

Nationaal Rapporteur Mensenhandel
en Seksueel Geweld tegen Kinderen

De klant erbij

*De strafbaarstelling van seks met
16- en 17-jarigen tegen betaling*

Colofon

Referentie: Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2015).
De klant erbij. De strafbaarstelling van seks met 16- en 17-jarigen tegen betaling.
Den Haag: Nationaal Rapporteur.

Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
070 – 3704514
www.nationaalrapporteur.nl

Grafische en digitale realisatie: Studio Kers
Foto omslag: © Shutterstock

© Nationaal Rapporteur 2015

Inhoud

Woord vooraf	5
1 Inleiding	7
2 Artikel 248b Sr in context	9
2.1 Inleiding	9
2.2 Wetsgeschiedenis van artikel 248b Sr	9
2.3 Juridisch kader van artikel 248b Sr	11
2.4 Strafb bedreiging	16
2.5 Strafbaarstelling van klanten van jongere kinderen	18
2.6 Illegale prostitutie, mogelijk mensenhandel	21
2.7 Conclusie	25
3 Artikel 248b Sr in cijfers	27
3.1 Inleiding	27
3.2 Arrondissementsparketten	29
3.3 Aard van de verdenkingen	31
3.4 Vervolgingsbeslissingen	33
3.5 Berechting in eerste aanleg	35
3.5.1 Afdoening in eerste aanleg	35
3.5.2 Strafoplegging	36
3.5.3 Strafopleggingen vergeleken	37
3.5.4 Schadevergoeding	43
3.5.5 Hoger beroep	45
3.6 Conclusie	45
4 Aard van de zaken	47
4.1 Inleiding	47
4.2 Persoonskenmerken van de verdachten	47
4.3 De slachtoffers	50
4.4 De achtergrond van de zaken	51
4.4.1 De Valkenburgse zedenzaak	51
4.4.2 De Schiedamse zedenzaak	52
4.4.3 Vier elementen nader bekeken	53
4.5 Conclusie	55

5	De strafmotivering	57
	5.1 Inleiding	57
	5.2 Factoren in de strafmotivering	57
	5.3 Conclusie	68
6	Conclusie	71
	Literatuurlijst	75
	Bijlagen	77
B1	Onderzoeksverantwoording	79
B2	Lijst met uitspraken	81
	B2.1 Uitspraken art. 248b Sr vóór de Valkenburgse zedenzaak	81
	B2.2 Uitspraken art. 248b Sr in de Valkenburgse zedenzaak	83
	B2.3 Uitspraken art. 248b Sr in de Schiedamse zedenzaak	83
	B2.4 Uitspraken na de Valkenburgse en Schiedamse zedenzaken	84
B3	Lijst van figuren en tabellen	85

Woord vooraf

Vijfendertig jaar geleden begon ik als officier van justitie in Rotterdam. Jeugdofficier. Minderjarige meisjes, verslaafd aan heroïne, die zich voor seks lieten betalen om hun verslaving te kunnen financieren was een fenomeen dat we in die tijd veel zagen. Deze meisjes werden toen aangeduid als heroïnehoertjes. Als ik terugdenk aan die term dan schaam ik me. Kinderrechter, Raad voor de Kinderbescherming, OM en de politie hadden afspraken gemaakt met de GGZ om deze meisjes gesloten op te nemen om hen van hun verslaving af te helpen en te leiden naar een betere toekomst. Een oplossing die gezocht werd in de gezondheidszorg. Het fenomeen 'loverboys' kenden we niet. Over een strafrechtelijke verantwoordelijkheid van klanten werd überhaupt niet nagedacht.

Dertig jaar geleden kreeg ik in mijn werk als kinderrechter in Den Haag ook te maken met meisjes en jongens die tegen betaling seks hadden. In die tijd kregen we wel oog voor het feit dat deze meisjes dit vaak niet zelfstandig deden en dat hun situatie verder ging dan het hebben van een fout vriendje. De kinderrechter in die periode begon meisjes steeds vaker in instellingen die wij nu gesloten jeugdzorg noemen, op te nemen. Ik ook. Opsluiten voor hun eigen bestwil. Aan jongens die zich als zestien- of zeventienjarige prostitueerden werd eigenlijk vanuit beschermingsperspectief geen aandacht geschonken.

Langzaam kwam het besef dat met name meisjes konden worden aangezet tot het verkopen van seks. Toch werd het lange tijd, zelfs nog recentelijk voornamelijk gezien als een probleem van de meisjes zelf. Ze waren te weinig weerbaar of hadden andere problematiek. Voor jongens bleef de aandacht zeer beperkt. Misschien omdat voor 2005 het uitbuiten in de prostitutie veelal werd aangeduid als vrouwenhandel, alsof ditzelfde niet ook mannen en jongens kon betreffen. Ook werd bij jongensprostitutie eerder eigen initiatief en vrijwilligheid aangenomen.

Sinds 1995 is vrijwel constant in gemiddeld bijna een vijfde van de mensenhandelzaken in de prostitutie sprake van minderjarige slachtoffers. Toch heeft dit bij de strafbaarstelling in 2000 van het kopen van seks van zestien- en zeventienjarigen geen rol van betekenis gespeeld. Bij die strafbaarstelling werd de verantwoordelijkheid van klanten geïntroduceerd. Een strafrechtelijke verantwoordelijkheid voor een zedendelict, ter bescherming van deze zestien- en zeventienjarigen. Deze verantwoordelijkheid bleef, ondanks de verontrustende cijfers over minderjarigen die seks verkochten, een papieren werkelijkheid. Het heeft tot begin dit jaar geduurd voordat politie en justitie de aanpak van diegenen die seks van minderjarigen kochten serieus ter hand namen. Beschamend in feite.

Ik hoop, en ga ervan uit dat de kentering in de aanpak van het kopen van seks van minderjarigen door het OM bestendig zal zijn en dat de bescherming van deze jongens en meisjes effectief zal blijken, ook in de rechtspraak.

Aan de totstandkoming van dit rapport hebben diverse personen en instanties bijgedragen. In het bijzonder dank ik het Wetenschappelijk Onderzoeks- en Documentatiecentrum voor het verstrekken van de data, alsmede het Openbaar Ministerie voor het beschikbaar stellen van vonnissen en achtergrondinformatie bij enkele zaken.

Een bijzonder woord van dank richt ik aan de medewerkers en stagiaires van mijn bureau. Zij hebben een waardevolle bijdrage geleverd aan de totstandkoming van deze rapportage.

C.E. Dettmeijer-Vermeulen,
Nationaal rapporteur mensenhandel en seksueel geweld tegen kinderen

Tegelijk met de opheffing van het bordeelverbod in 2000 werd artikel 248b Sr ingevoerd, waarmee het plegen van ontucht tegen betaling met een kind van zestien of zeventien jaar een strafbaar feit werd. De toenmalig minister van Justitie voorspelde destijds dat men “van het opsporen van een dergelijk feit geen al te grote verwachtingen [moest] hebben”. Deze voorspelling lijkt de eerste veertien jaar na de strafbaarstelling te zijn uitgekomen: in deze periode werden nauwelijks verdachten opgespoord en vervolgd voor het betalen voor seks met een minderjarige. Eind 2014 kwam hier verandering in: in een hotel in Valkenburg trof de politie een zestienjarig meisje en haar mensenhandelaar aan. In de hotelkamer werd een prullenbak met condooms van diverse klanten aangetroffen en in de telefoon van het slachtoffer een lijst met telefoonnummers van klanten. Het Openbaar Ministerie (OM) ging achter deze klanten aan en de zaak kwam groot in het nieuws. De Valkenburgse zedenzaak bracht een kentering teweeg op drie verschillende terreinen:

Allereerst markeert de Valkenburgse zedenzaak de focusverschuiving van het OM van uitsluitend de mensenhandelaar naar ook de klant. Tekenend is dat in de eerste helft van 2015 evenveel zaken zijn ingeschreven bij het OM – namelijk 90 – als in de ruim veertien jaar daarvoor – namelijk 87. De vervolging van mannen die minderjarigen betalen voor seks staat hiermee scherp op het vizier van het OM.

Deze focusverschuiving van het OM is ook op een tweede terrein merkbaar. De strafeisen zijn sinds de Valkenburgse zedenzaak geüniformeerd. Begin 2015 bracht het College van procureurs-generaal een nieuwe strafvorderingsrichtlijn uit voor artikel 248b Sr, waarbij het uitgangspunt onvoorwaardelijke gevangenisstraf is.

Tot slot is de kentering is niet alleen merkbaar bij het OM. Ook in de maatschappij lijkt een omslag te hebben plaatsgevonden. Waar bij de totstandkoming van het wetsartikel door verschillende politieke partijen nog openlijk werd getwijfeld aan het nut van een dergelijke strafbaarstelling – kinderen vanaf zestien jaar moesten immers niet teveel in hun seksuele vrijheid worden beknot – is een dergelijke argumentatie nu haast ondenkbaar. Dit zien we ook terug in de reacties rond de Valkenburgse zedenzaak. Waar men het aanvankelijk vooral opnam voor de verdachten in deze zaak – de arme klanten die gewoon een prostituee hadden bezocht en zich van geen kwaad bewust waren geweest – veranderde dit maatschappelijke debat in de media steeds meer van toon. De focus verschoof langzaam van de klant naar het slachtoffer, het zestienjarige meisje dat keer op keer slachtoffer was geworden van een ernstig zedendelict.

Van een kentering in de rechtspraak kan nog niet gesproken worden. Wel is duidelijk dat ook hier beweging in zit. Vergeleken met de straffen van de Rechtbank Limburg in de zaak Valkenburg strafte de Recht-

bank Rotterdam de verdachten in de Schiedamse zedenzaak aanmerkelijk zwaarder. Tegenover het refereren aan het slachtoffer in Valkenburg als ‘de minderjarige prostituee’ door de Rechtbank Limburg staan de bewoordingen ‘het meisje’ en ‘de aangeefster’ door de Rechtbank Rotterdam in de Schiedamse zaak.

In dit rapport staat de strafrechtelijke aanpak van artikel 248b Sr centraal. Daarbij passen enkele opmerkingen. Allereerst is dit rapport beperkt tot de strafbaarstelling van het betalen voor seks met kinderen van zestien en zeventien, zoals strafbaar gesteld in artikel 248b Sr. Deze leeftijdsgrens is juridisch relevant, maar daarmee is natuurlijk niet gezegd dat verdachten zich niet ook schuldig maken aan betaalde seks met jongere kinderen. Uit cijfers van geregistreerde mogelijke slachtoffers van mensenhandel komt naar voren dat kinderen tussen de elf en vijftien jaar volgens de melder werden uitgebuit in de prostitutie, en dus klanten hadden. Juridisch gezien zijn deze delicten echter niet te onderscheiden van ontucht waarbij betaling geen rol speelde. Om die reden is dit rapport beperkt tot de strafbaarstelling van klanten in artikel 248b Sr. Dit brengt een tweede opmerking met zich mee: in dit rapport wordt regelmatig gerefereerd aan ‘klanten’ en ‘jeugdprostitutie’. Het betalen voor seks met minderjarigen is nooit legaal, en levert altijd een zedendelict op. Het heeft dus niets te maken met legale, gereguleerde prostitutie door volwassenen. Waar ‘klant’ staat kan evengoed ‘zedendelinquent’ worden gelezen, waar ‘jeugdprostitutie’ staat moet men denken aan een zedendelict. Voor de leesbaarheid van dit rapport worden beide termen gebruikt, duidelijk moge zijn dat het hier te allen tijde gaat om een zedendelict waarvan minderjarigen, zowel jongens als meisjes, het slachtoffer zijn geworden.

Dit rapport vangt aan met de juridische duiding van artikel 248b Sr in [hoofdstuk 2](#), waarbij ook aandacht is voor de wetsgeschiedenis en de verhouding met andere zedendelicten, prostitutie en mensenhandel. [Hoofdstuk 3](#) geeft een cijfermatig inzicht in alle verdachten die sinds 2000 bij het OM als verdachten zijn geregistreerd. In hoeveel zaken volgde een sepot, hoeveel van hen zijn vervolgd, en hoe oordeelde de rechter in deze zaken? Welke straffen werden opgelegd? [Hoofdstuk 4](#) bevat een inkleuring van het fenomeen aan de hand van bestudeerde uitspraken. In [hoofdstuk 5](#) volgt een analyse van de strafmotiveringen; welke factoren betreft de rechter in zijn strafmaat en hoe worden deze factoren gewogen? In het laatste hoofdstuk volgt de conclusie.

2 Artikel 248b Sr in context

2.1 Inleiding

In artikel 248b Sr wordt het ontucht plegen met iemand die zich beschikbaar stelt tot het verrichten van seksuele handelingen met een derde tegen betaling en die de leeftijd van zestien jaren maar nog niet de leeftijd van achttien jaren heeft bereikt strafbaar gesteld. In dit hoofdstuk wordt de ontstaansgeschiedenis en het juridische kader van dit wetsartikel beschreven. Betaalseks met minderjarigen beperkt zich niet tot de zestien- en zeventienjarigen aan wie artikel 248b Sr bescherming biedt. Ook kinderen jonger dan zestien jaar worden slachtoffer. Vervolging van verdachten die zich schuldig maken aan betaalseks met kinderen in deze leeftijdscategorie vindt plaats op grond van de 'reguliere' ontuchtartikelen. Hoe deze artikelen zich verhouden tot artikel 248b Sr komt ook in dit hoofdstuk aan de orde. Tevens wordt nader ingegaan op de verhouding van artikel 248b Sr tot prostitutie en mensenhandel. Benadrukt wordt dat prostitutie door minderjarigen los staat van het gelegaliseerde en gereguleerde prostitutiebeleid in Nederland en altijd illegaal is.

2.2 Wetsgeschiedenis van artikel 248b Sr

Tegelijk met de opheffing van het bordeelverbod in 2000 werd het huidige artikel 248b Sr ingevoerd, waarmee het plegen van ontucht tegen betaling met een kind van zestien of zeventien jaar een strafbaar feit werd. De intrede van deze strafbaarstelling was echter geen vanzelfsprekendheid: het oorspronkelijke wetsvoorstel¹ over de opheffing van het bordeelverbod voorzag niet in de strafbaarstelling van het kopen van seks van een 'seksueel meerderjarige minderjarige'². In de bijbehorende memorie van toelichting merkte toenmalig minister van Justitie Sorgdrager op:

"Artikel 250a, eerste lid, onderdelen 3° en 5°³ zien – ter vermindering van elk misverstand op dit punt – niet op de prostituant die seksuele handelingen pleegt met een minderjarige. Het plegen van seksuele handelingen met jeugdigen is voor zover in dezen van belang strafbaar gesteld in de artikelen 245 en 247 Sr. [...] Het plegen van seksuele handelingen met een persoon vanaf zestien jaren is niet strafbaar. Ik meen

1 *Kamerstukken II 1996/97, 25 437, nr. 1.*

2 Vanaf zestien jaar zijn kinderen voor de wet 'seksueel meerderjarig'. Vandaar dat ten aanzien van kinderen van zestien en zeventien jaar gesproken wordt van 'seksueel meerderjarige minderjarigen'.

3 Artikel 250a Sr is het oorspronkelijke mensenhandelartikel.

dat er aan de bestrijding van kinderprostitutie onvoldoende argumenten kunnen worden ontleend om op die laatste regel – seksuele vrijheid vanaf de zestienjarige leeftijd – een uitzondering te maken.”⁴

Niettemin werd het huidige⁵ artikel 248b Sr toch gerealiseerd, na een amendement van PvdA-kamerlid Barth.⁶ Bij de behandeling van het amendement waren vooral D66 en GroenLinks kritisch: zij wezen erop dat de bepaling een dode letter, een vorm van symboolwetgeving zou worden vanwege de geringe mate van handhaafbaarheid. Ook vreesde GroenLinks dat minderjarigen ondergronds zouden gaan werken en daardoor buiten het bereik van de hulpverlening zouden komen. Toenmalig minister van Justitie Korthals onderkende deze bezwaren maar gaf tegelijkertijd aan geen problemen te hebben met een strafbaarstelling.

Reactie minister Korthals op amendement Barth

“Van verschillende kanten is gewezen op de vraag of dit voorstel wel handhaafbaar is. Nu contacten tussen klanten en prostituees van die leeftijd ook buiten prostitutiebedrijven plaatsvinden, zal het niet gemakkelijk zijn om een bepaling, zoals voorgesteld, te handhaven. Men moet van het opsporen van een dergelijk feit dus geen al te grote verwachtingen hebben. [cursivering Nationaal Rapporteur] Het is echter wel zo dat er ongelooflijk veel belangstelling bestaat voor het beschermen van minderjarigen en het voorkomen dat zij aan verleiding worden blootgesteld. Daarom heb ik ook sympathie voor het voorstel. De wetgever geeft daarmee het signaal af dat het gebruik maken van de diensten van een minderjarige prostituee afkeurenswaardig is. Het voorstel levert een extra bijdrage aan de bestrijding van commerciële exploitatie van kinderen. Daarom laat ik het oordeel over dit amendement gaarne aan de Kamer over.”⁷

Uiteindelijk werd artikel 248b Sr opgenomen in het gewijzigde wetsvoorstel tot opheffing van het bordelverbod.⁸ Dit wetsvoorstel werd in 1999 aangenomen door de Kamer⁹ en trad op 1 oktober 2000 in werking.

Met de Valkenburgse zedenzaak vers in het geheugen is de aarzeling van toenmalig minister van Justitie Sorgdrager ten aanzien van het strafbaar stellen van betaalseks met minderjarigen nu moeilijk voor te stellen. In het voorstel voor de Wet Regulering Prostitutie en bestrijding misstanden seksbranche wordt ten aanzien van prostitutie zelfs een minimumleeftijd van 21 jaar voorgesteld.¹⁰ Ook in de Zedentitel is veel veranderd sinds het debat in 1999. Waar destijds de grens van seksuele meerderjarigheid het uitgangspunt vormde in de strafrechtelijke bescherming van kinderen,¹¹ zijn de laatste jaren steeds meer

4 *Kamerstukken II 1996/97, 25 437, nr. 3, p. 9-10.*

5 In 2005 vond een tekstuele wijziging plaats doordat toen het getal 18 werd vervangen door het woord achttien.

6 *Kamerstukken II 1998/99, 25 437, nr. 9.*

7 *Handelingen II 1998/99, 25 437, nr. 45, p. 3114.*

8 *Kamerstukken I 1998/99, 25 437, nr. 189, p. 2.*

9 De Eerste Kamer nam het voorstel aan op 26 oktober 1999. SP, Groen Links, PvdA, D66 en VVD stemden voor en CDA, RPF/GPV en SGP stemden tegen.

10 Zie Wijziging van de Wet regulering prostitutie en bestrijding misstanden seksbranche (nouvelle Wrp), *Kamerstukken II 2013/14, 33 885 nr. 2.*

11 De grens van seksuele meerderjarigheid bij zestien jaar kwam tot uitdrukking in het feit dat kinderen vanaf deze leeftijd op eenzelfde wijze werden beschermd als volwassenen. Hierop bestonden enkele uitzonderingen, te weten minderjarigen in een afhankelijkheidsrelatie (art. 249 lid 1 Sr), koppelarij (art. 250 Sr) en verleiding dat in die tijd strafbaar was onder art. 248ter Sr.

artikelen aan de Zedentitel toegevoegd die ook seksueel meerderjarige, oftewel zestien- en zeventienjarige kinderen beschermen.¹² Ook de strafverzwaringen in artikel 248 Sr werden in 2010 en 2014 flink uitgebreid, waardoor zij nu ook in het bijzonder van toepassing zijn op kinderen tot achttien jaar.¹³ Waar de bescherming van kinderen die seksueel meerderjarig zijn in 2000 nog vernieuwend was, is dit nu een vanzelfsprekendheid geworden. Ook de bedenkingen van minister Korthals ten aanzien van de handhaafbaarheid blijken anno 2015 gelogenstraft.

2.3 Juridisch kader van artikel 248b Sr

In artikel 248b Sr is seks tegen betaling met zestien- en zeventienjarigen strafbaar gesteld. Het is een zedendelict waarmee is beoogd kinderen van deze leeftijd te beschermen tegen commerciële seks. Het is de betaling die de seks met deze kinderen ontuchtig¹⁴ en strafbaar maakt. Het wetsartikel bepaalt:

Hij die ontucht pleegt met iemand die zich beschikbaar stelt tot het verrichten van seksuele handelingen met een derde tegen betaling en die de leeftijd van zestien jaren maar nog niet de leeftijd van achttien jaren heeft bereikt, wordt gestraft met een gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren of geldboete van de vierde categorie.

In het navolgende wordt ingegaan op de delictsbestanddelen van dit wetsartikel.

Leeftijd

Het doet er voor de strafbaarheid niet toe of degene die betaalt voor de seksuele handelingen dacht dat het om een volwassene ging. Dit is niet anders wanneer de minderjarige zelf aangeeft achttien jaar of ouder te zijn of er volwassen uitziet. Ter bescherming van de minderjarige ligt de verantwoordelijkheid om de leeftijd te controleren volledig bij degene die van plan is seks tegen betaling te hebben. Dit wordt afgeleid uit de wetsgeschiedenis.¹⁵ De leeftijd is dus geobjectiveerd, en dat wil zeggen dat ten aanzien van de leeftijd geen opzet of schuld is vereist.¹⁶ Binnen de rechtspraak is dit een uitgemaakte zaak.¹⁷

Een bewijsverweer dat ziet op de leeftijd van het slachtoffer is dus uitgesloten. Een beroep op de strafuitsluitingsgrond afwezigheid van alle schuld wordt in beginsel wel mogelijk geacht. Uit de jurisprudentie van de Hoge Raad in de zogenoemde Leeftijd-arresten blijkt echter dat hoge eisen worden gesteld aan de aangevoerde omstandigheden om zo'n beroep ten aanzien van de jeugdige leeftijd bij zedende-

12 Zo is de leeftijdsgrens waarop afbeeldingen kinderpornografie opleveren in 2002 verhoogd van zestien naar achttien jaar, en werd de Zedentitel de laatste jaren uitgebreid met de artikelen 248c Sr (het bijwonen van een seksshows van een kind) en 248f Sr (het bevorderen van ontucht met een derde), welke artikelen kinderen tot achttien jaar beschermen.

13 Zie de wijzigingen in 2010 (*Trb.* 2008, 58) en 2014 (*Stb.* 2014, 75) waarbij – ter implementatie van internationale en Europese wetgeving – art. 248 Sr drastisch werd uitgebreid en er bepalingen ten aanzien van kinderen jonger dan achttien jaar aan werden toegevoegd. Zie meer uitgebreid over de strafverzwarende omstandigheden uit art. 248 Sr in verschillende periodes [paragraaf 2.4](#).

14 Zie in deze zin ook Kool, T&C Strafrecht, art. 248b Sr, aant. 6a.

15 Zie Kool, T&C Strafrecht, art. 248b Sr, aant. 5 en Lindenberg 2014, p. 66.

16 Zie Kool, T&C Strafrecht, art. 248b Sr, aant. 5 en Lindenberg 2014, p. 66.

17 Zie bijvoorbeeld Rb. Noord-Nederland 20 februari 2014, ECLI:NL:RBNNE:2014:830, Rb. 's-Hertogenbosch 29 juli 2004, ECLI:NL:RBSHE:2004:AQ5696, en Rb. Midden-Nederland 10 februari 2015, ECLI:NL:RBMNE:2015:743 en ECLI:NL:RBMNE:2015:745.

licten te honoreren.¹⁸ Deze beperking komt voort uit de ratio van deze strafbaarstellingen, namelijk een zo doeltreffend mogelijke bescherming van jeugdigen die ook moeten worden beschermd tegen verleiding die mede van hen zelf kan uitgaan. Deze ratio zou worden gemist indien een beroep op afwezigheid van alle schuld de toepassing van deze zedendelicten zou kunnen uitsluiten, aldus de Hoge Raad. Een dergelijk beroep is in de jurisprudentie ten aanzien van artikel 248b Sr dan ook tot op heden niet aanvaard.¹⁹

In de Valkenburgse en Schiedamse zedenzaken volgt de rechter deze lijn. De uitspraken maken duidelijk dat een beroep op afwezigheid van alle schuld slechts in zeer uitzonderlijke gevallen kan slagen en alleen indien zeer gedegen onderzoek is gedaan naar de leeftijd van het slachtoffer.²⁰ Ook in eerdere zaken komt een vereiste van ‘de verplichting om gedegen onderzoek te doen’ naar voren.²¹ Wat dat ‘zeer gedegen’ of ‘gedegen’ onderzoek inhoudt wordt niet geëxpliciteerd. Wel oordeelt de rechter in zowel de Valkenburgse als de Schiedamse zedenzaken dat niet zomaar mag worden afgegaan op de juistheid van informatie op een legale website en ook dat het enkel vragen naar de leeftijd van het slachtoffer onvoldoende is om van een dergelijk gedegen onderzoek te kunnen spreken.²²

Voor het bewijs van artikel 248b Sr is het ontbreken van opzet op de leeftijd dus niet relevant. Een succesvol beroep op een strafuitsluitingsgrond is in theorie wel mogelijk, maar in de praktijk niet of nauwelijks haalbaar. Zoals in [hoofdstuk 5](#) verder uiteen wordt gezet blijkt de context van opzet op de leeftijd door de rechter echter wel regelmatig te worden meegenomen bij de strafoplegging. Bij de beoordeling van bewijs en strafbaarheid stelt de rechter zichzelf een absolute vraag. Het antwoord is ja of nee (artikel 350 Sv). Door de opzet op de leeftijd in de strafmotivering een rol van betekenis te laten spelen wordt ‘ja’ ‘een beetje’ en wordt het absolute ja ten aanzien van de strafbaarheid ten onrechte gecompenseerd in de strafmaat.²³ De uitspraken van de Rechtbank Limburg in de Valkenburgse zedenzaak zijn exemplarisch voor deze vorm van compensatie.²⁴

18 HR 20 januari 1959, NJ 1959, 102 en 103, m.nt. Pompe. In deze arresten voerden de verdachten van seks met minderjarigen het verweer dat de meisjes er ouder uit hadden gezien en een hogere leeftijd hadden opgegeven. Zie De Hullu 2015, p. 362-363. De overwegingen zien op andere zedendelicten dan art. 248b Sr. Nu dit artikel een zelfde ratio heeft, namelijk de bescherming van minderjarigen, kan ervan uit worden gegaan dat dezelfde overwegingen hierop van toepassing zijn. Zie in deze lijn Lindenberg 2014, p. 67 en Kool, T&C Strafrecht, art. 248b Sr, aant. 5.

19 Dit blijkt zowel uit de bestudeerde jurisprudentie als uit de cijfers. Zie [figuur 3.7](#) waarin ontslag van alle rechtsvervolging niet voorkomt als afdoening in eerste aanleg. De Rechtbank Limburg zag, in een zaak met betrekking tot art. 273f Sr, in het feit dat het slachtoffer slechts drie maanden jonger was dan achttien jaar en met het blote oog niet te zien was dat de identiteitskaart vals was, aanleiding het beroep op afwezigheid van alle schuld te honoreren. Zie Rb. Limburg 22 mei 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:4267.

20 Zie bijvoorbeeld Rb. Limburg 23 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6242 en Rb. Rotterdam 4 september 2015, ECLI:NL:RBROT:2015:6326 en 10/751020-15 (niet gepubliceerd).

21 Rb. Midden-Nederland 10 februari 2015, ECLI:NL:RBMNE:2015:743 en ECLI:NL:RBMNE:2015:745.

22 Zie bijvoorbeeld Rb. Limburg 23 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6242 en Rb. Rotterdam 4 september 2015, ECLI:NL:RBROT:2015:6326. In [hoofdstuk 5](#) wordt een zaak besproken waar de Rechtbank Overijssel in de strafmotivering aangeeft dat, ondanks dat het om seksuele handelingen in een vergunde seksclub ging met deurcontroles, van de verdachte meer onderzoek gevergd kon worden. Daarbij slaat de rechtbank acht op de (jeugdige) foto van het slachtoffer, en op het feit dat het slachtoffer ten tijde van het bewezenvlaarde net zestien jaar was geworden. Rb. Overijssel 22 september 2015, ECLI:NL:RBOVE:2015:4347.

23 Zie in deze zin Schuyt 2009, p. 290.

24 Zie [bijlage 2](#) voor een lijst van alle uitspraken ten aanzien van de klanten in de Valkenburgse zedenzaak.

Ontucht plegen

Een van de delictsbestanddelen van artikel 248b Sr is ‘ontucht plegen met’. Dit delictsbestanddeel komt in veel artikelen in de Zedentitel voor en doelt dan in de meeste gevallen op situaties waarin sprake is van ontucht met seksueel minderjarigen, dat wil zeggen kinderen onder de zestien jaar. Er is sprake van ontucht wanneer de seksuele handelingen in strijd zijn met de sociaal-ethische norm. Niet alle seks met minderjarigen is per definitie in strijd met deze norm; evenmin is alle seks met minderjarigen ontuchtig. Zo kan het ontuchtig karakter ontbreken wanneer sprake is van vrijwillig seksueel contact tussen minderjarigen die slechts in geringe mate in leeftijd van elkaar verschillen en waarbij sprake is van een affectieve relatie.²⁵ Denk bijvoorbeeld aan een vijftienjarig meisje dat seksueel contact heeft met haar zeventienjarige vriendje. Seksueel contact in het kader van jeugdprostitutie wordt vanwege het betalingsaspect echter op zichzelf in strijd met deze sociaal-ethische norm geacht.²⁶ Het betaalelement maakt de seksuele handelingen ontuchtig. In de rechtspraak hebben zich dan ook geen problemen voorgedaan met het vaststellen van het ontuchtig karakter van seksuele handelingen in het kader van artikel 248b Sr.

Zich beschikbaar stellen tegen betaling

Artikel 248b Sr vereist niet dat daadwerkelijk al is betaald voor de ontucht met een minderjarige van zestien of zeventien jaar.²⁷ Het wetsartikel bepaalt dat de minderjarige ‘zich beschikbaar stelt’²⁸ tot het verrichten van seksuele handelingen met een derde tegen betaling’. De feitelijke betaling is dus niet direct aan de ontucht gekoppeld. In de meeste gevallen zal het betalingsaspect duidelijk aanwezig zijn, maar dat is niet altijd het geval. De betaling kan bijvoorbeeld plaatsvinden op een ander moment dan de seksuele handelingen, maar er kan ook in het geheel niet betaald zijn. Met andere woorden: ook als de betaling eerder of pas later plaatsvindt, of als de klant weigert te betalen, is er sprake van strafbaar handelen als bedoeld in artikel 248b Sr. Uit de rechtspraak zijn een aantal voorbeelden te noemen.

In één van de Valkenburgse zedenzaken bijvoorbeeld werd het verweer gevoerd dat niet kon worden vastgesteld dat verdachte had betaald.²⁹ De rechtbank verwerpt het verweer en overweegt dat al dan niet feitelijk betalen niet van belang is voor de bewezenverklaring van artikel 248b Sr. Daarbij geeft zij aan dat op grond van de bewijsmiddelen vaststaat dat het slachtoffer zich beschikbaar heeft gesteld tot het verrichten van seksuele handelingen tegen betaling. Uit de bewijsmiddelen valt op te maken dat de context er een was van prostitutiediensten.³⁰

In een zaak die diende voor de Rechtbank Midden-Nederland had de verdachte wel betaald bij de eerste afspraak die hij met het slachtoffer had, maar geen seksueel contact gehad.³¹ Het meisje vertelde name-

25 HR 24 juni 1997, NJ 1997/676.

26 Kool, T&C Strafrecht, art. 248b Sr, aant. 6a.

27 Zie ook Noyon/Langemeijer/Remmeling, art. 248b Sr, aant. 2 (online, bijgewerkt tot 24 april 2014).

28 Het maakt niet uit of de minderjarige daartoe is aangezet of bewogen. Zie bijvoorbeeld Rb. Midden-Nederland 10 februari 2015, ECLI:NL:RBMNE:2015:745.

29 Rb. Limburg 23 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6234.

30 Uit de bewijsmiddelen in deze zaak blijkt onder meer dat er een advertentie met foto's van het slachtoffer op een internetsite stond waar prostitutiediensten worden aangeboden. Het slachtoffer heeft tevens verklaard dat ze gemiddeld vier à vijf klanten per dag heeft gehad en op haar werktelefoon is een telefoonnummer opgeslagen dat door verdachte wordt gebruikt.

31 Rb. Midden-Nederland 10 februari 2015, ECLI:NL:RBMNE:2015:745.

lijk huilend dat ze werd gedwongen waarna de verdachte haar afzette zonder dat seksuele handelingen hadden plaatsgevonden. Deze vonden pas plaats bij de tweede afspraak, die was geregeld om ‘het goed te maken’. Hoewel betaald was voor de eerdere afspraak acht de rechtbank de koppeling van die betaling aan de latere seksuele handelingen blijkbaar niet problematisch.

Hoe ingewikkeld deze koppeling tussen de seksuele handelingen en de betaling kan zijn blijkt uit een uitspraak van het Hof Arnhem.³² De verdachte in deze zaak had het slachtoffer via internet leren kennen en meerdere malen seksueel contact met haar gehad op verschillende locaties; in een auto, een hotel en op een oppasadres van het slachtoffer. Voor het contact in de auto waren financiële afspraken gemaakt en was betaald. De keer daarop in het hotel was niet betaald en was dit ook niet afgesproken. De verdachte besloot hierna het slachtoffer op te zoeken op haar oppasadres om haar alsnog te betalen voor de seksuele handelingen in het hotel. Opnieuw vindt seksueel contact plaats. Aangezien voor de seksuele handelingen in het hotel in eerste instantie geen geld werd verlangd en daarover geen afspraken waren gemaakt acht het hof artikel 248b Sr niet bewezen ten aanzien van die handelingen. Dit ondanks het feit dat zowel verdachte als slachtoffer hebben verklaard dat de financiële vergoeding zag op dat seksuele contact. Het hof ziet echter wel voldoende relevante financiële context waarbinnen de seksuele handelingen op het oppasadres hebben plaats gevonden: “Het gaat om de feitelijke gang van zaken dat verdachte volgens afspraak naar [slachtoffer 1] ging om geld te geven in verband met seks en dat zij ter plaatse vervolgens seks met elkaar hebben gehad”. Het hof acht hier aldus niet zozeer van belang of de afgesproken betaling specifiek een bepaald seksueel contact betrof, maar of de seksuele handelingen in een betalingscontext plaatsvonden. Impliciet lijkt het hof hier ervoor te kiezen een betalingscontext welke ná het seksuele contact ontstaat onvoldoende te achten voor een veroordeling voor artikel 248b Sr. Of dit terecht is, is de vraag.

Dat een financiële context aanwezig moet zijn is ook in lijn met de wetsgeschiedenis waar wordt gesproken van ‘strafbaarstelling van de prostituant’, ‘het gebruik maken van de diensten van een minderjarige prostituee’ en ‘de bestrijding van commerciële exploitatie van kinderen’.³³ Uit deze bewoordingen kan opgemaakt worden dat een zekere commerciële dienstrelatie tussen verdachte en het slachtoffer wel vereist is.

Een geheel andere vraag is wat precies onder betaling moet worden verstaan. Het bestanddeel ‘tegen betaling’ omvat in ieder geval geldelijke betaling. In alle bestudeerde uitspraken waarin artikel 248b Sr ten laste was gelegd betrof het betalingsaspect geld. De vraag is of ook andere vormen van betaling onder dit wetsartikel kunnen vallen. De richtlijn van het OM gaat daar wel vanuit nu daarin onder betaling ook betaling in natura, zoals ‘breezer-seks’ en ‘iPodseks’ wordt begrepen.³⁴ In de gepubliceerde jurisprudentie zijn geen voorbeelden gevonden van zaken waar andere vormen van betaling een rol speelden.

Instemming

Voor een bewezenverklaring van artikel 248b Sr is niet van belang of er sprake was van dwang. Ongeacht of de minderjarige het zelf wilde of leek te willen, en zelfs wanneer hij of zij het zelf voorstelde is sprake

32 Hof Arnhem 25 maart 2010, ECLI:NL:GHARN:2010:BL9478.

33 Kamerstukken II 1998/99, 25 437, nr. 9 en *Handelingen II* 1998/99, 25 437, nr. 45, p. 3114.

34 Richtlijn voor strafvordering art. 248b Sr. (2015R054) 1 juni 2015, *Stcr.* 2015, 14043.

van dit delict. In een zaak die speelde voor het Hof's-Hertogenbosch werd expliciet een beroep gedaan op de eigen schuld of verantwoordelijkheid van de slachtoffers omdat zij toestemming hadden verleend voor de seksuele handelingen. Het hof verwerpt dit verweer en overweegt dat op "geen enkele wijze blijkt dat het de bedoeling van de wetgever is geweest de strafbaarheid van het prostitutiebezoek afhankelijk te maken van de wil van degene die zich prostitueert".³⁵

Toch zien we in de rechtspraak dat de instemming van het slachtoffer of andersom, juist het gegeven dat het initiatief van verdachte is uitgegaan, wordt meegenomen in de strafmotivering. Evenals bij de opzet op de leeftijd is het discutabel of deze factoren relevant zijn bij het bepalen van de strafmaat.³⁶ In [hoofdstuk 5](#) wordt verder op ingegaan op de wijze waarop in de rechtspraak wordt omgegaan met de factor 'instemming' bij het bepalen van de strafmaat.

Poging

Van een bewezenverklaring van een poging tot artikel 248b Sr bestaan in de gepubliceerde jurisprudentie slechts enkele voorbeelden. Het gaat er dan om hoe de rechter de uitvoeringshandelingen beoordeelt in relatie tot de voltooiing van het feit. De Rechtbank Noord-Nederland achtte SMS-contact met het slachtoffer over de wens van de verdachte om nogmaals van haar diensten gebruik te maken en een aanbeting van veertig euro hiervoor voldoende.³⁷ Ook de Rechtbank Midden-Nederland veroordeelt terzake een poging van artikel 248b Sr.³⁸ Er was betaald, er waren afspraken gemaakt en de verdachte had het meisje meegenomen in zijn auto. Dit, aldus de rechtbank, zijn uitvoeringshandelingen gericht op de voltooiing van het delict. De verdachte zag af van ontucht met dit meisje omdat zij huilend vertelde dat zij gedwongen werd en het geld moest afstaan.³⁹ Hoewel deze omstandigheden de verdachte ertoe hadden gebracht geen seks met haar te hebben, ziet de rechtbank dit niet als vrijwillige terugtred, omdat de beslissing om te stoppen werd ingegeven door een externe omstandigheid. Kennelijk ziet de rechtbank terugtreden als gevolg van *mogelijke dwang* van het slachtoffer anders dan als verdachte zou zijn teruggetreden als gevolg van aarzelingen omtrent de *leeftijd* van het meisje. Interessant in dit verband is de zaak van één van de verdachten in de Valkenburgse zedenzaak, waarin alleen het voltooide delict ten laste is gelegd.⁴⁰ De verdachte had afspraken gemaakt, was bij het hotel gearriveerd, tot aan de hotelkamer en had een man gezien die wenkende bewegingen naar hem maakte. Toen 'bekroop hem een gevoel dat iets niet klopte'. Of dat gevoel met de wenkende man, en een mogelijke mensenhandelsituatie, dan wel met de leeftijd van het meisje te maken had, blijkt verder niet. De rechtbank spreekt de verdachte vrij van het ten laste gelegde. Omdat hem geen poging ten laste is gelegd, kan niet worden vastgesteld of dit door de rechtbank als een vrijwillige terugtred zou zijn gezien.

35 Hof 's-Hertogenbosch 19 juli 2005, ECLI:NL:GHSHE:2005:AT9538. Het hof vat het verweer op als een beroep op het ontbreken van de materiële wederrechtelijkheid. Bij de beoordeling of dit beroep kan slagen komt volgens het hof "bijzondere betekenis toe aan de aard van het feit zoals dat is bewezenverklaard, en meer in het bijzonder aan het doel dat de wetgever met de strafbaarstelling van dat feit heeft beoogd te dienen".

36 Zie daarover het kopje 'leeftijd' in deze paragraaf waarin wordt verwezen naar Schuyt 2009, p. 290.

37 Rb. Noord-Nederland 20 februari 2014, ECLI:NL:RBNNE:2014:830.

38 Rb. Midden-Nederland 10 februari 2015, ECLI:NL:RBMNE:2015:745.

39 Zie Rb. Midden-Nederland 10 februari 2015, ECLI:NL:RBMNE:2015:741 en ECLI:NL:RBMNE:2015:742 voor de veroordelingen van de mensenhandelaren van het meisje.

40 Rb. Limburg 30 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6531.

Ook een andere verdachte in de Valkenburgse zedenzaak had een poging ten laste gelegd kunnen worden. Die verdachte ontkende seks met het meisje te hebben gehad ten gevolge van zijn erectieproblemen.⁴¹ De rechtbank kwam tot een vrijspraak, omdat niet kon worden vastgesteld dat seksuele handelingen hadden plaatsgevonden. Nu de verdachte seks met het meisje wilde en hij daadwerkelijk naar haar toe is gegaan, kan van een begin van een uitvoering, en dus van poging worden gesproken. Een beroep op vrijwillige terugtred zou in dit geval niet zijn opgegaan.

2.4 Strafb bedreiging

Overtreding van artikel 248b Sr wordt bestraft met een gevangenisstraf van maximaal vier jaar of een geldboete van de vierde categorie.⁴² De straf kan worden verhoogd indien sprake is van een van de strafverzwarende omstandigheden in artikel 248 Sr, zoals het plegen in vereniging, het misbruik maken van een kwetsbare positie of het feit dat het slachtoffer aan de zorg van verdachte was toevertrouwd of zijn kind was. Dat laatste wetsartikel is ingevoerd in 2005 en is sindsdien meerdere malen aangepast waardoor in verschillende periodes andere strafverzwarende omstandigheden op seks met een zestien- of zeventienjarige van toepassing waren.⁴³

Ten aanzien van artikel 248b Sr is sinds 3 januari 2012 het ‘taakstrafverbod’ uit artikel 22b Sr van toepassing.⁴⁴ Dit verbod houdt in dat voor dit feit geen taakstraf mag worden opgelegd, tenzij daarnaast een vrijheidsstraf of vrijheidsbenemende maatregel wordt opgelegd.⁴⁵ Met deze beperking heeft de wetgever de ernst van het misdrijf willen onderstrepen en het belang willen benadrukken van de bescherming die artikel 248b Sr beoogt te geven aan minderjarigen.⁴⁶ Uit de rechtspraak die ziet op dat artikel blijkt dat de rechter vaak worstelt met het ‘taakstrafverbod’.⁴⁷ In het merendeel van de uitspraken wordt een taakstraf opgelegd in combinatie met één of twee dagen onvoorwaardelijke gevangenisstraf. In de Valkenburgse zedenzaak overweegt de Rechtbank Limburg in vrijwel alle zaken expliciet en

41 Rb. Limburg 16 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6536.

42 Het gaat om een bedrag van maximaal 20.250,- euro. De rechter kan ook een combinatie van een gevangenisstraf en een geldboete opleggen (art. 9 lid 3 Sr).

43 De strafverzwarende omstandigheden in de verschillende periodes zijn: seks met een zestien- of zeventienjarige tegen betaling (art. 248b Sr jo. 248 Sr) met de dood tot gevolg of met zwaar lichamelijk letsel / levensgevaar tot gevolg (vanaf 2005), gepleegd in vereniging (vanaf 2010), indien het slachtoffer aan de zorg van verdachte was toevertrouwd of zijn kind was (vanaf 2010) en indien sprake was van geweld of misbruik is gemaakt van een kwetsbare positie (vanaf 2014). Zie [paragraaf 3.3](#) voor de cijfers met betrekking tot strafverzwarende omstandigheden in de bij het OM ingeschreven zaken.

44 Wet van 17 november 2011 tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht in verband met het beperken van de mogelijkheden om een taakstraf op te leggen voor ernstige zeden- en geweldsmisdrijven en bij recidive van misdrijven, *Stb.* 2012, 1. Art. 22b lid 1 sub b Sr bepaalt dat een taakstraf niet wordt opgelegd in geval van veroordeling voor een van de misdrijven omschreven in de art. 181, 240b, 248a, 248b, 248c en 250 Sr.

45 Art. 22b Lid 3 Sr: ‘Van het eerste en tweede lid kan worden afgeweken indien naast de taakstraf een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf of vrijheidsbenemende maatregel wordt opgelegd’. Schuyt, T&C Strafrecht, art. 22b Sr, aant. 2c.

46 Noyon/Langemeijer/Remmeling, art. 22b Sr, aant. 3 (online, bijgewerkt tot 1 april 2012).

47 Zie hierover meer uitgebreid [paragraaf 3.5](#).

in vrij algemene zin waarom de strikte toepassing van het ‘taakstrafverbod’ een ongewenst resultaat zou opleveren.⁴⁸

Als bijkomende straf kan bij een veroordeling voor artikel 248b Sr ook de ontzetting van een aantal rechten worden uitgesproken, waaronder het bekleeden van in de wet genoemde ambten.⁴⁹ In het geval de verdachte het feit heeft gepleegd *in de uitoefening* van zijn beroep, dan kan als bijkomende straf een verbod op het uitoefenen van *dat* beroep worden opgelegd. Dit kan ieder beroep zijn en strekt dan ook veel verder dan de in de wet genoemde ambten.⁵⁰ Ten aanzien van één van de verdachten in de Valkenburgse zedenzaak vorderde de officier van justitie als bijkomende straf een ontzetting van het recht tot uitoefening van het beroep om werkzaam te zijn in de jeugdzorg, in welke hoedanigheid dan ook. De rechtbank legde geen beroepsverbod op, omdat de verdachte het delict niet in zijn beroep pleegde en ging evenmin over tot ontzetting van het bekleeden van een ambt, omdat de verdachte ten tijde van het delict geen ambt bekleedde.⁵¹

Strafvorderingsrichtlijn

Op 1 juni 2015 is een strafvorderingsrichtlijn van het College van procureurs-generaal in werking getreden die uitgangspunten geeft voor de strafeis in zaken waarin artikel 248b Sr ten laste is gelegd.⁵² De richtlijn stelt de feitelijke ontuchtige handeling centraal bij het bepalen van de strafeis. De handelingen zijn verdeeld in twee categoriën naar de ernst van het feit. In categorie 1 vallen ontuchtige handelingen waarbij niet is ‘binnengedrongen’. Het gaat dan om uitkleden en (gedeeltelijk) naakt tonen, aanraking van beklede en naakte geslachtsdelen en aanraking tussen verdachte en slachtoffer. Uitgangspunt is hier een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van één tot zes maanden. In categorie 2 vallen alle ontuchtige handelingen waarbij sprake is van binnendringen, oraal, vaginaal of anaal, bij het slachtoffer of bij de verdachte. Hierbij geldt een gevangenisstraf van zes tot vijftien maanden.

De richtlijn noemt daarnaast strafmaatbeïnvloedende factoren die kunnen meewegen. Zo wordt aangegeven dat het meermalen bezoeken van het slachtoffer in ieder geval strafverhogend werkt. Verder worden als mogelijk strafverhogende factoren onder meer genoemd het plegen in vereniging, het gebruik van geweld, aanwezigheid van letsel, het hebben van seks zonder condoom, het laten plegen van ontucht met dieren, een slechte hygiëne, het bestaan van een afhankelijkheidsrelatie tussen de verdachte en het slachtoffer, de bijzondere kwetsbaarheid van het slachtoffer en het werken vanuit een kelderbox. De richtlijn benadrukt dat instemming van het slachtoffer geen strafverminderende omstandigheid oplevert. In de richtlijn wordt niet aangegeven hoe zwaar elk van deze factoren dient te wegen. Aan de officier van justitie wordt overgelaten in hoeverre de strafmaatbeïnvloedende factoren op het specifieke geval van toepassing zijn, en dit te motiveren.

48 Volgens het Openbaar Ministerie in de Valkenburgse zedenzaak is dit strijdig met de geest van de wet en heeft de rechtbank het ‘taakstrafverbod’ omzeild. Dit vormde een van de redenen om in hoger beroep te gaan. Mondelinge informatie OM, 1 september 2015.

49 Zie art. 28 lid 1 sub 1, 2 en 4 Sr. Het gaat hierbij om de ontzetting uit een ambt, dienst bij de gewapende macht of het zijn van raadsman of gerechtelijk bewindvoerder.

50 Zie art. 251 lid 2 Sr.

51 Rb. Limburg 23 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6240.

52 Richtlijn voor strafvordering art. 248b Sr. (2015R054) 1 juni 2015, *Stcr.* 2015, 14043. Een vergelijking tussen de stafvorderingsrichtlijn artikel 248b Sr en de strafvorderingsrichtlijn seksueel misbruik minderjarigen volgt in [paragraaf 2.5](#).

2.5 Strafbaarstelling van klanten van jongere kinderen

Artikel 248b Sr ziet uitsluitend op het betalen voor seks met minderjarigen van zestien en zeventien jaar. Het gaat daarbij om strafbaarstelling van een vorm van ontucht met minderjarigen die seksueel volwassen zijn. Betaalde seks met minderjarigen beperkt zich echter niet tot deze leeftijdsgroep. Ook kinderen jonger dan zestien jaar worden slachtoffer. Zo blijkt uit cijfers dat in de periode 2010-2014 28% van de gemelde minderjarigen die zouden zijn uitgebuit in de seksindustrie, en die al hadden gewerkt en dus reeds één of meer klanten hadden gehad, jonger was dan zestien jaar.⁵³ Kinderen jonger dan zestien jaar zijn nog niet seksueel volwassen. Seksuele handelingen met kinderen in deze leeftijdscategorie zijn in beginsel ontuchtig⁵⁴ en strafbaar. Dit maakt dat *betaalde* seks met kinderen van deze leeftijdscategorie niet als apart delict is strafbaar gesteld; het is immers zonder betaling al strafbaar. Verdachten die zich schuldig maken aan betaalseks met kinderen jonger dan zestien jaar worden daarom vervolgd voor overtreding van de ‘reguliere’ ontuchtartikelen. Recent kwamen twee van dergelijke zaken nog breed in het nieuws.

Twee veroordelingen voor seks tegen betaling met een vijftienjarig slachtoffer nader bekeken.

Op 12 juni 2015 deed de Rechtbank Limburg uitspraak in de zogenaamde Heerlense zedenzaak.⁵⁵ De zaak ging over uitbuiting in de prostitutie van twee respectievelijk veertien en vijftien jaar oude meisjes. Vier verdachten stonden terecht voor het uitbuiten van deze meisjes in de prostitutie, oftewel mensenhandel, één verdachte voor het kopen van seks van één van deze meisjes. Deze ‘klant’ had het vijftienjarige slachtoffer 250 euro betaald voor anale seks. De rechtbank achtte overtreding van artikel 245 en 247 Sr bewezen en veroordeelde de verdachte tot twee dagen gevangenisstraf en een deels voorwaardelijke taakstraf.

Tot een aanmerkelijk hogere straf kwam de Rechtbank Midden-Nederland enkele maanden later in een zaak waarin een vijftienjarig meisje werd uitgebuit in de prostitutie. In deze zaak veroordeelde de rechtbank haar mensenhandelaar en een klant. Ten aanzien van de veertigjarige klant achtte de rechtbank bewezen dat hij meermalen tegen betaling ontucht met het slachtoffer had gepleegd (artikel 245 Sr).⁵⁶ De rechtbank veroordeelt de verdachte tot vijftien maanden gevangenisstraf waarvan vijf maanden voorwaardelijk met een proeftijd van drie jaar.

Het verschil in strafmaat tussen beide zaken is opvallend. In de zaak voor de Rechtbank Midden-Nederland rekent de rechtbank het verdachte aan dat hij, nadat hij vermoedens had dat het slachtoffer jonger dan zestien jaar oud was, toch actief contact met haar is blijven zoeken. De verdachte had het slachtoffer na het eerste WhatsApp contact namelijk op internet opgezocht en concludeerde dat zij mogelijk een vijftienjarig meisje was dat als vermist te boek stond. Desondanks bleef hij contact met haar zoeken. De Rechtbank Limburg houdt juist in het voordeel van verdachte rekening met de omstandigheid dat verdachte niet bewust op zoek was naar een seksafspraken met een meisje jonger dan zestien jaar: “Er zijn geen omstandigheden die hem argwanend hadden moeten maken, zoals de manier waarop de afspraak

53 In de periode 2010-2014 werden in totaal 592 minderjarigen gemeld als mogelijke slachtoffers van uitbuiting in de seksindustrie. 169 Kinderen waren jonger dan 16 jaar. Voor een uitsplitsing naar leeftijd zie tabel 2.2 in paragraaf 2.6.

54 Het ontuchtig karakter kan bijvoorbeeld ontbreken wanneer sprake is van een gering leeftijdsverschil en de handelingen plaatsvonden binnen een affectieve relatie.

55 Rb. Limburg, 12 juni 2015. ECLI:NL:RBLIM:2015:4956.

56 Rb. Midden-Nederland 15 september 2015, 16/706138-14 (niet gepubliceerd).

werd gemaakt, de situatie in de woning waar de afspraak plaatsvond of het gedrag van het meisje. Daar komt bij dat uit de verklaring van het meisje, noch uit andere verklaringen is af te leiden dat zij slecht werd behandeld of mishandeld.” Dat deze omstandigheden in het voordeel van de verdachte zijn meegewogen is opmerkelijk, aangezien de leeftijd in artikel 245 Sr is geobjectiveerd en dwang en geweld geen delictsbestanddelen vormen. Hoewel beide zaken op punten verschillen, blijft de verschillende invalshoek die beide rechtbanken hanteren opmerkelijk.

Er zijn tientallen voorbeelden gevonden van verdachten die de afgelopen jaren werden veroordeeld voor ontucht met een kind jonger dan zestien jaar waarbij een betalingsaspect speelde.⁵⁷ In die uitspraken gaat het naast betaling in geld⁵⁸ ook om betaling in goed of in natura. Voorbeelden hiervan zijn betaling in beltegoed of telefoonkaarten, drank, drugs, een tongpiercing, een hondje, onderdak, merkkleding, eten, mobiele telefoon en sigaretten. In onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van voor de hand liggende wetsartikelen⁵⁹ die van toepassing kunnen zijn op seksuele handelingen (hands-on) tegen betaling, met kinderen jonger dan zestien jaar⁶⁰.

Tabel 2.1 Strafbaarstelling betaalseks met minderjarigen in andere wetsartikelen

Wetsartikel	Leeftijd slachtoffer	Aard handelingen	Bijzonderheden	Strafbedreiging ⁶¹
Art. 244 Sr	<12 jaar	Binnendringen		12 jaar
Art. 245 Sr	12-16 jaar	Binnendringen		8 jaar
Art. 247 Sr	<16 jaar	Ontuchtige handelingen		6 jaar
Art. 248a Sr	<18 jaar	Ontuchtige handelingen	Door giften of beloften van geld of goed	4 jaar
Art. 249 lid 1 Sr	<18 jaar	Ontucht	Met eigen kind of aan zorg toevertrouwde minderjarige	6 jaar

Zoals de tabel laat zien is de strafbedreiging onder meer afhankelijk van de leeftijd van het kind en de aard van de seksuele handelingen. De toepasbaarheid van het ene wetsartikel sluit het andere wetsarti-

57 Om een indicatie te krijgen van de aard en omvang van zaken waarin verdachten worden vervolgd voor het kopen van seks van minderjarigen onder de zestien jaar is op rechtspraak.nl gezocht naar ontuchtzaken in combinatie met zoektermen die met betaling te maken hebben (zoals ‘betaling’, ‘cadeautjes’, ‘geld’, ‘klant’) en waarbij niet art. 248b Sr ten laste was gelegd. Dit leverde 49 gepubliceerde uitspraken op, waarbij in 37 zaken ontucht in combinatie met een betalingsaspect bewezen werd (peildatum 6 juni 2015). Het ging in de meeste gevallen om veroordelingen voor artikel 245, 247 of 248a Sr.

58 Zie bijvoorbeeld Rb. Limburg, 12 juni 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:4956. In deze zaak betaalde verdachte 250,- euro aan het vijftienjarige slachtoffer voor anale seks.

59 Dit overzicht is niet uitputtend, uitsluitend de artikelen die qua delictsomschrijving dicht tegen de delictsomschrijving van art. 248b Sr aanliggen zijn in de tabel opgenomen. Het gaat steeds om hands-on vormen van ontucht met minderjarigen zonder dat sprake is van een dwangmiddel.

60 Art. 248a en 249 lid 1 Sr stellen seksuele handelingen met kinderen tot achttien jaar strafbaar. Deze artikelen zijn dus zowel van toepassing op seksueel minderjarige slachtoffers die jonger zijn dan zestien jaar als op seksueel meerderjarige minderjarigen van zestien en zeventien jaar.

61 De maximumstraf kan steeds met 1/3 worden verhoogd wanneer één of meer van de strafverzuwende omstandigheden uit art. 248 Sr bewezen worden.

kel niet uit: sommige gedragingen kunnen onder meerdere delictsomschrijvingen tegelijk vallen hetgeen eendaadse samenloop (artikel 55 lid 1 Sr) kan opleveren. Dat meerdere wetsartikelen op een bepaalde situatie van toepassing zijn, is op zichzelf niet problematisch. Wel bestaan er inconsistenties tussen de verschillende wetsartikelen in de Zedentitel, waardoor soms vreemde verschillen ontstaan wanneer het bijvoorbeeld gaat om de strafbedreiging.⁶²

Verleiding (artikel 248a Sr) of jeugdprostitutie (artikel 248b Sr)?

Wanneer het gaat om seks tegen betaling met een slachtoffer van zestien of zeventien jaar dan kan dit zowel als verleiding (artikel 248a Sr) als via artikel 248b Sr ten laste worden gelegd. Waar op dezelfde situatie twee wetsartikelen van toepassing kunnen zijn, valt op dat er grote verschillen bestaan tussen beide wetsartikelen. Het voornaamste verschil tussen beide artikelen is dat de verdachte in geval van verleiding (artikel 248a Sr) het slachtoffer door een van de verleidingsmiddelen (waaronder geld) overhaalt om seksuele handelingen te verrichten. In het geval van artikel 248b Sr gaat het juist om een minderjarige die zich beschikbaar stelt⁶³ voor seksuele handelingen tegen betaling, waar de dader vervolgens op ingaat. De minderjarige hoeft in dat geval dus niet overgehaald ('verleid') te worden tot de handelingen. Artikel 248a Sr omvat alle minderjarigen onder de achttien, terwijl artikel 248b Sr alleen ziet op zestien- en zeventienjarigen. Daarnaast is artikel 248b Sr beperkter omdat het alleen seksuele handelingen tegen betaling omvat, en artikel 248a Sr ook andere verleidingsmiddelen. Een ander verschil is dat het bij artikel 248b Sr moet gaan om seksuele handelingen met een derde; artikel 248a Sr ziet ook op de situatie waarin het slachtoffer seksuele handelingen met zichzelf pleegt. Tot slot is de leeftijd in artikel 248b Sr geobjectiveerd, waar dat in artikel 248a Sr niet het geval is.

Ondanks deze verschillen tussen beide wetsartikelen is het niet ondenkbaar dat in een situatie van seks tegen betaling met een zestien- of zeventienjarige voor een primair-subsidiair variant van artikel 248a en 248b Sr wordt gekozen. In [paragraaf 3.3](#) wordt ingegaan op een voorbeeld uit de jurisprudentie waarin de rechter zich buigt over de vraag of in een concrete situatie sprake is van artikel 248a dan wel 248b Sr.

Als een minderjarige te werk wordt gesteld in de prostitutie is al snel sprake van een scala aan (zedelijke) delicten. Zo kan naast voor de hand liggende strafbare feiten als mensenhandel (artikel 273f Sr) en artikel 248b Sr ook sprake zijn van kinderpornografie (artikel 240b Sr), grooming (artikel 248e Sr) of bijvoorbeeld ontucht (artikel 245 Sr). Sommige gedragingen worden begaan door degene die het slachtoffer in de prostitutie heeft gebracht, andere door 'de klant'. In [paragraaf 3.3](#) worden uitspraken geanalyseerd waarin naast artikel 248b Sr ook andere zedendelicten aan 'de klant' ten laste waren gelegd.

62 Wanneer bijvoorbeeld een vijftienjarige door een veertigjarige wordt betaald voor seks met hem, kan dit zowel als overtreding van art. 245 Sr ten laste worden gelegd (strafbedreiging is acht jaar) als via art. 248a Sr (strafbedreiging is vier jaar). Zie meer uitgebreid Nationaal Rapporteur 2014, *Op Goede Grond*, p. 26-30. Eind 2015 verschijnt een rapport van de Universiteit van Groningen waarin in opdracht van de minister van Veiligheid en Justitie is gekeken naar de wenselijkheid van een herziening van de Zedentitel.

63 Ook wanneer de minderjarige wordt gedwongen wordt dit gekwalificeerd als 'zich beschikbaar stellen'. Zie voor een uiteenzetting [paragraaf 2.3](#).

Strafvorderingsrichtlijnen vergeleken

De Richtlijn voor strafvordering seksueel misbruik minderjarigen⁶⁴ van het College van procureurs-generaal geeft uitgangspunten voor de strafeis in zedenzaken met minderjarige slachtoffers. De richtlijn heeft betrekking op twaalf verschillende zedenartikelen, uiteenlopend van verkrachting tot ontucht en grooming. De strafbedreigingen van deze zedendelicten lopen uiteen van twee jaar voor grooming tot twaalf jaar voor verkrachting en ontucht met een kind onder de twaalf jaar. Toch gelden voor al deze delicten dezelfde ‘strafbandbreedtes’, omdat niet het wetsartikel, maar de aard van de ontuchtige handeling het uitgangspunt vormt. Zo geldt voor het binnendringen met een geslachtsdeel (dus de aard van de ontuchtige handeling) de strafbandbreedte 15 tot 48 maanden gevangenisstraf, ongeacht welk wetsartikel ten laste is gelegd. Het is opmerkelijk dat, hoewel de richtlijn maar liefst twaalf delicten uit de Zedentitel omvat, enkele artikelen zijn uitgezonderd van de richtlijn terwijl zij op het moment van inwerkingtreding (nog) niet vielen onder een andere strafvorderingsrichtlijn.⁶⁵ Zo valt artikel 248b Sr niet onder deze richtlijn. Voor dit artikel is later een aparte strafvorderingsrichtlijn opgesteld.

Op zich is dat niet problematisch. Wat het geheel echter ondoorzichtig maakt, is het feit dat de categorieën ontuchtige handelingen en bijbehorende strafbandbreedtes in de strafvorderingsrichtlijn van artikel 248b Sr afwijken van eerder genoemde strafmaatrichtlijn. Dit leidt tot arbitraire verschillen die vanuit de aard van de handelingen niet te verklaren zijn.

Wanneer we als voorbeeld nemen de situatie waarin een verdachte tegen betaling geslachtsgemeenschap heeft met een kind van zestien jaar, dan kan deze gedraging zowel onder artikel 248a Sr (verleiding) als artikel 248b Sr (jeugdprostitutie) vallen. Beide delicten kennen een strafbedreiging van vier jaar. In het eerste geval is de strafvorderingsrichtlijn ontucht met minderjarigen van toepassing. De handeling valt onder de zwaarste categorie ontuchtige handelingen (categorie 4) hetgeen een strafmaatuitgangspunt oplevert van 15 tot 48 maanden. Indien de officier van justitie er echter voor kiest de gedraging te kwalificeren als artikel 248b Sr dan is de bijbehorende strafvorderingsrichtlijn van toepassing, hetgeen een strafeis oplevert tussen de zes en vijftien maanden. Met andere woorden: dezelfde gedraging kan een behoorlijk verschillende strafeis opleveren. Het is een gemiste kans dat het Openbaar Ministerie met de strafvorderingsrichtlijn van artikel 248b Sr op dit punt onvoldoende aansluiting heeft gezocht bij de categorieën en strafbandbreedtes in de strafvorderingsrichtlijn seksueel misbruik minderjarigen.

2.6 Illegale prostitutie, mogelijk mensenhandel

Seks met minderjarigen tegen betaling komt met enige regelmaat voor. Dit kan in ieder geval worden afgeleid uit cijfers die beschikbaar zijn over mogelijke slachtoffers van mensenhandel. Of ten aanzien van deze kinderen mensenhandel – en dus de seksuele uitbuiting van de minderjarige – bewezen is, is niet bekend. Daarom hanteert de Nationaal Rapporteur de term ‘mogelijk slachtoffer’. Wel geeft de tabel de minderjarigen weer die volgens de melder (veelal de politie) al gewerkt hebben in de seksindustrie, en die dus een of meerdere klanten hebben gehad.

64 Richtlijn voor strafvordering seksueel misbruik minderjarigen (2015R047) 1 maart 2015, *Stcr.* 2015, 4052.

65 Het gaat om art. 248b Sr (betalen voor seks met een zestien- of zeventien-jarige), art. 248c Sr (aanwezigheid bij een seksshows van een minderjarige) en art. 248f Sr (bevorderen van ontucht met een derde).

Tabel 2.2 Minderjarige mogelijke slachtoffers van mensenhandel (m/v) die al gewerkt zouden hebben in de seksindustrie.

	Leeftijd mogelijk slachtoffer	Jaar					Totaal 2010-2014
		2010	2011	2012	2013	2014	
Overlap met andere zedendelicten	11	1	0	0	1	0	2
	12	2	1	0	0	0	3
	13	2	4	0	2	5	13
	14	12	7	11	5	10	45
	15	22	20	21	12	31	106
Overlap met 248b Sr	16	37	37	37	39	39	189
	17	40	56	43	50	45	234
Totaal		116	125	112	109	130	592

Bron: CoMensha-registraties

De tabel laat zien dat de meeste gemelde minderjarige slachtoffers vijftien, zestien en zeventien jaar zijn. Het jongste slachtoffer dat de laatste jaren is gemeld, was elf jaar. Het gaat hier om meldingen van *mensenhandel* met een minderjarig slachtoffer. Dat betekent dat de cijfers meldingen betreffen waarbij vermoedelijk een derde persoon (de mensenhandelaar) het slachtoffer uitbuit. Mensenhandel is een vorm van illegale prostitutie. Dat geldt ook voor prostitutie door minderjarigen.

Artikel 248b Sr – de strafbaarstelling van het betalen voor seksuele handelingen met zestien- en zeventienjarigen – is ingevoerd bij de opheffing van het bordeelverbod in 2000.⁶⁶ Het kopen van seks van minderjarigen staat niettemin los van het gelegaliseerde en gereguleerde prostitutiebeleid in Nederland en is altijd illegaal. Gereguleerd prostitutiebeleid gaat immers om vrijwillige betaalde seks tussen volwassenen: personen vanaf achttien jaar. Prostitutie komt op een aantal plaatsen in de Nederlandse wetgeving voor, niet alleen in de context van het mensenhandelaarartikel artikel 273f Sr maar bijvoorbeeld ook in de Gemeentewet die de basis biedt voor de regulering van vrijwillige prostitutie door volwassenen. Prostitutie is het zich beschikbaar stellen tot het verrichten van seksuele handelingen met een ander tegen betaling. Een prostitué(e) is degene die zich beschikbaar stelt tot het verrichten van seksuele handelingen met een ander tegen betaling. Het wetsvoorstel regulering prostitutie en bestrijding misstanden seksbranche (Wrp) gaat uit van dezelfde definities.⁶⁷

Wanneer gesproken wordt over ‘het Nederlandse prostitutiebeleid’ wordt meestal bedoeld op het beleid waarbij gemeenten tot op zekere hoogte ruimte hebben om het beleid met betrekking tot vrijwillige prostitutie door *volwassenen* nader in te vullen en al dan niet te reguleren.⁶⁸ Regulering betekent dat

66 Zie hierover [paragraaf 2.2](#). Wetsgeschiedenis van art. 248b Sr.

67 Zie Wijziging van de Wet regulering prostitutie en bestrijding misstanden seksbranche (novelle Wrp), *Kamerstukken II* 2013/14, 33 885 nr. 2 en *Kamerstukken II* 2014/15, 33 885 nr. 8 (nota van wijziging), en oorspronkelijk voorstel van wet, *Kamerstukken II* 2009/10, 32 211 nr. 2.

68 Art. 151a Gemeentewet.

prostitutie in het vergunde deel van de branche legaal is, ofwel gelegaliseerd. Op dit moment is de prostitutiebranche in Nederland deels legaal en vergund, deels legaal en onvergund, en deels illegaal. Dat komt omdat de wetgever bij de opheffing van het algemeen bordeelverbod in het jaar 2000 aan gemeenten de bevoegdheid heeft gegeven om in de Algemeen Plaatselijke Verordening (APV) desgewenst regels vast te stellen inzake prostitutie, en voor zover gemeenten dit hebben gedaan, zijn deze regels op zeer verschillende manieren vastgesteld. In dit opzicht is er dan ook op dit moment geen sprake van een scherpe scheiding tussen het legale en het illegale deel van de prostitutiebranche.

Wetsvoorstel regulering prostitutie en bestrijding misstanden seksbranche (Wrp)

Het wetsvoorstel regulering prostitutie en bestrijding misstanden seksbranche bevat een fundamentele kanteling van perspectief. In tegenstelling tot het huidige stelsel – waarin de exploitatie van prostitutie mag, tenzij vergunningplichtig bij gemeentelijke verordening – hanteert het wetsvoorstel het omgekeerde uitgangspunt: exploitatie van prostitutie is verboden, tenzij dat is toegestaan middels een vergunning. Het is daarbij nog wel de vraag in hoeverre nieuwe wetgeving zal bijdragen aan een scherpere scheiding tussen het legale en illegale deel van de prostitutiebranche, omdat criteria om te kunnen spreken van bedrijfsmatige thuisprostitutie door gemeenten verschillend kunnen worden toegepast. Het wetsvoorstel is aangemeld voor plenaire behandeling in de Tweede Kamer.

Wanneer in een gemeente alle prostitutie vergunningplichtig is, dan zijn de diensten van een meerderjarige prostituee met een vergunning legaal. Een prostituee die in die gemeente niet op grond van een vergunning werkt, verricht het werk dan *illegaal*. Regelt een gemeente niets over de exploitatie van prostitutie en het vergunnen daarvan, dan zijn er ook geen regels die overtreden kunnen worden en is de exploitatie van prostitutie dus onvergund, maar in beginsel *legaal*. Vergunde prostitutie is legale prostitutie die op grond van lokale regelgeving vergunningplichtig is, en waar een vergunning voor is afgegeven, zoals bijvoorbeeld een seksinrichting. Thuiswerk valt in veel gemeenten in beginsel niet onder een vergunningplicht. Ook escort is niet overal vergund en dan ook niet vergunningplichtig. Van reguliere, bestuurlijke controle van vergunningvoorwaarden is dan geen sprake. In de context van het handhavingsaspect van prostitutiebeleid gaat het om het al dan niet gereguleerd zijn van vrijwillige prostitutie door *volwassenen*: personen vanaf achttien jaar.

Illegale prostitutie kent dus drie categorieën:

1. de niet-vergunde, illegale exploitatie van prostitutie terwijl wel sprake is van een gemeentelijke vergunningplicht;
2. exploitatie of prostitutie met een vergunning waarbij sprake is van het niet voldoen aan één of meerdere vergunningvoorwaarden; en
3. prostitutievormen die verboden zijn bij de wet zoals minderjarigheid, illegaliteit en mensenhandel.

Prostitutie door minderjarigen staat los van het gelegaliseerde en gereguleerde prostitutiebeleid in Nederland en is altijd illegaal. Gereguleerd prostitutiebeleid gaat immers om vrijwillige betaalde seks tussen volwassenen. ‘Jeugdprostitutie’ is een ongelukkige term omdat die verwarring kan zaaien aangezien het begrip ‘prostitutie’ kan worden opgevat als een term waar naar moet worden gekeken vanuit een perspectief van prostitutiebeleid dat vrijwillige prostitutie door meerderjarigen reguleert. Dat geldt ook voor het gebruik van de term ‘prostituee’. Deze term wordt ook bij minderjarigen gehanteerd, niet al-

leen in de media⁶⁹ maar ook in de strafvorderingsrichtlijn van het Openbaar Ministerie⁷⁰ en in de rechtspraak.⁷¹ In bijna alle bestudeerde zaken waarin artikel 248b Sr is bewezen worden bewoordingen gebruikt die gerelateerd zijn aan prostitutie.⁷² Het gaat dan bijvoorbeeld om ‘de keuze voor prostitutie’ of ‘het zich beschikbaar stellen voor prostitutie’, en termen als ‘kinderprostitutie’ en ‘jeugdprostitutie’. Daarbij kan het perspectief waarin het thuishoort, te weten een zedenmisdrijf met een minderjarig slachtoffer, uit het oog worden verloren. Het kopen van seksuele diensten van minderjarigen is en blijft in alle gevallen verboden en strafbaar als zedenmisdrijf. Zeker het benoemen van het slachtoffer als ‘seksuele partner’⁷³ of als ‘minderjarige prostituee’, zoals de Rechtbank Limburg in de Valkenburgse zedenzaak doet, is dan ook niet passend.⁷⁴ De Rechtbank Rotterdam spreekt in de Schiedamse zedenzaak van ‘aangeefster’ of ‘het meisje’, terminologie die meer recht doet aan de positie van een slachtoffer van zowel mensenhandel als een zedendelict.

Wanneer in prostitutie sprake is van uitbuiting is dit strafbaar als mensenhandel. Bij mensenhandel gaat het in de kern uiteindelijk om uitbuiting en – in relatie tot prostitutie – om het maken van inbreuk op de lichamelijke integriteit, naast een inbreuk op de persoonlijke vrijheid. Niettemin is mensenhandel geen zedenmisdrijf: het wetsartikel staat sinds 2005 niet meer in de zedentitel, ook niet als het om minderjarige slachtoffers gaat. Het hebben van seks tegen betaling met zestien- en zeventienjarigen zoals strafbaar gesteld in artikel 248b Sr is evenwel wel opgenomen in de zedentitel en vormt dus een zedendelict.

Bij minderjarigen die zich prostitueren is dus altijd sprake van illegale prostitutie en kan sprake zijn van mensenhandel. Bij mensenhandel moet sprake zijn van iemand die een minderjarige er bijvoorbeeld toe heeft gebracht om zich beschikbaar te stellen voor prostitutie en dat is niet altijd het geval. Er zijn ook minderjarigen die seksuele handelingen met iemand tegen betaling verrichten uit eigen initiatief en zonder dat hier een ander bij betrokken is.⁷⁵ Wanneer wél sprake is van betrokkenheid van een ander

69 Zie bijvoorbeeld C. Plancken, ‘OM: celstraf voor seks met jonge prostituee’, *Volkskrant* 7 maart 2015, p. 16; C. Huisman, ‘Straf bezoek jonge prostituee ‘te laag’’, *Nederlands Dagblad* 7 maart 2015, p. 12-13; V. Schildkamp, ‘Jacht op klant jonge prostituee’, *Algemeen Dagblad* 6 maart 2015, p. 1.

70 Richtlijn voor strafvordering art. 248b Sr. (2015R054) 1 juni 2015, *Strt.* 2015, 14043. De Nationaal Rapporteur heeft het OM geadviseerd de term ‘jeugdprostitutie’ niet te hanteren in de richtlijn nu de wet zelf de term ‘jeugdprostitutie’ niet noemt.

71 Zie onder meer [hoofdstuk 4.4.1](#), Valkenburgse zedenzaak.

72 De gepubliceerde uitspraken vanaf 2000 en de Valkenburgse en Schiedamse zedenzaken. Een uitzondering is Rb. ‘s-Hertogenbosch 23 december 2011, ECLI:RBSHE:2011:BU8623.

73 Zie Rb. ‘s-Hertogenbosch 29 juli 2004, ECLI:NL:RBSHE:2004:AQ5696 waarin over de minderjarige aangevers wordt gesproken als seksuele partner.

74 De Nationaal Rapporteur gaf, naar aanleiding van de Valkenburgse zedenzaak, in een artikel in *Trouw* reeds aan het niet respectvol te vinden dat het slachtoffer door de rechtbank werd aangeduid als ‘minderjarige prostituee’. Zie H. Koch, ‘Ze is echt slachtoffer van een zedendelict’, *Trouw* 31 juli 2015, p. 9. Een lezer van het NRC Handelsblad uitte haar verontwaardiging over het gebruik van de term ‘minderjarige prostituee’ door de krant. In reactie hierop gaf een redacteur Justitie aan de rechtbank te hebben gevolgd in het gebruik van de terminologie, maar onder verwijzing naar uitspraken van de Nationaal Rapporteur in *Trouw*, deze bewoordingen in de toekomst behoudens rechtsreeks citaat, te zullen vermijden. Zie S. de Jong, ‘Prostituée? Zij was slachtoffer!’ en ‘De krant volgde de rechtbank...’ (onder *Opinie & Debat*, ‘NRC Ombudsman’), 12 september 2015, p. 11.

75 In een recente zaak die werd behandeld door de Rechtbank Rotterdam werden bijvoorbeeld drie klanten veroordeeld voor art. 248b Sr. Zij hadden seks met een minderjarige jongen die zichzelf aanbood voor seks tegen betaling op een chatsite. Rb. Rotterdam 8 oktober 2015, 10/750012-15, 10/750072-13 en 10/750073-13.

om een minderjarige als prostituee te laten werken, hoeft ingevolge het mensenhandelartikel echter geen sprake te zijn van dwang en dat hoeft dan ook niet te worden bewezen om tot een veroordeling voor mensenhandel te kunnen komen.

2.7 Conclusie

In dit hoofdstuk stonden de wetsgeschiedenis en het juridisch kader van artikel 248b Sr centraal. Kinderen vanaf zestien jaar zijn seksueel volwassen. Hierdoor is seks met kinderen van deze leeftijd in beginsel niet strafbaar. Een van de eerste uitzonderingen op die regel betrof de invoering van artikel 248b Sr in 2000. In dat jaar werd het betalen voor seks met een kind van zestien of zeventien jaar strafbaar gesteld. Waar deze bescherming van zestien- en zeventienjarigen destijds nog uitzonderlijk was, zijn de laatste jaren steeds meer bepalingen aan de Zedentitel toegevoegd die juist ook kinderen van deze leeftijd, die dus al seksueel meerderjarig zijn, beschermen. Hiermee is de bescherming van deze seksueel volwassen minderjarigen steeds meer een vanzelfsprekendheid geworden.

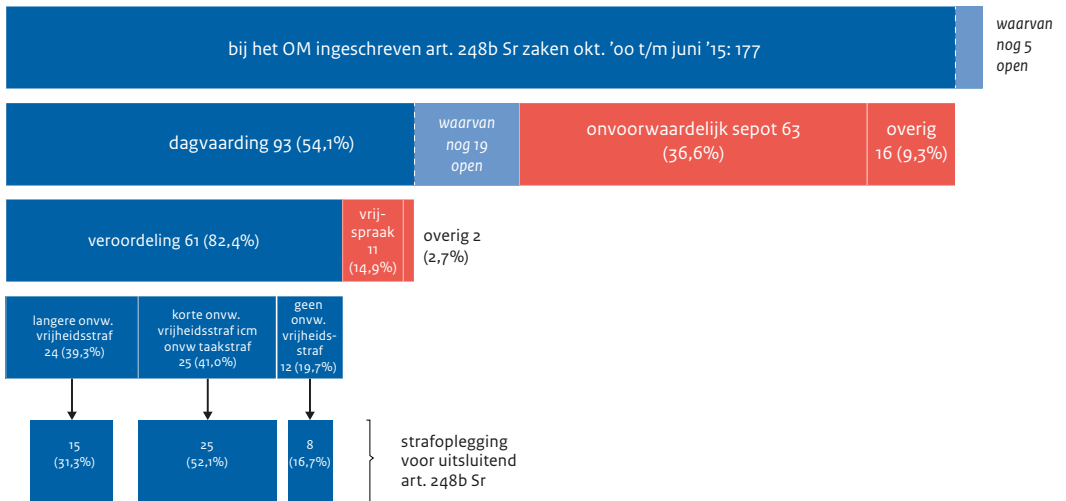
Seks met kinderen onder de zestien jaar is in beginsel altijd ontuchtig en dus strafbaar. Over de afgelopen jaren zijn enkele tientallen vonnissen terug te vinden waarin verdachten werden veroordeeld voor het hebben van seks tegen betaling met kinderen jonger dan zestien jaar. Omdat de betaling geen delictsbestanddeel vormt bij ontucht met kinderen van deze leeftijdscategorie is niet te achterhalen hoe groot deze groep daders precies is.

In de laatste paragraaf is ingegaan op de relatie met de onderwerpen prostitutie en mensenhandel. Hierin is uiteengezet dat de term jeugdprostitutie een ongelukkige term is omdat deze verwarring kan zaaien. Prostitutie door minderjarigen staat immers los van het gelegaliseerde en geregleerde prostitutiebeleid in Nederland en is altijd illegaal. Door naar minderjarigen die betaald worden voor seks te verwijzen als 'prostitue(e)s', wordt de indruk gewekt dat het fenomeen bekeken moet worden vanuit het perspectief van prostitutiebeleid dat vrijwillige prostitutie door volwassenen reguleert. Wanneer minderjarigen worden betaald voor seks is echter steeds sprake van een zedendelict, waarvan de minderjarige het slachtoffer is, en degene die betaalt voor de seksuele handelingen de dader. De term slachtoffer is dus meer op zijn plaats.

Tot slot is duidelijk geworden dat in veel gevallen er nog een derde betrokken is bij het prostitueren van de minderjarige. Dit betreft een situatie van mensenhandel. In de afgelopen vijf jaar werden bijna 600 minderjarige mogelijke slachtoffers van mensenhandel geregistreerd, die volgens de melding reeds gewerkt hadden in de prostitutie en dus ook klanten hadden gehad. Dit cijfer van bijna 600 minderjarigen die mogelijk gewerkt hebben in de prostitutie maakt het belang van strafbaarstelling van klanten inzichtelijker dan ooit.

3 Artikel 248b Sr in cijfers

Figuur 3.1 Trechter; van ingeschreven zaken bij het OM (oktober 2000 t/m juni 2015) tot strafoplegging door de ZM (oktober 2000 t/m half september 2015)

Bron: OM-data (peildatum: 1 juli 2015) aangevuld met informatie van het OM omtrent de Valkenburgse en Schiedamse zedenzaak (peilmoment: half september 2015)

3.1 Inleiding

Dit hoofdstuk bevat cijfers over alle zaken tegen individuele personen die bij het Openbaar Ministerie (OM) zijn geregistreerd op verdenking van het hebben van seks met een zestien- of zeventienjarige tegen betaling, strafbaar gesteld in artikel 248b Sr.¹ Sinds de inwerkingtreding van dit artikel – in oktober 2000 – tot en met juni 2015 zijn dit er 177.^{2, 3}

1 Zie voor de onderzoeksverantwoording, Bijlage 1.

2 NB: Initieel zijn het er 181. Maar na correctie voor alle art. 248b Sr feiten die door het OM uiteindelijk zijn afgehandeld met het administratief sepot 'feit dubbel ingeboekt' resteert het totaal van 177 zaken.

3 Bij 171 zaken was reeds ten tijde van inschrijving bij het OM sprake van de registratie van art. 248b Sr. Bij de overige zes zaken (één zaak in 2003, drie zaken in 2004 en twee zaken in 2007) was hiervan ten tijde van inschrijving bij het OM nog geen sprake, maar werd hiervoor uiteindelijk wel gedagvaard (ten tijde van afhandeling door het OM).

Van deze groep verdachten wordt cijfermatig in beeld gebracht welke beslissingen door achtereenvolgens het OM en de rechter in eerste aanleg zijn genomen. Een overzicht van deze verschillende stappen is verbeeld in de trechter aan het begin van dit hoofdstuk (Figuur 3.1).

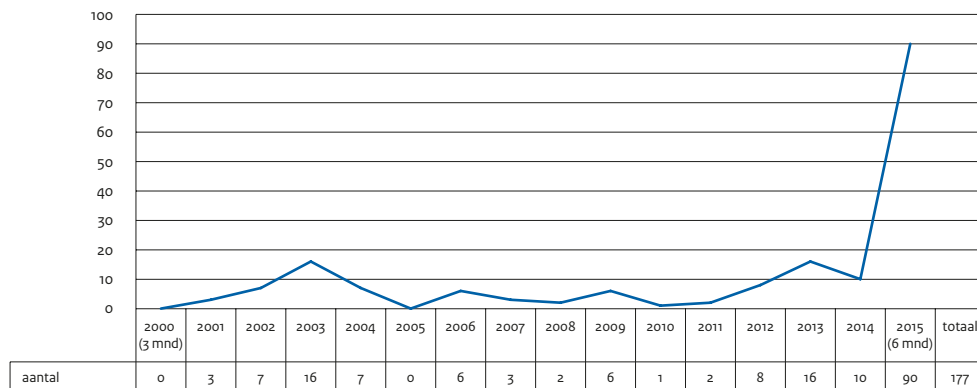
In deze trechter is zichtbaar dat het OM ruim de helft van de verdachten heeft gedagvaard voor artikel 248b Sr. In ruim een derde van de gevallen werd de zaak onvoorwaardelijk geseponeerd. Wanneer we afzakken naar de volgende trechterlaag, dan zien we dat van de verdachten die gedagvaard zijn, 82,4% door de rechter is veroordeeld voor seks met een zestien- of zeventienjarige tegen betaling. Verder in dit hoofdstuk zal blijken dat een deel van hen tevens voor andere delicten werd veroordeeld. Van de verdachten die uitsluitend voor artikel 248b Sr werden veroordeeld, kreeg ruim de helft een korte onvoorwaardelijke gevangenisstraf van een of twee dagen, in combinatie met een taakstraf. Ongeveer drie op de tien veroordeelde daders kreeg een langere onvoorwaardelijke gevangenisstraf van minimaal dertig dagen.

Wanneer het gaat om de aanpak van mensenhandel, dan is in 2015 bij politie en OM niet alleen aandacht voor het vervolgen van mensenhandelaren, maar – wanneer het gaat om minderjarige slachtoffers – in toenemende mate ook voor het vervolgen van de ‘klanten’. Het OM introduceerde in 2015 ook een strafvorderingsrichtlijn voor artikel 248b Sr. Daarmee worden uniforme strafeisen beoogd. Om te kunnen beoordelen of de toegenomen aandacht van het OM voor de aanpak van ‘de klant’ reeds effect heeft gehad, zijn in dit hoofdstuk twee periodes met elkaar vergeleken: de periode oktober 2000 tot en met 2014 versus 2015.

Omdat 72 (80,0%) van de 90 zaken die in 2015 zijn ingeschreven onderdeel uitmaken van de Valkenburgse (n: 59; 65,6%) dan wel de Schiedamse zedenzaak (n: 13; 14,4%) (zie [paragraaf 4.4](#)), zijn verschillen tussen de twee periodes voor een groot deel te relateren aan de kenmerken van specifiek deze twee zedenzaken. Informatie over de behandeling van deze 72 zaken door het OM en indien van toepassing door de rechter in eerste aanleg, is – voor zover nog niet bleek uit de OM registratie op peildatum 1 juli 2015 – opgevraagd bij het OM (peilmoment half september 2015) en aldus meegenomen in de cijfers. Eventuele zaken tegen verdachten in de Valkenburgse en Schiedamse zedenzaak die na peildatum 1 juli 2015 mogelijk nog bij het OM zijn ingeschreven, zijn buiten beschouwing gelaten.

Ingeschreven verdachten

Het OM registreerde sinds de inwerkingtreding van artikel 248b Sr (oktober 2000) tot en met juni 2015 177 personen als verdachte ter zake dit artikel. Vóór 2015 werden er per jaar slechts weinig zaken ingeschreven: variërend tussen de nul (2000, 2005) en zestien (2003, 2013), zie [Figuur 3.2](#). Met name in de jaren 2005 tot en met 2011 zijn nauwelijks zaken bij het OM ingeschreven. Als gevolg van de recent toegenomen aandacht van het OM voor de aanpak van seks met een zestien- of zeventienjarige tegen betaling, laat de eerste helft van 2015 een enorme stijging zien ten opzichte van alle voorgaande jaren. In die zes maanden zijn net zoveel zaken bij het OM ingeschreven – namelijk 90 (50,8%) – als in de ruim veertien jaar ervoor – namelijk 87 (49,2%).

Figuur 3.2 Aantal art. 248b Sr-zaken, per jaar van inschrijving bij het OM (oktober 2000 t/m juni 2015, N: 177)

Bron: OM-data (peildatum: 1 juli 2015)

Paragraaf 3.2 geeft informatie over bij welke arrondissementsparketten artikel 248b Sr-zaken zijn ingeschreven. Vervolgens gaat paragraaf 3.3 in op de aard van de verdenkingen (bijvoorbeeld: hoe vaak is sprake van ook andere zedendelicten?), paragraaf 3.4 behandelt de vervolgingsbeslissingen van het OM (bijvoorbeeld: hoe vaak dagvaardt het OM?) en paragraaf 3.5 gaat over de berechting in eerste aanleg (bijvoorbeeld: welke straffen legt de rechter op?). Paragraaf 3.6 sluit dit hoofdstuk af met een opsomming van de belangrijkste conclusies die blijken uit de cijfers.

3.2 Arrondissementsparketten

Figuur 3.3 geeft weer bij welke arrondissementsparketten de 177 artikel 248b Sr-zaken zijn ingeschreven.⁴ Sinds de ‘Wet herziening gerechtelijke kaart’ die in 2013 in werking is getreden, bestaan er in plaats van negentien, nog maar tien arrondissementsparketten. In de figuur is uitgegaan van de huidige situatie, ondanks het feit dat ruim een derde van de zaken vóór 2013 bij het OM is ingeschreven (zie Figuur 3.2).⁵

Zowel in de periode 2000 tot en met 2014, als in 2015 werden de meeste zaken ingeschreven bij de arrondissementsparketten Limburg,⁶ Rotterdam⁷ en Oost-Brabant.⁸ Deze drie parketten namen vóór 2015 ongeveer de helft van alle zaken voor hun rekening (n: 14+15+15=44; 50,6%, zie de eerste kolom in

4 Dit is afgeleid van de eerste twee cijfers van de parketnummers. Alleen zaken van het Landelijk Parket (LP) en het Functioneel Parket (FP) zijn op deze manier niet (gemakkelijk) te identificeren. Gezien de aard van de zaken die het LP en het FP behandelen, zal hiervan echter ook (vrijwel) nooit sprake zijn in geval van art. 248b Sr-zaken.

5 Hierbij is de enige zaak die is ingeschreven bij het ‘oude’ parket Zwolle-Lelystad ingedeeld bij het ‘nieuwe’ parket Oost-Nederland (Zwolle maakt hiervan onderdeel uit, maar Lelystad hoort bij Midden-Nederland).

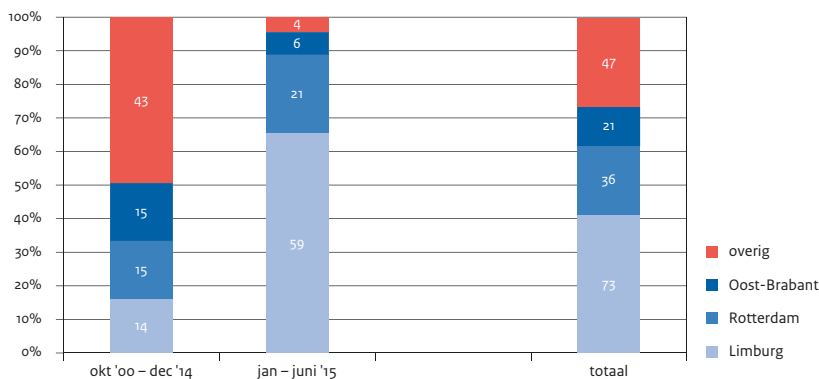
6 Dit betreft met name het ‘oude’ parket Maastricht (69 van de 73 zaken zoals te zien in de derde kolom in Figuur 3.3, de overige vier zaken betreffen aldus het ‘oude’ parket Roermond).

7 Dit betreft met name het ‘oude’ parket Rotterdam (35 van de 36 zaken zoals te zien in de derde kolom in Figuur 3.3, de overige zaak betreft aldus het ‘oude’ parket Dordrecht).

8 Dit betreft uitsluitend het ‘oude’ parket Den Bosch (alle 21 zaken zoals te zien in de derde kolom in Figuur 3.3).

Figuur 3.3). In 2015 behoren bijna alle zaken tot deze drie parketten (n: 59+21+6=86; 95,6%, zie de tweede kolom in **Figuur 3.3**).⁹ Dit is voor het parket Limburg te verklaren door de Valkenburgse zedenzaak, waardoor het aandeel van dit parket toenam van 16,1% vóór 2015 naar 65,6% in 2015. Ook het Rotterdamse aandeel nam – mede door de Schiedamse zedenzaak – toe van 17,2% vóór 2015 naar 23,3% in 2015. Bij de parketten Oost-Nederland¹⁰, Midden-Nederland¹¹, Noord-Nederland¹² en Zeeland-West-Brabant¹³ zijn, met name vóór 2015, ook een aantal zaken ingeschreven.

De drie resterende arrondissementsparketten; Amsterdam, Noord-Holland en Den Haag, blijven achter met respectievelijk drie, twee en vijf artikel 248b Sr-zaken in de totale periode oktober 2000 tot en met juni 2015. Waarom deze regio's qua aantallen zo achterblijven is onbekend. Wat wel bekend is, is dat het parket Den Haag en het parket Amsterdam in de periode 2008 tot en met 2012 landelijk juist de eerste en tweede plek vervullen als het gaat om het aantal ingeschreven zaken met betrekking tot het gerelateerde delict mensenhandel. Bij deze twee parketten gezamenlijk werden in die periode 326 verdachten ter zake mensenhandel ingeschreven.¹⁴ Hoewel niet bekend is hoeveel van deze zaken bij de genoemde parketten minderjarige slachtoffers betreffen – landelijk is dit 19%¹⁵ – mag aangenomen worden dat een deel van deze ruim 300 zaken om minderjarige slachtoffers gaat. Slachtoffers van mensenhandel van zestien en zeventien jaar die seksueel zijn uitgebuit zijn tegelijkertijd slachtoffer van artikel 248b Sr omdat zij klanten hebben gehad. Dat er slechts een handjevol klanten ter zake artikel 248b Sr is ingeschreven bij deze parketten is dan ook opmerkelijk.

Figuur 3.3 Arrondissementsparket (oktober 2000 t/m juni 2015, N: 177)

Bron: OM-data (peildatum: 1 juli 2015)

9 $\chi^2(3)$: 64,926; p: 0,000; V: 0,606; p: 0,000.

10 n: 11 (vóór 2015); 6,2%.

11 n: 9 (vóór 2015) +1 (in 2015) =10; 5,6%.

12 n: 7 (vóór 2015) +2 (in 2015) =9; 5,1%.

13 n: 7 (vóór 2015); 4,0%.

14 Zie *Nationaal Rapporteur 2014 (Mensenhandel in en uit beeld II)*, p. 191 (Figuur 7.2) en p. 396 (Tabel B4.6.2).

15 Zie *Nationaal Rapporteur 2014 (Mensenhandel in en uit beeld II)*, p. 193 (Figuur 7.3).

3.3 Aard van de verdenkingen

In deze paragraaf staat centraal waar de 177 bij het OM ingeschreven verdachten precies van verdacht werden; om hoeveel feiten ging het, was sprake van strafverzwarende omstandigheden en van wat voor andere delicten werden zij naast het betalen voor seks met een zestien- of zeventienjarige verdacht?

Aantal artikel 248b Sr feiten per zaak

In verreweg de meeste zaken (n: 167; 94,4%) wordt de verdachte verdacht van één artikel 248b Sr feit.¹⁶ In tien zaken (5,6%) gaat het om twee tot maximaal vier verschillende artikel 248b Sr feiten. Waar vóór 2015 nog één op de negen verdachten (11,5%) van meer dan één artikel 248b Sr feit werd verdacht, was in 2015 bij geen enkele verdachte sprake van meer dan één artikel 248b Sr feit.¹⁷

Strafverzwarende omstandigheden

In artikel 248 Sr zijn strafverzwarende omstandigheden voor artikel 248b Sr geformuleerd (zie paragraaf 2.4). Alleen de strafverzwaringen 'gepleegd in vereniging' en 'waarbij sprake is van een afhankelijkheidsrelatie' komen in de OM registratie ten aanzien van artikel 248b Sr voor; de eerste vijf keer en de tweede komt één keer voor. Deze strafverzwaringen gelden alleen voor feiten gepleegd vanaf 2010 omdat de genoemde twee gronden in dat jaar in werking traden.¹⁸

Andere feiten naast artikel 248b Sr

In totaal is in ongeveer een kwart van alle zaken (n: 43; 24,3%) naast artikel 248b Sr ook sprake van één of meer andere feiten (zie [Figuur 3.4](#)). Het gaat dan meestal om andere zedendelicten (hands-on dan wel hands-off) of om mensenhandel.¹⁹ Waar in de periode oktober 2000 tot en met 2014 bijna de helft (46,0%) van alle ingeschreven artikel 248b Sr-zaken mede betrekking had op minimaal één ander feit, is dit in 2015 maar 3,3%. Met andere woorden: het OM verdenkt de verdachten die in 2015 zijn ingeschreven veel vaker van *uitsluitend* seks met een zestien- of zeventienjarige tegen betaling, dan de verdachten die vóór 2015 zijn ingeschreven.²⁰ Dit illustreert de nieuwe aanpak van het OM, waarbij meer nadruk ligt op óók het aanpakken van zaken waarin uitsluitend sprake is van artikel 248b Sr.

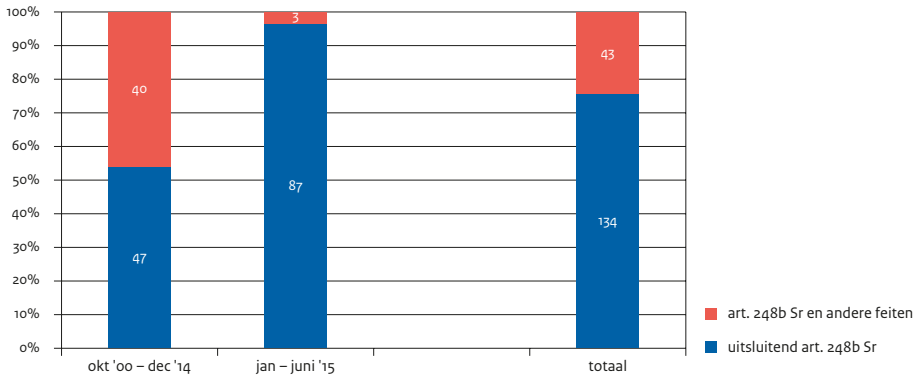
16 NB: Na correctie voor alle art. 248b Sr feiten die door het OM zijn afgehandeld met het administratief sepot 'feit dubbel ingeboekt'.

17 Fisher Exact p: 0,001.

18 Hierdoor blijken ze uitsluitend van toepassing op 33 van de totaal 87 ingeschreven zaken in de periode oktober 2000 t/m 2014 en op alle 90 ingeschreven zaken in 2015.

19 In 28 zaken (15,8%) is sprake van één of meer hands-on zedendelicten (artt. 242, 243, 245, 246, 247, 248ter(oud), 248a, 249 Sr), in 18 zaken (10,2%) van hands-off zedendelicten (artt. 240b, 248c Sr), in 18 zaken (10,2%) van mensenhandel-feiten (artt. 250a(oud), 273f Sr), in 4 zaken (2,3%) van geweldsdelicten (artt. 285, 287, 302 Sr) en in 10 zaken (5,6%) van 'overige' delicten (artt. 140 (deelname criminele organisatie), 189 (belemmeren politieonderzoek), 197a (mensensmokkel), 266, 267 (belediging), 279 (onttrekken minderjarige aan wettelijk gezag), 350 (vernieling), 416 (opzetheling) en overtredingen van de Opiumwet, de Wet wapens en munitie en de Wet arbeid vreemdelingen).

20 $\chi^2(1)$: 43,739; p: 0,000; ϕ : -0,497; p: 0,000.

Figuur 3.4 Andere feiten naast art. 248b Sr (oktober 2000 t/m juni 2015, N: 177)

Bron: OM-data (peildatum: 1 juli 2015)

Vervolgving voor artikel 248b Sr in combinatie met andere zedendelicten

Ongeveer een op de zes verdachten (15,8%) werd naast artikel 248b Sr ook van andere hands-on zedendelicten verdacht. In een aantal van de bestudeerde zaken ging het daarbij om meerdere slachtoffers, waarbij ten aanzien van de slachtoffers vanaf zestien jaar artikel 248b Sr ten laste was gelegd, en ten aanzien van de slachtoffers onder zestien jaar andere ontuchtartikelen, zoals de artikelen 245 en 247 Sr. In feite ging het echter steeds om betalen voor seks met kinderen. Dat de verdachten naast kinderen van zestien of zeventien jaar ook kinderen onder de zestien jaar betaalden voor seks lijkt te impliceren dat zij bewust op zoek waren naar minderjarigen.²¹ Hoe jonger immers het slachtoffer, hoe minder geloofwaardig het argument dat de verdachte dacht dat hij met een volwassene te maken had.

In paragraaf 2.5 werd uiteengezet dat seks tegen betaling met een zestien- of zeventienjarige zowel onder het bereik van artikel 248a Sr (verleiding) als onder artikel 248b Sr kan vallen. Het is dan ook niet ondenkbaar dat in voorkomende gevallen in de tenlastelegging voor een primair-subsidair variant wordt gekozen. Hiervan was ook sprake in een zaak waarin een 47-jarige verdachte zich online voordeed als een minderjarige jongen.²² In die hoedanigheid zocht hij contact met drie minderjarige meisjes. Met één meisje had hij uiteindelijk seks, een tweede meisje bewoog hij telefonisch om ontuchtige handelingen met zichzelf te plegen, en een derde meisje poogde hij te verleiden tot seksuele handelingen met zichzelf. In alle drie de gevallen was sprake van (belofte tot) betaling in geld dan wel in beltegoed. Ten aanzien van het eerste slachtoffer met wie verdachte meerdere keren seksuele handelingen pleegde en daar de ene keer wel, en de andere keer niet voor betaalde, oordeelde het hof dat niet duidelijk was van wie het initiatief was uitgegaan tot betaalde seks. Omdat onvoldoende vaststond dat de bereidheid van verdachte om het slachtoffer te betalen op zichzelf voor het slachtoffer redengevend was geweest om met verdachte seks te hebben, sprak het hof verdachte vrij van artikel 248a Sr. Tot een veroordeling

21 Zie voor een uiteenzetting van het bewust op zoek zijn naar een minderjarige [paragraaf 5.2](#).

22 Hof Arnhem 25 maart 2010, ECLI:NL:GHARN:2010:BL9478. In deze zaak werd ook aanranding (art. 246 Sr) ten laste gelegd maar niet bewezen verklaard.

voor artikel 248b Sr kwam het hof wel, omdat het voor de bewezenverklaring van artikel 248b Sr “niet noodzakelijk [is] dat wordt vastgesteld van wie het initiatief is uitgegaan, of er op enigerlei wijze druk is uitgeoefend, dan wel of [slachtoffer 1] wellicht ook zonder betaling bereid zou zijn geweest om met verdachte seks te hebben”.

Opvallend is verder dat het OM in een aantal zaken naast artikel 248b Sr ook kinderpornografie (artikel 240b Sr) ten laste legde.²³ In sommige van de bestudeerde zaken was er sprake van een connectie tussen de ten laste gelegde betaalde seks met een zestien- of zeventienjarige, en kinderpornografie. Zo veroordeelde de Rechtbank Noord Nederland in 2014 een man voor het uitbuiten van drie minderjarige meisjes in de prostitutie. Met een van de slachtoffers had hij seks tegen betaling, en ook verzocht hij dit slachtoffer om ‘pikante foto’s’ van zichzelf te maken, welke verdachte plaatste op websites als speurders.nl en sexmarkt.nl.²⁴ Het plaatsen van deze foto’s op internet werd door het OM gekwalificeerd als verspreiding van kinderpornografie.

3.4 Vervolgingsbeslissingen

Van de totaal 177 ingeschreven zaken zijn er 172²⁵ reeds door het OM afgehandeld.²⁶ In 2015 gaat het in totaal om negentig door het OM afgehandelde zaken.²⁷ In deze paragraaf worden deze 90 zaken afgezet tegen de 82 zaken die vóór 2015 werden afgehandeld.

Afhandeling door het OM

Het OM dagvaardt in gemiddeld 54,1% van alle zaken voor seks met een zestien- of zeventienjarige tegen betaling, al dan niet in combinatie met andere feiten (zie de derde kolom in [Figuur 3.5](#)). Dit dagvaardingspercentage is vergelijkbaar met het percentage dagvaardingen voor andere zedendelicten gepleegd tegen minderjarigen.²⁸ In vier zaken (2,3%) werd de verdachte gedagvaard voor *uitsluitend* andere feiten dan artikel 248b Sr, en ruim één op de drie zaken (35,5%) is onvoorwaardelijk geseponeerd. De overige zaken zijn afgehandeld met een transactie (3,5%) of een voorwaardelijk sepot (2,9%) en incidenteel door voeging ad informandum of door overdracht aan een ander parket of het buitenland.

In de vier zaken waarin sprake is van een dagvaarding voor *uitsluitend* andere feiten dan artikel 248b Sr zijn de artikel 248b Sr feiten onvoorwaardelijk geseponeerd (in twee zaken) of ad informandum gevoegd (in twee zaken). Met betrekking tot seks met een zestien- of zeventienjarige tegen betaling gaat het in feite dus om 54,1% (n: 93) dagvaardingen, 36,6% (n: 61+2) onvoorwaardelijke sepoten en 9,3% (n: 14+2) ‘overige afhandelingen’.

23 Uit de cijfers blijkt dat 10,2% van de verdachten van artikel 248b Sr tevens van een hands-off delict werd verdacht, waaronder kinderpornografie.

24 Rb. Noord-Nederland 27 februari 2014, ECLI:NL:RBNNE:2014:992.

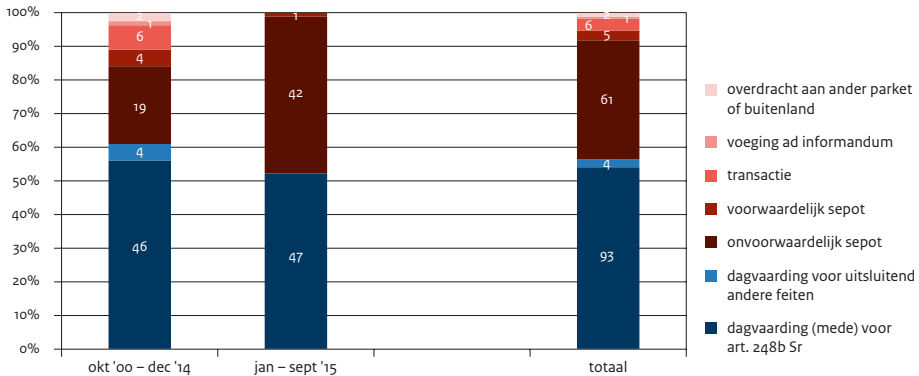
25 Eén zaak ingeschreven in 2014 en vier zaken ingeschreven in 2015 staan nog open.

26 OM registratie op peildatum 1 juli 2015, aangevuld met informatie ontvangen van het OM over de laatste stand van zaken in de Valkenburgse (peildatum 22 september 2015) en Schiedamse zedenzaak (peildatum 17 september 2015).

27 Drie zaken ingeschreven in 2013, één zaak ingeschreven in 2014 en 86 zaken ingeschreven in 2015.

28 Nationaal Rapporteur 2014 (Op goede grond), p. 206.

Hoewel het OM in 2015 ongeveer net zo vaak dagvaardt voor artikel 248b Sr (52,2%) als vóór 2015 (56,1%), bestaan er wel verschillen in de afhandeling van de niet-gedagvaarde zaken.²⁹ Ten eerste is in 2015 het aantal onvoorwaardelijke septs bijna twee keer zo hoog als in de veertien jaar ervoor (46,7% versus 25,6%³⁰). Waarom het percentage onvoorwaardelijke septs in 2015 zo hoog is ten opzichte van de voorgaande jaren is onbekend. Een tweede verschil is dat er in 2015 minder vaak sprake was van 'overige afhandelingen' (1,1% versus 18,3%³¹). Het minder vaak voorwaardelijk seponeren, transigeren of ad informandum voegen lijkt te passen bij de nieuwe focus van het OM op het aanpakken van klanten die betalen voor seks met een zestien- of zeventienjarige. Immers zal het OM, wanneer er in haar ogen voldoende bewijs is, eerder kiezen voor berechting dan voor een transactie of voorwaardelijk sepot.

Figuur 3.5 Afhandeling door het OM (oktober 2000 t/m half september 2015, N: 172)

Bron: OM-data (peildatum: 1 juli 2015) aangevuld met informatie van het OM omtrent de Valkenburgse en Schiedamse zedenzaak (peilmoment: half september 2015)

Septogonden³²

Zoals hierboven beschreven werd ruim een op de drie zaken onvoorwaardelijk geseponerd. In totaal gaat het om 66³³ zaken waarin minstens één artikel 248b Sr feit onvoorwaardelijk werd geseponerd.³⁴

29 $\chi^2(2)$: 18,930; p: 0,000; V: 0,332; p: 0,000.

30 De negentien onvoorwaardelijke septs zoals weergegeven in **Figuur 3.5**, plus de twee dagvaardingen voor uitsluitend andere feiten dan art. 248b Sr waarbij de art. 248b Sr feiten onvoorwaardelijk zijn geseponerd.

31 De vier voorwaardelijke septs, plus de zes transacties, plus de voeging ad informandum, plus de twee overdrachten zoals weergegeven in **Figuur 3.5**, plus de twee dagvaardingen voor uitsluitend andere feiten dan art. 248b Sr waarbij de art. 248b Sr feiten ad informandum zijn gevoegd.

32 Zie Opportunitiebeginsel, art. 167 lid 2 Sv en Aanwijzing gebruik sepotgronden (2014A007), *Stcr.* 2014, 23614.

33 Dit aantal van 66 onvoorwaardelijke septs is opgebouwd uit de 61 onvoorwaardelijke septs zoals weergegeven in de derde kolom van **Figuur 3.5**. Daarnaast werd in twee zaken gedagvaard voor uitsluitend andere feiten dan artikel 248b Sr, waarbij de artikel 248b Sr feiten onvoorwaardelijk werden geseponerd. Tot slot waren er drie zaken waarin zowel sprake was van een dagvaarding voor een artikel 248b Sr feit als van een onvoorwaardelijk sepot voor een ander artikel 248b Sr feit.

34 NB: Na correctie voor alle art. 248b Sr feiten die door het OM zijn afgehandeld met het administratief sepot 'feit dubbel ingeboekt'.

In 63 (95,5%) van de 66 zaken zijn de artikel 248b Sr feiten op technische gronden onvoorwaardelijk geseponeerd. Het gaat dan bijvoorbeeld om de sepotgrond 'onvoldoende bewijs'. De resterende drie zaken betreffen onvoorwaardelijke beleidssepots. Twee hiervan zijn oudere zaken (ingeschreven in 2002, afgehandeld in 2003), geseponeerd op grond van 'medeschuld van de benadeelde'. Deze grond staat in schril contrast met de huidige focus van het OM op het aanpakken van klanten en het beschermen van de minderjarige slachtoffers. In de derde zaak is geseponeerd op de grond 'vervolging in strijd met belang van benadeelde', wat tevens een grond is die niet lijkt te passen bij de huidige focus van het OM. Omdat deze zaak werd ingeschreven in 2015, is dit opmerkelijk.

Voorwaardelijke sepots zijn per definitie beleidssepots. De vijf voorwaardelijke sepots (zie de derde kolom in [Figuur 3.5](#)) zijn meestal opgelegd op gronden samenhangend met de persoon van de verdachte; in drie zaken gaat het om 'gewijzigde omstandigheden' en in één zaak om 'reclasseringsbelang'. In de laatste zaak is voorwaardelijk geseponeerd op grond van de 'geringe strafwaardigheid van het feit'. Dit is een recente zaak (ingeschreven en afgehandeld in 2015), en daarom wederom opmerkelijk omdat ook deze sepotgrond niet in lijn lijkt te zijn met de huidige aanpak van het OM.

3.5 Berechting in eerste aanleg

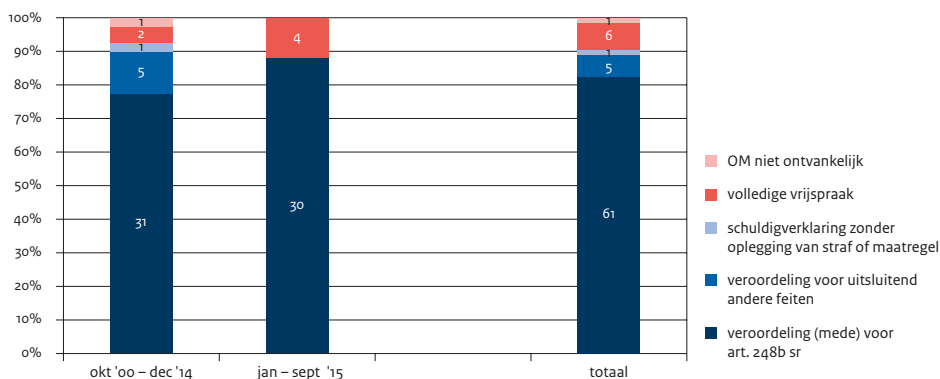
Van de in totaal 93 dagvaardingen voor in ieder geval artikel 248b Sr (zie [Figuur 3.5](#)), heeft de rechter in eerste aanleg in 74 zaken reeds uitspraak gedaan.³⁵ In 2015 gaat het in totaal om 34 door de rechter in eerste aanleg afgedane zaken.³⁶ In deze paragraaf worden deze 34 zaken (45,9%) afgezet tegen de overige 40 afgedane zaken (54,1%) waarin de rechter in eerste aanleg uitspraak deed vóór 2015.

3.5.1 Afdoening in eerste aanleg

In de meeste zaken in de periode 2000 tot 2015 wordt de verdachte veroordeeld. De rechter veroordeelt in gemiddeld 82,4% van alle zaken voor seks met een zestien- of zeventienjarige tegen betaling, al dan niet in combinatie met andere feiten (zie de derde kolom in [Figuur 3.6](#)). In vijf zaken (6,8%) is sprake van een veroordeling voor andere feiten dan artikel 248b Sr, terwijl de verdachte van de tevens ten laste gelegde artikel 248b Sr feiten werd vrijgesproken. Met betrekking tot seks met een zestien- of zeventienjarige tegen betaling gaat het in feite dus om 82,4% veroordelingen, 14,9% vrijspraken en 2,7% 'overige afdoeningen' (eenmaal schuldigverklaring zonder oplegging van straf of maatregel en eenmaal OM niet ontvankelijk). De uitspraken van de rechter in 2015 verschillen wat betreft de afdoening niet van de uitspraken vóór 2015.

35 Dit blijkt uit de OM registratie op peildatum 1 juli 2015, aangevuld met informatie ontvangen van het OM over de laatste stand van zaken in de Valkenburgse (peildatum 22 september 2015) en Schiedamse zedenzaak (peildatum 17 september 2015).

36 Eén zaak ingeschreven en gedagvaard in 2014, één zaak ingeschreven in 2014 en gedagvaard in 2015 en 32 zaken ingeschreven en gedagvaard in 2015.

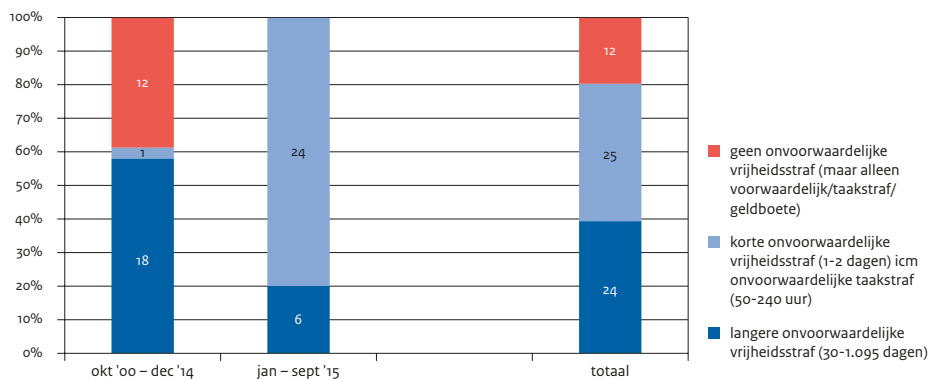
Figuur 3.6 Afdoening in eerste aanleg (oktober 2000 t/m half september 2015, N: 74)

Bron: OM-data (peildatum: 1 juli 2015) aangevuld met informatie van het OM omtrent de Valkenburgse en Schiedamse zedenzaak (peilmoment: half september 2015)

3.5.2 Strafoplegging

In [Figuur 3.7](#) is te zien welke (combinaties van) hoofdstraffen de rechter in eerste aanleg heeft opgelegd aan de 61 veroordeelden voor seks met een zestien- of zeventienjarige tegen betaling (zie de derde kolom in [Figuur 3.6](#)). Deze 61 strafopleggingen hebben soms betrekking op *uitsluitend* artikel 248b Sr feiten, maar soms op zowel artikel 248b Sr feiten alsmede op andere feiten, hetgeen uiteraard van invloed is op de strafmaat. Om die reden worden de strafopleggingen hier alleen beschreven en nog niet met elkaar vergeleken.

Meestal wordt een vrijheidsstraf opgelegd. In gemiddeld 80,3% gaat het om een onvoorwaardelijke of deels voorwaardelijke vrijheidsstraf; bij 39,3% betreft het onvoorwaardelijke deel een duur van dertig dagen of langer (waarbij eenmaal ook in combinatie met een onvoorwaardelijke taakstraf) en bij 41,0% betreft het slechts één of twee dagen onvoorwaardelijke vrijheidsstraf in combinatie met een taakstraf met een onvoorwaardelijk deel (van tussen de 50 en 240 uur). Tien veroordeelden bestrafte de rechter met de combinatie van een onvoorwaardelijke taakstraf dan wel geldboete en een voorwaardelijke vrijheidsstraf dan wel geldboete. Aan twee veroordeelden is uitsluitend een geheel voorwaardelijke straf (eenmaal vrijheidsstraf en eenmaal taakstraf) opgelegd.

Figuur 3.7 Opgelegde hoofdstraffen in eerste aanleg (oktober 2000 t/m half september 2015, N: 61)

Bron: OM-data (peildatum: 1 juli 2015) aangevuld met informatie van het OM omtrent de Valkenburgse en Schiedamse zedenzaak (peilmoment: half september 2015)

Van opgelegde vrijheidsbenemende maatregelen (zoals terbeschikkingstelling) of bijkomende straffen (zoals ontzegging van bepaalde rechten) is geen enkele keer sprake.³⁷

3.5.3 Strafpoggingen vergeleken

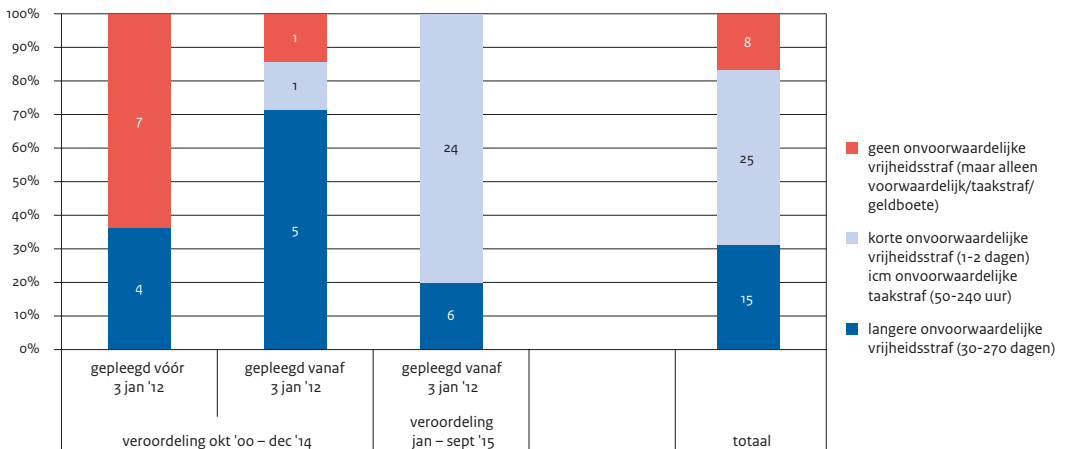
De 61 strafopgeleggingen voor artikel 248b Sr zoals weergegeven in [Figuur 3.7](#) hebben 13 keer ook betrekking op in ieder geval één ander bewezen feit. Om de strafopgeleggingen vóór 2015 en in 2015 met elkaar te vergelijken wordt daarom uitgegaan van de 48 strafopgeleggingen voor *uitsluitend* artikel 248b Sr. Zoals in [paragraaf 2.4](#) aangegeven is het voor artikel 248b Sr feiten gepleegd na 3 januari 2012 niet meer mogelijk om een taakstraf op te leggen, wanneer niet gelijktijdig ook een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf of een vrijheidsbenemende maatregel wordt opgelegd. Het gaat hier om het zogenoemde 'taakstrafverbod' uit artikel 22b Sr dat is ingevoerd met de Wet beperking oplegging taakstraf.³⁸ Daarom zijn in [Figuur 3.8](#) de 48 strafopgeleggingen voor *uitsluitend* artikel 248b Sr weergegeven in drie periodes.

- periode 1: alle zaken waarin artikel 248b Sr is gepleegd vóór 3 januari 2012, oftewel vóór de inwerkingtreding van de Wet beperking oplegging taakstraf (n: 11; 22,9%, zie de eerste kolom in [Figuur 3.8](#), in al deze zaken is vóór 2015 een veroordeling gevolgd)
- periode 2: alle zaken waarin artikel 248b Sr is gepleegd vanaf 3 januari 2012 én hiervoor is veroordeeld vóór 2015 (n: 7; 14,6%, zie de tweede kolom in [Figuur 3.8](#))
- periode 3: alle zaken waarin artikel 248b Sr is gepleegd vanaf 3 januari 2012 én hiervoor is veroordeeld in 2015 (n: 30; 62,5%, zie de derde kolom in [Figuur 3.8](#))

³⁷ Vermogensmaatregelen komen wel voor. Het gaat dan met name om schadevergoedingsmaatregelen. De cijfers hier van staan in [paragraaf 3.5.4](#). Verder is slechts incidenteel sprake van onttrekkingen aan het verkeer en nooit van ontnemingsmaatregelen.

³⁸ Wet van 17 november 2011 tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht in verband met het beperken van de mogelijkheden om een taakstraf op te leggen voor ernstige zeden- en geweldsmisdrijven en bij recidive van misdrijven, *Stb.* 2012, 1 (inwerkingtreding op 3 januari 2012).

De laatste kolom in [Figuur 3.8](#) geeft het totaal weer.

Figuur 3.8 Opgelegde hoofdstraffen in eerste aanleg voor uitsluitend art. 248b Sr, vóór en na de inwerkingtreding van de Wet beperking oplegging taakstraf (oktober 2000 t/m half september 2015, N: 48)

Bron: OM-data (peildatum: 1 juli 2015) aangevuld met informatie van het OM omtrent de Valkenburgse en Schiedamse zedenzaak (peilmoment: half september 2015)

Strafopleggingen in de periode 2000 tot en met 2014

In deze subparagraaf worden de strafopleggingen van periode 1 en periode 2 met elkaar vergeleken. Het gaat dus om een vergelijking van strafopleggingen vóór de inwerkingtreding van het 'taakstrafverbod' (n: 11, zie eerste kolom in [Figuur 3.8](#)) met de strafopleggingen vanaf de inwerkingtreding van het taakstrafverbod, maar nog wel vóór 2015 (n: 7, zie tweede kolom in [Figuur 3.8](#)). Sinds het taakstrafverbod zijn vaker vrijheidsstraffen met een onvoorwaardelijk deel opgelegd (85,7%) dan vóór de inwerkingtreding (36,4%). Het valt op dat het in periode 2 dan vooral gaat om uitsluitend opgelegde onvoorwaardelijke vrijheidsstraffen van langere duur (van tussen de 30 en de 270 dagen) en maar één keer om een korte onvoorwaardelijke vrijheidsstraf (van één of twee dagen) in combinatie met een onvoorwaardelijke taakstraf (van tussen de 50 en 240 uur). Let wel: voornoemd verondersteld verschil is gebaseerd op een zeer klein aantal zaken en kan daarom ook niet met statistische toetsing bevestigd worden.

Voorwaardelijke vrijheidsstraf en geldboete n.a.v. het 'taakstrafverbod'

Overigens legt de rechter sinds de Wet beperking oplegging taakstraf niet altijd een vrijheidsstraf met een onvoorwaardelijk deel op. In één zaak (zie rood gearceerd in de tweede kolom in [Figuur 3.8](#)),³⁹ waarin het OM uitsluitend een voorwaardelijke vrijheidsstraf van negen maanden eiste, is de rechter gekomen tot een voorwaardelijke vrijheidsstraf van drie maanden in combinatie met een onvoorwaardelijke geldboete van 2.500 euro. Uit de strafmotivering blijkt dat de

rechter in dit geval een werkstraf (zonder onvoorwaardelijke gevangenisstraf) de meest passende strafmodaliteit vond, maar tot de conclusie kwam dat dit wegens het ‘taakstrafverbod’ uit artikel 22b Sr niet meer mogelijk is. Om die reden legde de rechtbank naast een voorwaardelijke vrijheidsstraf een geldboete op.

Strafopleggingen sinds de Wet beperking oplegging taakstraf

In deze subparagraaf worden de strafopleggingen uit periode 2 en periode 3 met elkaar vergeleken. Het gaat daarbij dus om alle strafopleggingen waarop het ‘taakstrafverbod’ van toepassing is van vóór 2015 (n: 7, zie tweede kolom in [Figuur 3.8](#)) vergeleken met de strafopleggingen in 2015 (n: 30, zie derde kolom in [Figuur 3.8](#)).

Sinds de inwerkingtreding van de Wet beperking oplegging taakstraf maakt de rechter telkens een keuze tussen ofwel het opleggen van een langere onvoorwaardelijke vrijheidsstraf (van tussen de 30 en de 270 dagen), dan wel een onvoorwaardelijke taakstraf (van tussen de 50 en de 240 uur)⁴⁰ waaraan – vanwege artikel 22b Sr – nog één of twee dagen onvoorwaardelijke vrijheidsstraf worden toegevoegd. Alleen de strafoplegging in de zaak die in voorgaand kader is beschreven vormt hierop de uitzondering (zie rood gearceerd in de tweede kolom van [Figuur 3.8](#)). In periode 2 maakte de rechter het vaakst de keuze voor de langere onvoorwaardelijke vrijheidsstraf (in 71,4% van de gevallen, zie de tweede kolom in [Figuur 3.8](#)), terwijl de rechter in 2015 (periode 3) juist het vaakst kiest voor de onvoorwaardelijke taakstraf in combinatie met één of twee dagen onvoorwaardelijke vrijheidsstraf (in 80,0% van de gevallen, zie de derde kolom in [Figuur 3.8](#)).⁴¹

Gezien voorgaande lijkt het er op dat de rechter in 2015 seks met een zestien- of zeventienjarige tegen betaling minder zwaar bestraft dan vóór 2015.⁴² De lijn die het OM met haar strafvorderingsrichtlijn in 2015 heeft ingezet wordt in de rechtspraak zo gezien (nog) niet gevolgd. Zoals hierna beschreven wordt, is de rechtspraak anno 2015 zeker nog niet eenduidig in de strafopleggingen in artikel 248b Sr-zaken.

De strafoplegging in de Valkenburgse zedenzaak en daarna: zoekend naar een uitgangspunt

De in juli 2015 opgelegde straffen in de Valkenburgse zedenzaak liggen ver onder de door het OM conform de strafvorderingsrichtlijn geëiste straffen. In de overgrote meerderheid van de uitspraken is door de Rechtbank Limburg één dag gevangenisstraf opgelegd in combinatie met een taakstraf. Slechts in drie zaken werd een onvoorwaardelijke gevangenisstraf opgelegd van meerdere maanden in combinatie met een voorwaardelijke gevangenisstraf. Wanneer de door de Rechtbank Limburg opgelegde straffen naast de omstandigheden in de verschillende zaken worden gelegd valt daaruit een lijn op te maken. Het wel of niet seksueel binnendringen van het lichaam van het slachtoffer blijkt bepalend te zijn geweest voor de hoogte van de straf. Daarnaast speelden strafverlagende omstandigheden, zoals de eerlijke houding van de verdachte⁴³ en strafverhogende omstandigheden, zoals het hebben van onbeschermd seks⁴⁴ en

40 In de OM registratie ontbreekt bij één van de 25 zaken (zie totaalkolom in [Figuur 3.8](#)) de duur van de opgelegde onvoorwaardelijke taakstraf.

41 Het verschil: 71,4% opgelegde langere onvoorwaardelijke vrijheidsstraffen vóór 2015 (N: 5, zie tweede kolom in [Figuur 3.8](#)) versus 20,0% opgelegde langere onvoorwaardelijke vrijheidsstraffen in 2015 (N: 6, zie derde kolom in [Figuur 3.8](#)) is significant (Fisher Exact p: 0,016).

42 NB: maar wel ná de inwerkingtreding van de Wet beperking oplegging taakstraf.

43 Rb. Limburg 30 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6525.

44 Rb. Limburg 23 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6236.

de houding van de verdachte (onder meer draaien tijdens politieverhoren),⁴⁵ een rol. De drie zaken waarin langere onvoorwaardelijke gevangenisstraffen werden opgelegd onderscheiden zich van de andere zaken door de omstandigheid dat de verdachte naar een jong meisje op zoek was of dat de verdachte een functie bekleedde waar een extra verantwoordelijkheid van hem verwacht kon worden.

Tabel 3.1 Opgelegde straffen in de Valkenburgse zedenzaak naar omstandigheden⁴⁶

Omstandigheden	Opgelegde straf
Geen sprake van seksueel binnendringen	Eén dag gevangenisstraf + 120 uur taakstraf ⁴⁷
Geen sprake van seksueel binnendringen + een strafverhogende omstandigheid	Eén dag gevangenisstraf + 150 uur taakstraf ⁴⁸
Wel sprake van seksueel binnendringen + een strafverlagende omstandigheid	Eén dag gevangenisstraf + 150 uur taakstraf ⁴⁹
Wel sprake van seksueel binnendringen	Eén dag gevangenisstraf + 180 uur taakstraf ⁵⁰
Wel sprake van seksueel binnendringen + een strafverhogende omstandigheid	Eén dag gevangenisstraf + 210 of 240 uur taakstraf ⁵¹
Wel sprake van seksueel binnendringen + een bijzonderheid: <ul style="list-style-type: none"> • op zoek naar een jong meisje; • functie in het dagelijkse leven. 	Deels onvoorwaardelijke gevangenisstraf <ul style="list-style-type: none"> • vijf maanden gevangenisstraf, waarvan drie maanden voorwaardelijk,⁵² • zes maanden gevangenisstraf, waarvan drie maanden voorwaardelijk.⁵³

45 Rb. Limburg 30 juli 2015, ECLI:N::RBLIM:2015:6535.

46 Uitgegaan wordt van strafverlagende en strafverhogende omstandigheden die expliciet zo zijn benoemd door de rechtbank. Twee zaken zijn niet in dit schema meegenomen aangezien onduidelijk is of de rechtbank van oordeel is dat wel of geen sprake was van binnendringen. Het gaat om Rb. Limburg 30 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6530 en ECLI:NL:RBLIM:2015:6529. De rechtbank overwoog: “Welke handelingen dat precies zijn kan de rechtbank niet vaststellen maar gelet op de leugenachtigheid van de verklaring probeert verdachte te verhullen dat het gaat om een van de handelingen die in de tenlastelegging is omschreven.” De rechtbank kwam in lijn met die overweging tot een en/of bewezenverklaring. In de strafmaat overwoog de rechtbank vervolgens in de ene uitspraak dat wel, en in de andere uitspraak dat geen “sprake [is] geweest van het seksueel binnendringen van het lichaam van de minderjarige”. Daarnaast overwoog de rechtbank in een aantal uitspraken ten onrechte in de strafmaat dat geen sprake was van binnendringen, terwijl dat blijkt de in de vonnissen opgenomen verklaringen van de verdachten en de bewezenverklaringen wel het geval was. In het schema is er bij deze zaken dan ook van uitgegaan dat wel sprake was van binnendringen. Zie Rb. Limburg 23 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6233, ECLI:NL:RBLIM:2015:6235 en ECLI:NL:RBLIM:2015:6236.

47 Rb. Limburg 23 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6242 en Rb. Limburg 30 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6533, ECLI:NL:RBLIM:2015:6532, en ECLI:NL:RBLIM:2015:6521.

48 Rb. Limburg 30 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6528, ECLI:NL:RBLIM:2015:6535 en ECLI:NL:RBLIM:2015:6526.

49 Rb. Limburg 30 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6525.

50 Rb. Limburg 23 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6233, ECLI:NL:RBLIM:2015:6235, ECLI:NL:RBLIM:2015:6255, ECLI:NL:RBLIM:2015:6232, ECLI:NL:RBLIM:2015:6238, ECLI:NL:RBLIM:2015:6237, ECLI:NL:RBLIM:2015:6247 en ECLI:NL:RBLIM:2015:6251.

51 Rb. Limburg 23 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6236 en Rb. Limburg 30 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6522 en ECLI:NL:RBLIM:2015:6523 (tevens is sprake van (een) strafverlagende omstandighe(i)d(en)).

52 Rb. Limburg 23 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6234 en Rb. Limburg 30 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6524.

53 Rb. Limburg 23 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6240.

In september 2015 slaat de Rechtbank Rotterdam in de Schiedamse zedenzaak echter een andere weg in wat de strafoplegging betreft. De rechtbank geeft aan dat gezien de ernst van het feit niet anders gereageerd kan worden dan met het opleggen van een gevangenisstraf.⁵⁴ Ten aanzien van de verdachten die zijn veroordeeld volgt de rechtbank tweemaal de eis van het OM en eenmaal vonnist zij ruim onder de eis omdat het ten laste gelegde binnendringen van het lichaam van het slachtoffer niet is bewezen. Toch blijft ook in dit geval de strafmodaliteit een deels onvoorwaardelijke gevangenisstraf.⁵⁵ Ten aanzien van de andere gevallen is het binnendringen van het lichaam wel bewezen en vallen de straffen hoger uit dan in de zaak waarin binnendringen niet bewezen werd. In één van deze gevallen is zelfs uitsluitend een onvoorwaardelijke gevangenisstraf opgelegd wegens het strafblad van de verdachte. Bij alle drie de veroordelingen acht de rechtbank daarnaast de locaties waar de seksuele handelingen plaatsvonden een strafverhogende omstandigheid, nu het zowel bij een kelderbox als bij een auto gaat om een ongebruikelijke plaats waar het slachtoffer in een kwetsbare positie wordt gebracht.⁵⁶

Tabel 3.2 Opgelegde straffen in de Schiedamse zedenzaak naar omstandigheden

Omstandigheden	Opgelegde straf
Geen sprake van seksueel binnendringen + kelderbox	Vier maanden gevangenisstraf, waarvan twee maanden voorwaardelijk ⁵⁷
Wel sprake van seksueel binnendringen + auto	Negen maanden gevangenisstraf, waarvan drie maanden voorwaardelijk ⁵⁸
Wel sprake van seksueel binnendringen + kelderbox en recidive	Negen maanden gevangenisstraf ⁵⁹

In zowel de Valkenburgse zedenzaak als de Schiedamse zedenzaak speelt het wel, dan wel niet binnendringen van het lichaam van het slachtoffer een bepalende rol bij de hoogte van de straf. Toch vallen de straffen heel verschillend uit. In de Schiedamse zedenzaak is een onvoorwaardelijke gevangenisstraf in alle gevallen het uitgangspunt. In de Valkenburgse zedenzaak blijkt echter een taakstraf met één dag gevangenisstraf het uitgangspunt en komt een ‘echte’ onvoorwaardelijke gevangenisstraf pas in beeld wanneer sprake is van seksueel binnendringen en een bijzonderheid (zie tabel 3.1).⁶⁰ Twee uitgangspunten die ver uit elkaar liggen. Ook uit de kort op deze uitspraken volgende jurisprudentie blijkt dat het

54 Zie de uitspraken waarin een veroordeling is gevolgd: Rb. Rotterdam 4 september 2015, ECLI:NL:RBROT:2015:6326, 10/751020-15 (niet gepubliceerd) en 10/751019-15 (niet gepubliceerd).

55 Rb. Rotterdam 4 september 2015, 10/751020-15 (niet gepubliceerd).

56 Zie Rb. Rotterdam 4 september 2015, ECLI:NL:RBROT:2015:6326 waarin de rechtbank duidelijk aangeeft dat zij geen verschil ziet tussen een kelderbox en een auto en dit als strafverzwarende omstandigheid ziet. In de andere uitspraken staat in de strafmotivering de volgende zin: “De verdachte heeft gezien dat [slachtoffer] het werk deed in een vieze kelderbox, met alleen een matras tot haar beschikking.” Rb. Rotterdam 4 september 2015, 10/751019-15 en 10/751020-15 (niet gepubliceerd).

57 Rb. Rotterdam 4 september 2015, 10/751020-15 (niet gepubliceerd).

58 Rb. Rotterdam 4 september 2015, ECLI:NL:RBROT:2015:6326.

59 Rb. Rotterdam 4 september 2015, 10/751019-15 (niet gepubliceerd).

60 In hoofdstuk 5 wordt de straftoemeting uit deze zaak en eerdere rechtspraak uiteengezet, waarbij ook uitgebreider wordt besproken dat in de Valkenburgse zedenzaak een onvoorwaardelijke gevangenisstraf pas in beeld komt bij de bijzonderheid dat de verdachte bewust op zoek was naar een minderjarige.

uitgangspunt voor de strafoplegging in dit soort zaken nog niet uitgekristalliseerd is; de straffen post Valkenburg en Schiedam lopen erg uiteen. Het verschil in strafmodaliteit en strafhoogte is opmerkelijk en toont aan dat er nog geen eenduidige uitgangspunten bestaan voor de straffen ter zake artikel 248b Sr.

Wat moet het uitgangspunt zijn bij de strafoplegging?

Ook in vonnissen recent na de Valkenburgse en Schiedamse zedenzaak lopen de straffen en bijbehorende uitgangspunten erg uiteen. In een zaak waar het gaat om seksuele handelingen die plaatsvonden in een vergunde seksclub oordeelt de Rechtbank Overijssel op 22 september 2015 dat bij artikel 248b Sr in beginsel een onvoorwaardelijke gevangenisstraf als uitgangspunt dient te worden genomen.⁶¹ De verdachte wordt vervolgens echter veroordeeld tot een gevangenisstraf van zes maanden voorwaardelijk.

Nog geen maand na de uitspraken in de Schiedamse zedenzaak komt de Rechtbank Rotterdam in een zaak met drie klanten van een minderjarig mensenhandelslachtoffer niet tot onvoorwaardelijke straffen, maar tot voorwaardelijke straffen van respectievelijk twee, drie en vier maanden.⁶² Daarbij slaat de rechtbank onder meer acht op de strafeis en straf in de zaken tegen de mensenhandelaren van het slachtoffer en op het feit dat niet is vastgesteld dat verdachte op zoek is geweest naar een minderjarige prostituee, en dat het slachtoffer op drie weken na achttien jaar was. Het onderscheid in de straffen lijkt ook in deze zaak te zijn ingegeven door het wel, dan wel niet binnendringen van het lichaam van slachtoffer.⁶³

Acht dagen later neemt de Rechtbank Rotterdam in een zaak waar een minderjarige jongen zichzelf aanbood voor seks tegen betaling weer onvoorwaardelijke gevangenisstraffen als uitgangspunt. Volgens de rechtbank kan gezien de ernst van het feit in beginsel niet anders worden gereageerd dan met het opleggen van een gevangenisstraf. Ten aanzien van twee klanten heeft de rechtbank gevangenisstraffen opgelegd van respectievelijk 285 dagen, waarvan 150 voorwaardelijk⁶⁴ en 171 dagen, waarvan 120 voorwaardelijk⁶⁵. Ten aanzien van een derde klant wordt een veel

61 Rb. Overijssel 22 september 2015, ECLI:NL:RBOVE:2015:4347.

62 Rb. Rotterdam 30 september 2015, ECLI:NL:RBROT:2015:6950, 10/751013-15 (niet gepubliceerd), en 10/751014-15 (niet gepubliceerd).

63 Waar twee maanden voorwaardelijke gevangenisstraf is opgelegd noemt de rechtbank in de strafmotivering dat geen sprake was van binnendringen. In de andere twee zaken wordt hierover niets in de strafmotivering gezegd, maar blijkt uit de bewezenverklaring dat is binnengedrongen (in beide zaken pijpen en vingeren en in de zaak waar vier maanden voorwaardelijke gevangenisstraf is opgelegd ook binnendringen met de penis van verdachte in het lichaam van het slachtoffer).

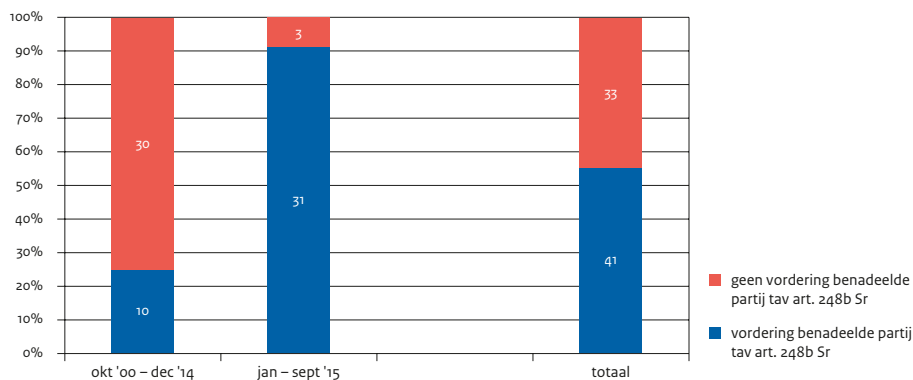
64 Rb. Rotterdam 8 oktober 2015, 10/750073-13. In de strafmotivering worden onder meer de volgende omstandigheden genoemd: de verdachte heeft meermalen met het slachtoffer afgesproken, trio's geregeld, en daarbij (onveilige) seks met het slachtoffer gehad (volgens de bewezenverklaring bestond de ontucht o.a. uit anale seks en pijpen). Er is geen sprake van recidive, de verdachte heeft inzicht in het door hem gepleegde feit en zich vrijwillig onder behandeling gesteld. De rechtbank vermindert de passend geachte gevangenisstraf van 330 dagen (deels onvoorwaardelijk) met 5% in verband met een overschrijding van de redelijke termijn.

65 Rb. Rotterdam 8 oktober 2015, 10/750072-13. In de strafmotivering worden onder meer de volgende omstandigheden genoemd: de verdachte wordt het zeer zwaar aangerekend dat hij onveilige seks had met het slachtoffer (volgens de bewezenverklaring bestond de ontucht uit over en weer pijpen, zoenen en aftrekken), terwijl hij besmet is met het HIV virus. Er is geen sprake van recidive. De rechtbank vermindert de passend geachte gevangenisstraf van 180 dagen (deels onvoorwaardelijk) met 5% in verband met een overschrijding van de redelijke termijn.

lagere gevangenisstraf opgelegd van 90 dagen, waarvan 89 voorwaardelijk met een taakstraf van 240 uur.⁶⁶ De rechtbank geeft aan van het opleggen van een geheel of grotendeels onvoorwaardelijke gevangenisstraf af te zien omdat de verdachte inzicht heeft getoond in de laakbaarheid van zijn handelen, een blanco strafblad heeft en het een oud feit betreft. Daarbij benadrukt zij wel dat in het geval de redelijke termijn niet zou zijn overschreden de rechtbank een gevangenisstraf met een groter onvoorwaardelijk deel dan thans het geval is en zonder taakstraf zou hebben opgelegd.

3.5.4 Schadevergoeding

In 2015 werd in veel meer zaken door slachtoffers een vordering tot schadevergoeding ingediend dan in de veertien jaar daarvoor. Zoals aangegeven aan het begin van deze paragraaf, heeft de rechter in eerste aanleg sinds de inwerkingtreding van artikel 248b Sr in 74 zaken uitspraak gedaan.⁶⁷ In ruim de helft (41) van deze 74 zaken heeft het zestien- of zeventienjarige slachtoffer zich specifiek ten aanzien van het artikel 248b Sr feit gevoegd als benadeelde partij. In 2015 is hiervan veel vaker sprake (n: 31; 91,2%, zie de tweede kolom in [Figuur 3.9](#)) dan vóór 2015 (n: 10; 25,0%, zie de eerste kolom in [Figuur 3.9](#)).⁶⁸

Figuur 3.9 Vordering benadeelde partij ten aanzien van art. 248b Sr (oktober 2000 t/m half september 2015, N: 74)

Bron: OM-data (peildatum: 1 juli 2015) aangevuld met informatie van het OM omtrent de Valkenburgse en Schiedamse zedenzaak (peilmoment: half september 2015)

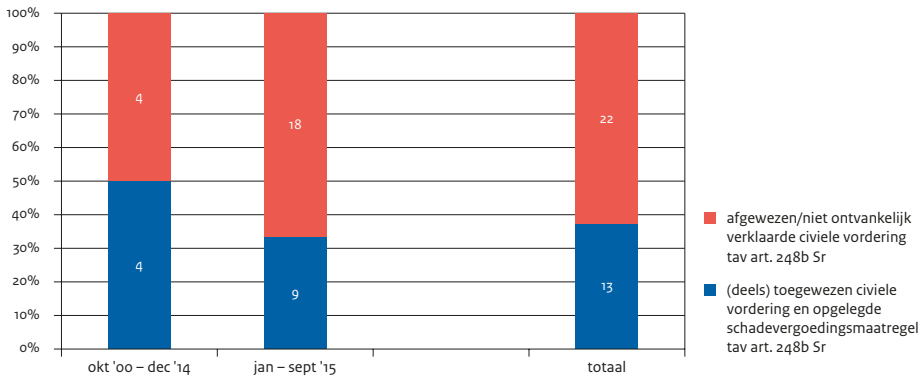
35 van de 41 bovengenoemde zaken waarin sprake is van een civiele vordering hebben geleid tot een veroordeling voor in ieder geval artikel 248b Sr. In ruim een derde (n: 13; 37,1%, zie derde kolom in [Figuur 3.10](#)) van deze gevallen is de civiele vordering gedeeltelijk of geheel toegewezen en is tevens een schadevergoedingsmaatregel opgelegd. Maar meestal wordt een civiele vordering dus afgewezen, dan wel niet ontvankelijk verklaard, terwijl artikel 248b Sr wel bewezen is. Waarom het merendeel van de vorderingen wordt afgewezen dan wel niet ontvankelijk wordt verklaard kan niet uit de beschikbare data

66 Rb. Rotterdam 8 oktober 2015, 10/750012-15.

67 OM registratie op peildatum 1 juli 2015, aangevuld met informatie ontvangen van het OM over de laatste stand van zaken in de Valkenburgse (peildatum 22 september 2015) en Schiedamse zedenzaak (peildatum 17 september 2015).

68 $\chi^2(1)$: 32,575; p: 0,000; ϕ : 0,663; p: 0,000.

worden afgeleid.⁶⁹ Het percentage toewijzingen vóór 2015 verschilt niet significant van het percentage toewijzingen in 2015.

Figuur 3.10 Toe- of afwijzing van de civiele vordering ten aanzien van art. 248b Sr (oktober 2000 t/m half september 2015, N: 35)

Bron: OM-data (peildatum: 1 juli 2015) aangevuld met informatie van het OM omtrent de Valkenburgse en Schiedamse zedenzaak (peilmoment: half september 2015)

De vordering benadeelde partij in de Valkenburgse zedenzaak nader bekeken

Het slachtoffer in de Valkenburgse zedenzaak diende in alle zaken een vordering benadeelde partij in voor geleden immateriële schade. Deze werd in zes zaken gedeeltelijk toegewezen. In vijf zaken 1.000 euro⁷⁰ en in één zaak 334 euro,⁷¹ in alle gevallen met oplegging van de schadevergoedingsmaatregel. Dit zijn de zaken waarin de verdediging geen verweer voerde tegen (gedeeltelijke) toewijzing van de vordering. In de zaak waar 334 euro werd toegewezen voerde de verdediging onder meer aan dat slechts een gedeelte van de vordering kon worden toegewezen aangezien het slachtoffer “tevens een bepalende rol in het geheel heeft gespeeld”. De rechtbank wijst dit niet door de verdediging betwiste bedrag toe “met inachtneming van alle omstandigheden van het geval” en verklaart de benadeelde partij voor de overige gevorderde vergoeding tot schade niet-ontvankelijk. Nu de rechtbank mee gaat in het door de verdediging genoemde bedrag en niet weerlegt dat geen sprake was van eigen schuld van het slachtoffer komt deze beslissing van de rechtbank opmerkelijk over. In de zaken waarin de verdediging wel een verweer voerde tegen toewijzing van de vordering verklaarde de Rechtbank Limburg de benadeelde partij niet-ontvankelijk, omdat “het niet onwaarschijnlijk (is) dat er voor de verdediging in het kader van een civiele procedure in een zaak als deze meer juridische instrumenten beschikbaar zijn om op een adequate wijze de vordering te betwisten”.⁷² Deze overweging is opmerkelijk, omdat op grond van artikel 361 lid 3 Sv het criterium voor niet-ontvankelijkheid is: ‘indien behandeling van

69 In onderstaande kadertekst wordt ingegaan op de gronden voor niet-ontvankelijkheid in de Valkenburgse zedenzaak.

70 Rb. Limburg 23 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6240 en Rb. Limburg 30 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015: 6523, ECLI:NL:RBLIM:2015: 6529, ECLI:NL:RBLIM:2015: 6530 en ECLI:NL:RBLIM:2015: 6535.

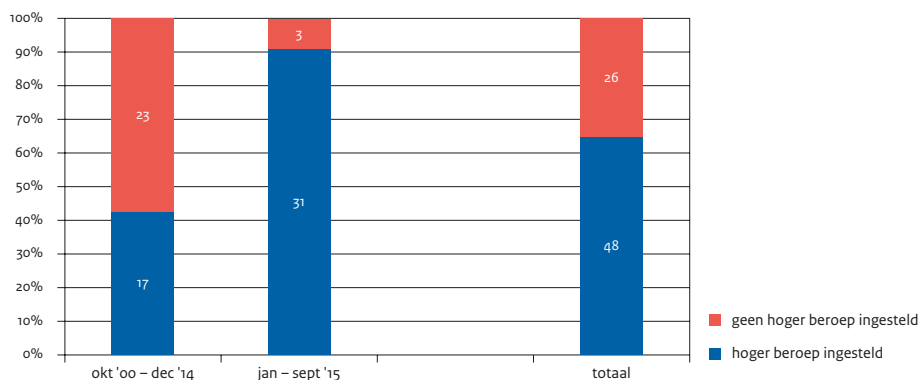
71 Rb. Limburg 30 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6528.

72 Onder meer Rb. Limburg 23 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6238.

de vordering van de benadeelde partij naar het oordeel van de rechtbank een onevenredige belasting van het strafgeding oplevert’.

3.5.5 Hoger beroep

Tegen uitspraken in artikel 248b Sr-zaken wordt regelmatig hoger beroep ingesteld. **Figuur 3.11** geeft weer hoe vaak hoger beroep is ingesteld door het OM dan wel de verdachte in de 74 zaken waarin de rechter uitspraak heeft gedaan. In 2015 is hiervan veel vaker sprake (91,2%) dan vóór 2015 (42,5%).⁷³ Dit komt met name doordat het OM in de Valkenburgse zedenzaak tot nog toe bijna altijd (op één zaak na) hoger beroep heeft ingesteld en dit betreffen 25 van de 31 zaken waarin hoger beroep is ingesteld in 2015 (zie tweede kolom in **Figuur 3.11**).

Figuur 3.11 Ingesteld hoger beroep (oktober 2000 t/m half september 2015, N: 74)

Bron: OM-data (peildatum: 1 juli 2015) aangevuld met informatie van het OM omtrent de Valkenburgse en Schiedamse zedenzaak (peilmoment: half september 2015)

3.6 Conclusie

In dit hoofdstuk zijn alle beslissingen van het OM en de rechter over verdachten van het betalen voor seks met een zestien- of zeventienjarige cijfermatig in beeld gebracht. Om het effect van de nieuwe focus van het OM op ‘de klant’ te meten zijn daarbij twee periodes cijfermatig met elkaar vergeleken: de periode oktober 2000 tot en met 2014, en het jaar 2015. Deze nieuwe focus van het OM is daarbij duidelijk terug te zien in de cijfers. Het aantal ingeschreven zaken laat een sterke kentering zien: in alleen al de eerste helft van 2015 werden meer zaken ingeschreven dan in de voorgaande veertien jaar tezamen. Dit betreffen vooral zaken tegen verdachten in de Valkenburgse en Schiedamse zedenzaak. Overigens lijken er flinke regionale verschillen te bestaan: bij de parketten Amsterdam, Noord-Holland en Den Haag werden in de totale periode oktober 2000 tot en met juni 2015 nauwelijks zaken ingeschreven. Zeker gezien het feit dat Den Haag en Amsterdam juist relatief veel mensenhandelzaken afdoen, en in dergelijke zaken gelijktijdig sprake kan zijn van seks met een zestien- of zeventienjarige tegen betaling is dit opvallend.

73 $\chi^2(1): 19,107; p: 0,000; \varphi: 0,508; p: 0,000.$

Het OM verdenkt de verdachten die in 2015 zijn ingeschreven veel vaker van *uitsluitend* het betalen voor seks met een zestien- of zeventienjarige, dan de verdachten die vóór 2015 zijn ingeschreven. Waar in de eerste veertien jaar bijna de helft van alle ingeschreven artikel 248b Sr-zaken mede betrekking had op minimaal één ander feit (bijvoorbeeld bezit van kinderpornografie), is dit in 2015 maar 3,3%. Ook dit lijkt een uitwerking van de nieuwe focus van het OM op 'de klant', waarbij meer nadruk ligt op óók het aanpakken van zaken waarin geen sprake is van andere delicten.

Een ander vlak waarop de kentering zichtbaar wordt in cijfers is de wijze van afdoening door het OM. Vergeleken met voorgaande jaren kiest het OM tegenwoordig minder vaak voor 'overige afhandelingen' zoals transacties en voorwaardelijke sepot. Dit lijkt te passen bij de nieuwe aanpak van het OM, waarin verdachten tegen wie voldoende bewijs beschikbaar is worden vervolgd en berecht.

De behandeling van artikel 248b Sr-zaken door de rechter in eerste aanleg in 2015 laat nog geen duidelijk verschil zien met de rechterlijke afdoeningen en strafopleggingen van vóór 2015. Met name de strafmodaliteiten en de hoogte van de straffen lopen thans erg uiteen. De forse toename van het aantal te behandelen zaken door de rechter in eerste aanleg, alsmede de toename in zaken waarin hoger beroep is ingesteld zullen naar verwachting bijdragen aan een duidelijker beeld van de strafoplegging in artikel 248b Sr-zaken. Te verwachten valt dat dit uiteindelijk zal leiden tot meer uniforme straftoemeting.

4 Aard van de zaken

4.1 Inleiding

Om wat voor soort zaken gaat het nu eigenlijk bij artikel 248b Sr? Wie zijn de slachtoffers en de verdachten, hoe hebben ze elkaar ontmoet, waar vonden de seksuele handelingen plaats? Hoe zijn de zaken bij justitie in beeld gekomen en in hoeverre speelde mensenhandel een rol in deze zaken? Dit hoofdstuk zal een inkleuring geven aan deze vragen aan de hand van de bestudeerde uitspraken en, voor zover beschikbaar, ook aan de hand van cijfers.¹ Daarbij zullen de Valkenburgse en Schiedamse zedenzaken apart besproken worden.

Het gaat bij deze inkleuring om een beperkte schets aangezien van de uitspraken over de periode van 1 oktober 2000 tot 16 juli 2015 alleen die uitspraken die gepubliceerd zijn, zijn bestudeerd. Daarnaast zijn de Valkenburgse en Schiedamse zedenzaak en enkele daarop volgende uitspraken bestudeerd. In [Bijlage 2](#) is een lijst opgenomen met de bestudeerde jurisprudentie en worden de aantallen verder toegelicht.

4.2 Persoonskenmerken van de verdachten

De persoonskenmerken van de 177 verdachten die, sinds de inwerkingtreding van artikel 248b Sr tot en met juni 2015, bij het Openbaar Ministerie zijn geregistreerd (zie [hoofdstuk 3](#)) worden hier besproken.

Geslacht verdachten

Alle verdachten van wie het geslacht in de registratie van het OM bekend is (176 van de totaal 177), zijn mannen.

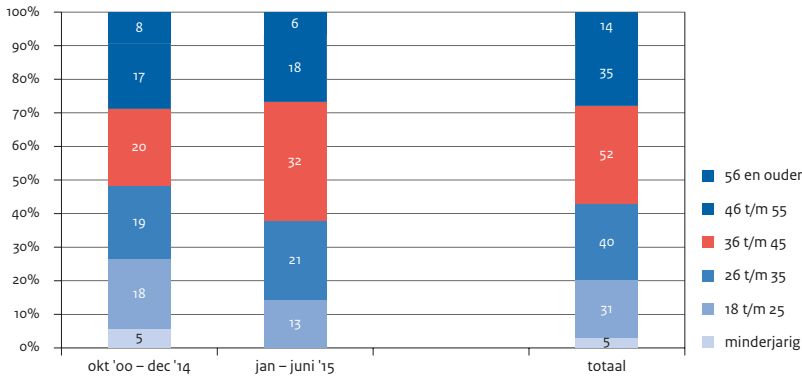
Leeftijd verdachten

De leeftijden van de 177 verdachten lopen sterk uiteen. De jongste verdachte is 12,0 jaar en de oudste verdachte 66,9 jaar ten tijde het plegen van het eerste artikel 248b Sr feit (in tijd) waarvan ze verdacht worden. De verdachten zijn vrijwel allemaal volwassen, slechts vijf verdachten (2,8%) zijn minderjarig. De leeftijdscategorie 36 tot en met 45 jaar is met 52 verdachten (29,4%) het best vertegenwoordigd (zie de derde kolom in [Figuur 4.1](#)). De gemiddelde leeftijd is 38,1 jaar (Sd: 12,0 jaar). De leeftijd van de verdachten

---

¹ Deze cijfers zien alleen op de persoonskenmerken van de verdachten. Zie [Bijlage 2](#) voor een lijst van de bestudeerde uitspraken. Het gaat hier dus niet om alle uitspraken van artikel 248b Sr zoals die in hoofdstuk 3 zijn beschreven.

(zowel de leeftijd in categorieën als de gemiddelde leeftijd) die in 2015 bij het OM zijn ingeschreven verschilt niet significant van de leeftijd van de verdachten die vóór 2015 zijn ingeschreven.

Figuur 4.1 Leeftijd verdachten (oktober 2000 t/m juni 2015, N: 177)

Bron: OM-data (peildatum: 1 juli 2015)

Minderjarige verdachten

Niet alleen volwassenen, maar ook minderjarigen worden incidenteel verdacht van seks met een zestien- of zeventienjarige tegen betaling. Het gaat om vijf minderjarigen in bijna vijftien jaar tijd. Het valt op dat alle vijf verdachten tevens werden verdacht van andere hands-on zedendelicten, zoals verkrachting. Daarnaast was bij twee van hen ook sprake van een verdenking van kinderpornografie en bij een andere verdachte ook van mensenhandel.² Maar één van de vijf verdachten is uiteindelijk veroordeeld voor artikel 248b Sr, terwijl geen sprake was van andere bewezen verklaarde feiten. De rechter legde hem zestig dagen voorwaardelijke jeugddetentie op in combinatie met vijftig uren onvoorwaardelijke taakstraf en een schadevergoedingsmaatregel. Van de overige vier minderjarige verdachten werd de zaak ofwel door het OM geseponneerd (twee), of werd door de rechter vrijgesproken van in ieder geval seks met een zestien- of zeventienjarige tegen betaling (twee).

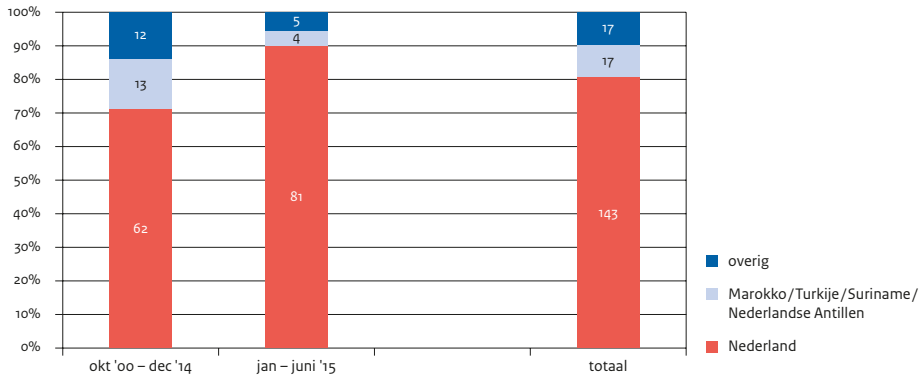
Geboorteland verdachten

De 177 verdachten zijn geboren in veertien verschillende landen. In [Figuur 4.2](#) is te zien dat veruit de meeste verdachten (acht op de tien) zijn geboren in Nederland (n: 143). Ongeveer één op de tien is geboren in één van de vier traditionele herkomstlanden van Nederlandse immigranten (Marokko, Turkije, Suriname en de voormalige Nederlandse Antillen) en ook ongeveer één op de tien in één van de negen overige geboortelanden (België, Irak, Afghanistan, China, Duitsland, voormalig Joegoslavië, Colombia, Eritrea en Italië). De verdachten die in 2015 zijn ingeschreven zijn vaker in Nederland geboren (90,0%) dan de verdachten die vóór 2015 zijn ingeschreven (71,3%).³

2 Paragraaf 3.3 gaat nader in op de strafbare feiten die naast art. 248b Sr ten laste zijn gelegd in alle zaken.

3 $\chi^2(1): 10,006$; $p: 0,002$; $\varphi: -0,238$; $p: 0,002$.

Figuur 4.2 Geboorteland verdachten (oktober 2000 t/m juni 2015, N: 177)

Bron: OM-data (peildatum: 1 juli 2015)

Profielen van de verdachten

Uit de uitspraken⁴ kan weinig verdere informatie gehaald worden over de achtergronden van de verdachten. Zo wordt in de Schiedamse zedenzaak slechts aangegeven of er sprake is van een strafblad en dat reclasseringsrapporten zijn opgesteld. Ook uit de vonnissen in de Valkenburgse zedenzaak volgt slechts dat alle verdachten een blanco strafblad hadden en dat de reclassering het recidiverisico inschatte als laag. Voor zover de bestudeerde uitspraken wel inzicht geven in de achtergrond van de verdachten lijken de profielen sterk uiteen te lopen. Enerzijds zijn het mannen bij wie pedofilie, persoonlijkheidsstoornissen, een zeer lage begaafdheid of bijvoorbeeld alcoholproblemen werden geconstateerd.⁵ Anderzijds zijn het mannen bij wie dergelijke problematiek niet wordt gesignaleerd, en waarvan in de uitspraak wordt beschreven dat ze geen strafblad hebben, getrouwd zijn en kinderen hebben.⁶ Van een aantal verdachten is het beroep bekend: een leraar in het voortgezet onderwijs,⁷ de directeur van een voetbalclub,⁸ een internationaal manager,⁹ een directeur/bestuurder van een stichting die zich inzet voor ontwikkelingskansen en onderwijs voor kinderen,¹⁰ en een jeugdverzorgmedewerker met ervaring in de begeleiding van zowel loverboys als hun slachtoffers¹¹.

- 4 Bedoeld is de uitspraken in de Valkenburgse en Schiedamse zedenzaken en de gepubliceerde uitspraken van vóór de Valkenburgse zedenzaak. Zie [Bijlage 2](#) voor een lijst van de uitspraken.
- 5 Zie bijvoorbeeld Rb. 's-Hertogenbosch 2 september 2003, ECLI:NL:RBSHE:2003:AI1728, Hof Arnhem 25 maart 2010, ECLI:NL:GHARN:2010:BL9478, Rb. 's-Hertogenbosch 23 december 2011, ECLI:RBSHE:2011:BU8623 en Rb. Noord-Nederland 27 februari 2014, ECLI:NL:RBNNE:2014:992.
- 6 Zie bijvoorbeeld Rb. Overijssel 19 november 2013, ECLI:NL:RBOVE:2013:3530 en Rb. Midden-Nederland 10 februari 2015, ECLI:NL:RBMNE:2015:745.
- 7 Rb. Noord-Nederland 20 februari 2014, ECLI:NL:RBNNE:2014:830.
- 8 Rb. 's-Hertogenbosch 29 juli 2004, ECLI:NL:RBSHE:2004:AQ5696, Hof 's-Hertogenbosch 19 juli 2005, ECLI:NL:GHSHE:2005:AT9538, en HR 9 januari 2007, ECLI:NL:HR:2007:AZ6114.
- 9 Rb. Overijssel 19 november 2013, ECLI:NL:RBOVE:2013:3530.
- 10 Rb. Limburg 23 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6234.
- 11 Rb. Limburg 23 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6240.

4.3 De slachtoffers

Gegevens met betrekking tot de slachtoffers uit alle bij het Openbaar Ministerie ingeschreven zaken zijn onbekend.¹² Het aantal van 177 ingeschreven verdachten geeft geen indicatie van het aantal slachtoffers waarop de zaken zien. Immers, ten aanzien van één slachtoffer kunnen meerdere verdachten ingeschreven zijn, zoals in de Valkenburgse zedenzaak het geval was. Andersom kan het bij één verdachte gaan om meerdere slachtoffers. Wel kan aan de hand van gepubliceerde uitspraken en de Valkenburgse en Schiedamse zedenzaak¹³ een schets worden gemaakt van het geslacht en de kwetsbaarheid van de slachtoffers. Deze schets is evenwel beperkt en dient meer ter inkleuring aangezien het slechts om een deel van alle artikel 248b Sr-uitspraken gaat en uit de uitspraken weinig informatie over de slachtoffers te halen is.

Zowel jongens als meisjes zijn slachtoffer

De rechtspraak met betrekking tot artikel 248b Sr ziet zowel op meisjes als jongens die het slachtoffer zijn.¹⁴ Een voorbeeld van een omvangrijke zaak waarin minderjarige jongens het slachtoffer van artikel 248b Sr werden speelde rondom het Anne Frankplantsoen in Eindhoven. Meerdere verdachten werden veroordeeld voor het plegen van ontucht tegen betaling in de jaren 2000 tot en met 2002 met deze jongens.¹⁵ In een meer recente zaak werden drie verdachten in oktober 2015 door de Rechtbank Rotterdam veroordeeld voor seks met een minderjarige jongen die zichzelf op een chatsite aanbood voor seks tegen betaling.¹⁶ Daarnaast zijn ruim twintig voorbeelden gevonden van uitspraken ten aanzien van andere zedendelicten met minderjarige jongens waarbij betaling een rol speelde.¹⁷ Daarbij gaat het om jongens van ongeveer tien¹⁸ tot en met zeventien jaar oud.

Kwetsbaarheid van het slachtoffer

De kwetsbaarheid van de slachtoffers volgt per definitie uit de minderjarigheid zelf. Daarnaast wordt deze kwetsbaarheid in een aantal zaken ook op andere wijze aangetoond en benoemd door de rechter. Die bijzondere kwetsbaarheid of afhankelijkheid bestaat dan bijvoorbeeld uit het gegeven dat het

12 De OM-data bieden geen inzicht in de aantallen slachtoffers en in de achtergronden van die slachtoffers.

13 Zie [Bijlage 2](#) voor een lijst van de uitspraken.

14 De bestudeerde uitspraken die in [Bijlage 2](#) zijn opgenomen zien bijvoorbeeld op zes jongens die slachtoffer zijn. Ten aanzien van één jongen is art. 248b Sr uiteindelijk niet bewezenverklaard, maar het primair ten laste gelegde art. 248a Sr (verleiding van een minderjarige). Bij het bestuderen van de uitspraken is rekening gehouden met het feit dat in sommige zaken meerdere verdachten werden vervolgd ten aanzien van eenzelfde slachtoffer. Zo is bijvoorbeeld in de zaken met betrekking tot het Anne Frankplantsoen sprake van zeven verdachten en drie slachtoffers van art. 248b Sr (Deze aantallen zijn afgeleid uit schriftelijke informatie van het OM over de betreffende uitspraken ontvangen op 22 september 2015).

15 Zie [Bijlage 2](#) voor de uitspraken met betrekking tot het onderzoek rondom het Anne Frankplantsoen. In [paragraaf 4.4.3](#) wordt de link met mensenhandel in deze zaak besproken.

16 Rb. Rotterdam 8 oktober 2015, 10/750072-13, 10/750073-13 en 10/750012-15 (niet gepubliceerd). Deze uitspraak is gedaan na de Schiedamse zedenzaak en het slachtoffer is dan ook niet meegerekend bij de hierboven genoemde dertien slachtoffers.

17 Bij de tientallen zaken die werden gevonden op [rechtspraak.nl](#) ging het in ongeveer de helft van de uitspraken om jongens als slachtoffer. Zie voor een uitgebreidere uitleg over deze zaken en de wijze waarop deze zaken zijn gevonden [paragraaf 2.5](#).

18 In de gepubliceerde uitspraken staat vaak alleen het geboortejaar van het slachtoffer waardoor de precieze leeftijd van het slachtoffer niet bepaald kan worden.

slachtoffer onder toezicht stond van Bureau Jeugdzorg en in de gesloten jeugdzorg verbleef of verslaafd was¹⁹ en van de betalingen van verdachte afhankelijk was geworden.²⁰

4.4 De achtergrond van de zaken

Wat is de achtergrond van de zaken? Hoe is het contact tussen de verdachte en het slachtoffer ontstaan, waar heeft het delict plaatsgevonden, hoe is het opsporingsonderzoek gestart en in hoeverre speelde mensenhandel een rol in de zaken? Aan deze vragen wordt hier aandacht besteed, waarbij allereerst de Valkenburgse en de Schiedamse zedenzaken besproken worden en vervolgens dieper wordt ingegaan op hoe de genoemde vragen in alle bestudeerde uitspraken naar voren komen.

4.4.1 De Valkenburgse zedenzaak

Het onderzoek in de Valkenburgse zedenzaak richtte zich aanvankelijk op een verdenking van mensenhandel. Een zestienjarig meisje werd vermist en haar vader had sterke aanwijzingen dat zijn dochter in handen was van een mensenhandelaar. Hij meldde aan de politie dat een advertentie van zijn dochter op een website voor prostitutiediensten stond. Op aanwijzen van de vader observeerde de politie vervolgens een appartementencomplex behorende bij een hotel in Valkenburg. Het observatieteam zag het slachtoffer uit het raam kijken en zag dat een man aan drie opeenvolgende klanten de toegang bood tot het complex. Daaropvolgend werden de man en één klant aangehouden. Eerstgenoemde werd later veroordeeld tot een gevangenisstraf van 24 maanden voor mensenhandel.²¹

Het Openbaar Ministerie besloot in deze zaak, naast de mensenhandelaar, ook de klanten te vervolgen voor het hebben van seks tegen betaling met het minderjarige slachtoffer (artikel 248b Sr).²² Via telefoonnummers in de werktelefoon van het slachtoffer kwam de politie bij een aantal klanten uit.²³ Bij de opsporing speelde vervolgens mee dat het telefoonnummer van een aantal verdachten was binnengekomen op een zendmast behorende bij de locatie van het hotel waar het slachtoffer was aangetroffen, hetgeen wees op de aanwezigheid van verdachte in de omgeving van die locatie.²⁴ Daarnaast matchte het DNA-profiel van een aantal verdachten met DNA-profielen van het sperma in de gebruikte con-

19 Ook in de zojuist genoemde zaak waarin drie klanten zijn veroordeeld voor seks tegen betaling met een minderjarige jongen die zich aanbood op een chatsite speelde een verslavingsproblematiek bij het slachtoffer. Rb. Rotterdam 8 oktober 2015, 10/750072-13, 10/750073-13 en 10/750012-15 (niet gepubliceerd).

20 Rb. 's-Hertogenbosch 23 december 2011, ECLI:RBSHE:2011:BU8623, Rb. Middelburg 16 april 2012, ECLI:NL:RBMID:2012:BW2495 (ten aanzien van dit slachtoffer is uiteindelijk het primair ten laste gelegde art. 248a Sr bewezen verklaard), en Rb. 's-Hertogenbosch 29 juli 2004, ECLI:NL:RBSHE:2004:AQ5696 (In het hoger beroep worden deze omstandigheden niet genoemd). Ook in een zaak waar het ging om een mensenhandelslachtoffer wordt aangegeven dat het om een extra kwetsbaar meisje ging: Rb. Midden-Nederland 10 februari 2015, ECLI:NL:RBMNE:2015:743 en ECLI:NL:RBMNE:2015:745.

21 Rb. 2 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:5538. Deze uitspraak is onherroepelijk.

22 Andere feiten dan art. 248b Sr zijn niet ten laste gelegd.

23 Zie onder meer Rb. Limburg 23 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6233 en 6234 en Rb. Limburg 30 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6535 en ECLI:NL:RBLIM:2015:6521.

24 Onder meer Rb. Limburg 23 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6251 en ECLI:NL:RBLIM:2015:6255 en Rb. Limburg 30 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6524 en ECLI:NL:RBLIM:2015:6525.

dooms die waren aangetroffen in de hotelkamer.²⁵ Een aantal klanten gaf aan via de advertentie op internet bij het slachtoffer terecht te zijn gekomen²⁶ en een aantal klanten zou vervolgens sms-contact hebben gehad.²⁷ Het overgrote deel van de verdachten dat uiteindelijk is veroordeeld bekende de seksuele handelingen.²⁸ De handelingen vonden plaats over een periode van ruim twee weken²⁹ in twee hotels in Valkenburg.³⁰ De Rechtbank Limburg veroordeelde uiteindelijk 24 klanten voor seks met een zestienjarige tegen betaling conform artikel 248b Sr. Twee verdachten werden vrijgesproken.³¹ Het OM heeft in één van deze vrijspraken berust.³² Tegen de andere vrijspraak³³ en tegen de 24 zaken waarin een veroordeling is gevolgd heeft het OM hoger beroep ingesteld. Daarnaast zijn zes klanten in appèl gegaan.³⁴

De omgang door het OM met de verdachten

De Valkenburgse zedenzaak kwam in 2015 volop in de aandacht van de media. Het OM kwam daarbij zwaar onder vuur te liggen nadat twee verdachten zelfmoord pleegden. Het OM zou tijdens de eerste pro-formazitting te hoog van de toren hebben geblazen met felle woorden over het ophalen van klanten thuis. De aanpak van het OM in de zaak veranderde hierop. Waar normaal gesproken de dagvaarding naar verdachten thuis wordt gestuurd bood het OM alle verdachten de mogelijkheid om de dagvaarding persoonlijk bij het parket op te halen. Achttien verdachten maakten daarvan gebruik.³⁵ Volgens het OM is deze mogelijkheid gecreëerd mede op advies van een gedragsdeskundige, de mededeling van de Reclassering dat een aantal verdachten thuis niet over de strafzaak had verteld en de constatering van crisissituaties in de contacten met verdachten. Volgens de gedragsdeskundige moesten piekmomenten in stress, zoals de dagvaarding die op de deurmat valt, zo beperkt mogelijk blijven. Daarnaast zijn de verdachten gewezen op de mogelijkheid om een onafhankelijke deskundige, gespecialiseerd in crisissituaties, te benaderen. Deze werkwijze had het OM niet eerder in zaken toegepast.³⁶

4.4.2 De Schiedamse zedenzaak

De Schiedamse zedenzaak diende nog geen twee maanden na de Valkenburgse zedenzaak. Ook in deze zaak gaat het om een zestien jaar oud slachtoffer. Anders dan in de Valkenburgse zaak is hier niet sprake

-
- 25 Onder meer Rb. Limburg 23 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:6247 en Rb. Limburg 30 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6533 en ECLI:NL:RBLIM:2015:6526.
- 26 Zie onder meer Rb. Limburg 23 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6242 en ECLI:NL:RBLIM:2015:6232. In een deel van de vonnissen is niet opgenomen hoe de verdachte bij het slachtoffer terecht is gekomen.
- 27 Rb. Limburg 23 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6232 en ECLI:NL:RBLIM:2015:6251.
- 28 Dat is het geval in alle zaken in de Valkenburgse zedenzaak waar een veroordeling volgde met uitzondering van Rb. Limburg 30 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6528, ECLI:NL:RBLIM:2015:6529 en ECLI:NL:RBLIM:2015:6530.
- 29 In het vonnis van de mensenhandelaar wordt als periode van uitbuiting 28 september tot en met 14 oktober 2014 aangehouden. Zie Rb. Limburg 2 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:5538.
- 30 Zie onder meer Rb. Limburg 23 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6232 en ECLI:NL:RBLIM:2015:6238 en Rb. Limburg 30 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6532.
- 31 Een aantal verdachten moet nog voorkomen.
- 32 Rb. Limburg 16 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6536.
- 33 Rb. Limburg 30 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6531.
- 34 Mondelinge informatie OM, 1 september 2015.
- 35 De dagvaardingen in de andere zaken zijn op gebruikelijke wijze op het GBA-adres betekend.
- 36 Mondelinge informatie OM, 1 september 2015.

van één verdachte, maar gaat het om vier verdachten van mensenhandel.³⁷ Daarnaast vonden de seksuele handelingen met klanten in deze zaak niet plaats in een hotel, maar in een kelderbox:³⁸

“De verdachte had gereageerd op een advertentie waarin een prostituee werd aangeboden die nog maar net 18 was en die bereid was zonder condoom te werken. Bij het opgegeven adres gekomen werd de verdachte geconfronteerd met een aantal jongens. De verdachte heeft gezien dat het meisje het werk deed in een vieze kelderbox, met alleen een matras tot haar beschikking.”³⁹

Het opsporingsonderzoek in de zaak startte naar aanleiding van een melding bij de politie van één van de mannen die zelf betrokken was bij de mensenhandel van het zestienjarige meisje.⁴⁰ De politie hield naast de verdachten van mensenhandel nog twaalf mannen aan, die werden gehoord op verdenking van seks met deze minderjarige tegen betaling. Ook in deze zaak speelden telefoongegevens en de uitstraling van de telefoons van de verdachten in de nabijheid van de kelderbox een rol.⁴¹ Ten aanzien van drie mannen volgde een sepot wegens onvoldoende bewijs. Van de overige negen verdachten stonden in augustus 2015 vijf verdachten terecht.⁴² Drie van hen werden veroordeeld voor overtreding van artikel 248b Sr. Twee mannen werden vrijgesproken.⁴³ In één van de vrijspraken is wel vast komen te staan dat verdachte bij de minderjarige in de kelderbox is geweest, maar heeft alleen het slachtoffer verklaard dat er seksuele handelingen hebben plaatsgevonden. Dat vindt de rechtbank onvoldoende. Of er al betaald was blijkt niet uit het vonnis.⁴⁴ Tegen deze vrijspraak is geen hoger beroep ingesteld. Het OM is wel in hoger beroep gegaan tegen de andere vrijspraak. Ten aanzien van de veroordelingen is door de verdachten appèl ingesteld.⁴⁵

4.4.3 Vier elementen nader bekeken

Om een beter beeld te krijgen van de achtergrond van artikel 248b Sr-zaken worden vier elementen uit de bestudeerde uitspraken beschreven.⁴⁶ Hiermee wordt enige inkleuring gegeven aan het fenomeen.

De link met mensenhandel

Wanneer een persoon betrokken is bij het regelen van de seks met de minderjarige is al snel sprake van mensenhandel in de zin van artikel 273f Sr. In [paragraaf 4.4.1](#) en [4.4.2](#) kwam de link met mensenhandel

-
- 37 Uit de requisitoiren in deze zaak blijkt dat vier mannen worden vervolgd voor mensenhandel ten aanzien van het slachtoffer. Ten tijde van het schrijven van dit rapport moesten deze verdachten nog op zitting komen.
- 38 Eén van de verdachten in deze zaak verklaarde dat de seksuele handelingen niet hadden plaatsgevonden in een kelderbox, maar in zijn auto. Volgens de rechtbank maakt dit voor de strafwaardigheid echter geen verschil. Rb. Rotterdam 4 september 2015, ECLI:NL:RBROT:2015:6326.
- 39 Rb. Rotterdam 4 september 2015, 10/751020-15 (niet gepubliceerd) en in bijna dezelfde bewoordingen ook Rb. Rotterdam 4 september 2015, 10/751019-15 (niet gepubliceerd). De advertentie van het meisje werd, volgens de requisitoiren in de zaak, vergezeld door een foto waarop te zien was dat het meisje een dikke lip had.
- 40 Volgens het requisitoir. De betreffende man wordt vervolgd voor mensenhandel.
- 41 Informatie uit de requisitoiren in deze zaak.
- 42 Van de overige vier verdachten moet de zaak nog op zitting behandeld worden. Schriftelijke informatie van de officier van justitie van de zaak, ontvangen op 17 september 2015.
- 43 Zie Bijlage 2 voor een overzicht van de uitspraken in deze zaak.
- 44 Rb. Rotterdam 4 september 2015, 10/751016-15 (niet gepubliceerd).
- 45 Schriftelijke informatie van het OM, ontvangen op 17 september 2015.
- 46 Zie Bijlage 2 voor een lijst van de bestudeerde uitspraken. Het gaat hier dus niet om alle uitspraken van art. 248b Sr zoals die in hoofdstuk 3 zijn beschreven.

in de Valkenburgse en Schiedamse zedenzaken al duidelijk naar voren. Bij één op de tien verdachten van artikel 248b Sr in de afgelopen vijftien jaar werd ook mensenhandel ten laste gelegd (paragraaf 3.3). Nadere bestudering van de gepubliceerde uitspraken leert dat de opsporing regelmatig startte met een onderzoek naar mensenhandel.

Zo blijkt bijvoorbeeld dat er in het Anne Frankplantsoen onderzoek informatie van de Criminele Inlichtingen Eenheid (CIE) voorhanden was dat minderjarige jongens van dertien tot zestien jaar werden gedwongen om bij mannen seksuele handelingen te verrichten tegen betaling.⁴⁷ Uiteindelijk werd ten aanzien van twee van deze verdachten naast artikel 248b Sr ook mensenhandel ten laste gelegd, maar niet bewezen verklaard.⁴⁸ Een meer recent onderzoek omvat twee uitspraken waarin een stiefvader en stiefzoon zowel voor mensenhandel als voor artikel 248b Sr zijn vervolgd.⁴⁹ De stiefzoon werd veroordeeld voor mensenhandel en het hebben van seks met één van de minderjarige mensenhandelslachtoffers (artikel 248b Sr). De stiefvader werd alleen veroordeeld voor artikel 248b Sr met hetzelfde minderjarig meisje. De link met mensenhandel kwam in de meerderheid van de bestudeerde uitspraken naar voren.⁵⁰

De start van het opsporingsonderzoek

In het merendeel van de zaken zijn de verdachten dus in beeld gekomen in een onderzoek naar mensenhandel. Niettemin zijn verdachten ook op andere manieren in beeld gekomen. Zo maakte een moeder melding dat ze een man met haar dochter had betrappt, troffen verbalisanten een man en een slachtoffer tijdens een controle in een bos aan, en waren telefoontaps in het kader van overtreding van de Opiumwet aanleiding voor een onderzoek.

De totstandkoming van het contact tussen verdachte en slachtoffer

In de oudere uitspraken speelt internet nog geen rol, maar diende bijvoorbeeld een ontmoetingsplaats – zoals het Anne Frankplantsoen⁵¹ – als het startpunt van het contact tussen de verdachte en het

-
- 47 Hof 's-Hertogenbosch 19 juli 2005, ECLI:NL:GHSHE:2005:AT9538. Het onderzoeksteam werd geformeerd om onderzoek te verrichten naar mogelijke overtredingen van art. 250a Sr (oud), het oorspronkelijke mensenhandelartikel. Het onderzoek betreft een omvangrijke ontuchtzaak die zich tussen de jaren 2000 en 2002 afspeelde rond het Eindhovense Anne Frankplantsoen waarbij meerdere verdachten waren betrokken. Zie [Bijlage 2](#) voor een lijst met uitspraken.
- 48 Hof 's-Hertogenbosch 30 oktober 2006, ECLI:NL:GHSHE:2006:AZ1421 en Rb. 's-Hertogenbosch 2 december 2003, ECLI:NL:RBSHE:2003:AN9844. In beide zaken was art. 250a lid 1 sub 2 Sr (oud) ten laste gelegd hetwelk nu terug te vinden is in art. 273f lid 1 sub 3 Sr. De mannen zouden Tjechische jongens hebben meegenomen uit Praag.
- 49 Rb. Noord-Nederland 20 februari 2014, ECLI:NL:RBNNE:2014:830 en Rb. Noord-Nederland 27 februari 2014, ECLI:NL:RBNNE:2014:992. In beide zaken is voor art. 248b Sr veroordeeld. Binnen dit onderzoek zijn nog vier andere verdachten op grond van art. 248b Sr veroordeeld tot drie maanden gevangenisstraf waarvan twee maanden voorwaardelijk. Dit zijn alle mondelinge uitspraken. Het OM heeft tegen alle zaken hoger beroep ingesteld, onder meer vanwege de strafmaat. Schriftelijke informatie OM, 8 oktober 2015.
- 50 Zie [Bijlage 2](#) voor een lijst van de bestudeerde uitspraken. Het gaat hier dus niet om alle uitspraken van artikel 248b Sr zoals die in [hoofdstuk 3](#) zijn beschreven. Een andere zaak waarin sprake was van een mensenhandelslachtoffer is bijvoorbeeld: Rb. Midden-Nederland 10 februari 2015, ECLI:NL:RBMNE:2015:743 en ECLI:NL:RBMNE:2015:745 (Zie ECLI:NL:RBMNE:2015:741 en ECLI:NL:RBMNE:2015:742 voor de veroordelingen van de mensenhandelaren. Dat deze uitspraken onderdeel van hetzelfde onderzoek uitmaken is door het OM schriftelijk toegelicht op 11 februari 2015.). Ook in een meer recente zaak van de Rechtbank Rotterdam werden drie klanten van een minderjarig mensenhandelslachtoffer veroordeeld: Rb. Rotterdam 30 september 2015, ECLI:NL:RBROT:2015:6950, 10/751013-15 (niet gepubliceerd), en 10/751014-15 (niet gepubliceerd).
- 51 Zie [Bijlage 2](#) voor een lijst met uitspraken in de Anne Frankplantsoen zaak. Het ging bij deze zaak om gedragingen tussen 2000 en 2002.

slachtoffer. Internet en *mobile messaging* spelen echter een steeds belangrijkere rol. Het gaat dan om advertenties op websites, e-mailwisselingen of chatgesprekken op sites als Bullchat⁵² en MSN. Whatsapp- en sms-berichten werden met name gestuurd in het vervolcontact tussen klant en slachtoffer.⁵³

De locatie waar de seksuele handelingen plaatsvonden

De locaties waar de seksuele handelingen plaatsvonden, lopen uiteen. In de zaak rondom het Anne Frankplantsoen diende het park als plaats waar de seksuele handelingen zich afspeelden.⁵⁴ In andere zaken vonden de handelingen onder meer plaats in het bos, in een auto en op het oppasadres van het slachtoffer.⁵⁵ Dit zijn locaties waar geen reguliere prostitutiecontrole plaatsvindt. Zoals in [paragraaf 2.2](#) al werd aangegeven wees minister Korthals al bij de bespreking van het wetsvoorstel van artikel 248b Sr er op dat contacten tussen klanten en minderjarigen ook buiten “prostitutiebedrijven” plaatsvinden en daarom handhaving niet gemakkelijk zou zijn. In een zaak in 2015 betrof de locatie echter een vergunde seksclub.⁵⁶ Op die zaak en de wijze waarop de locatie in de bestudeerde jurisprudentie een rol speelt in de straftoemeting wordt verder ingegaan in [hoofdstuk 5](#).

4.5 Conclusie

De aard van de artikel 248b Sr-zaken lijkt in vijftien jaar niet, of in ieder geval niet veel, te zijn veranderd. In de gehele periode zijn alleen mannen vervolgd. De profielen van deze mannen lopen sterk uiteen. Ook kwamen zij op zeer verschillende wijzen bij justitie in beeld, maar mensenhandel blijkt wel als een rode draad door het merendeel van de zaken te lopen. Relevant is dat het bij de slachtoffers om zowel minderjarige meisjes als jongens gaat. Zij kwamen op verschillende manieren in contact met de verdachten waarbij internet en mobile messaging wel een steeds belangrijkere rol zijn gaan spelen. De locaties waar de seksuele handelingen plaatsvonden lopen eveneens sterk uiteen, maar het lijkt – op een uitzondering na – wel steeds te gaan om locaties waar geen reguliere controle plaatsvindt (zie daarover [hoofdstuk 5](#)).

52 Zie Rb. Midden-Nederland 4 oktober 2013, ECLI:NL:RBMNE:2013:7822. In de uitspraak wordt opgemerkt dat Bullchat een chatbox is voor homo- en biseksuelen.

53 Zie onder meer Hof Arnhem 25 maart 2010, ECLI:NL:GHARN:2010:BL9478, Rb. Midden-Nederland 10 februari 2015, ECLI:NL:RBMNE:2015:745, Rb. Midden-Nederland 10 februari 2015, ECLI:NL:RBMNE:2015:743, en Rb. Noord-Nederland 20 februari 2014, ECLI:NL:RBNNE:2014:830.

54 De uitspraken die behoren tot het onderzoek rondom het Anne Frankplantsoen geven niet veel informatie over de soort plaats waar de handelingen plaatsvonden. Wel bevat één van de uitspraken een verklaring van een slachtoffer datverdachte met een jongen van 13 de bossen inliep (Hof's-Hertogenbosch 19 juli 2005, ECLI:NL:GHSHE:2005:AT9538). Uit nieuwsberichten van het OM is op te maken dat de seksuele contacten plaats vonden in het Anne Frankplantsoen zelf, maar bijvoorbeeld ook in de woning van een verdachte. Zie bijvoorbeeld “OM in beroep in ontuchtzaak”, 9 september 2003, www.om.nl/vaste-onderdelen/zoeken/@53921/beroep-ontuchtzaak/.

55 Zie Rb. Midden-Nederland 4 oktober 2013, ECLI:NL:RBMNE:2013:7822, Rb. Midden-Nederland 10 februari 2015, ECLI:NL:RBMNE:2015:743, en Hof Arnhem 25 maart 2010, ECLI:NL:GHARN:2010:BL9478. Andere locaties die uit de uitspraken naar voren komen zijn de woning van de verdachte en een hotel.

56 Rb. Overijssel 22 september 2015, ECLI:NL:RBOVE:2015:4347.

5 De strafmotivering

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk staan de factoren die de rechter bij zijn strafmotivering betreft centraal. Wat zijn de strafmaatbeïnvloedende factoren die van belang worden geacht en hoe worden deze gewogen door de rechter?

Hieronder worden de strafmotiveringen besproken uit alle gepubliceerde zaken vanaf 1 oktober 2000 tot 16 juli 2015 en uit de Valkenburgse en Schiedamse zedenzaak. Het gaat steeds alleen om de zaken waarin artikel 248b Sr bewezen is verklaard. In totaal ziet de analyse op de strafmotiveringen uit 41 vonnissen en 3 arresten.¹ Om dit in perspectief te plaatsen: in totaal werden in deze periode 61 verdachten in eerste aanleg veroordeeld voor artikel 248b Sr (zie [Figuur 3.6](#)). De twintig niet gepubliceerde vonnissen zijn dus niet meegenomen in de analyse van dit hoofdstuk. Ter verdere illustratie worden nog enkele uitspraken van na de Schiedamse zedenzaak aangehaald.

5.2 Factoren in de strafmotivering

In de paragraaf worden achtereenvolgens vier verschillende categorieën strafmaatbeïnvloedende factoren besproken. Dit betreffen de aard en ernst van het feit, de context van het feit en de wijze waarop het feit is begaan, de gevolgen van het feit, en de persoon van de dader.² Binnen elk van de vier categorieën wordt aandacht besteed aan de wijze waarop de rechter de factor in zijn strafmotivering aan de orde laat komen, en welk gewicht hij hieraan toekent. Uit de analyse blijkt dat in verschillende uitspraken verschillende strafmaatbeïnvloedende factoren worden betrokken, dat factoren op verschillende wijze worden gewogen, en dat vaak niet duidelijk is in welke mate een factor bij de straftoemeting is meegenomen. Daarnaast worden soms factoren in de strafmotivering betrokken die niet van invloed zouden moeten zijn op de strafhoogte.

---

1 In [Bijlage 2](#) is een overzicht te vinden van de uitspraken. Bij een aantal uitspraken is aangegeven dat art. 248b Sr niet is bewezen of een gehele vrijspraak volgde. Die uitspraken zijn dus niet meegenomen in de analyse van dit hoofdstuk.

2 De categorieën waaronder de factoren in deze paragraaf zijn ingedeeld zijn geïnspireerd op de indeling die Schuyt aanhoudt in: Schuyt 2009.

De aard en ernst van het feit: de beschermingsgedachte

Zoals reeds uit [paragraaf 2.2](#) blijkt speelde de beschermingsgedachte van minderjarigen een centrale rol bij de totstandkoming van de strafbaarstelling van artikel 248b Sr. Zo gaf minister van Justitie Korthals aan: “dat er ongelooflijk veel belangstelling bestaat voor het beschermen van minderjarigen en het voorkomen dat zij aan verleiding worden blootgesteld. Daarom heb ik ook sympathie voor het voorstel. De wetgever geeft daarmee het signaal af dat het gebruik maken van de diensten van een minderjarige prostituee afkeurenswaardig is. Het voorstel levert een extra bijdrage aan de bestrijding van commerciële exploitatie van kinderen.” Het is deze beschermingsgedachte die de aard en de ernst van het feit uitdrukt.

Deze beschermingsgedachte komt ook duidelijk uit de bestudeerde uitspraken naar voren. Het gaat dan om algemene overwegingen die de aard en ernst van het feit inkleuren. Zo overweegt de rechter in de Valkenburgse zedenzaak dat de bescherming van de minderjarige centraal staat,³ en overweegt de Rechtbank Rotterdam in de Schiedamse zedenzaak dat het bekend is dat dergelijke “seksuele handelingen voor de meisjes die er het slachtoffer van zijn grote gevolgen kunnen hebben voor hun verdere ontwikkeling”.⁴

Behalve de bescherming van de minderjarige tegen een ander, gaat de rechter voornamelijk ook in op de bescherming van de minderjarigen tegen zichzelf.⁵ Zo oordeelt de rechter in veel uitspraken dat minderjarigen moeten kunnen opgroeien in een veilige omgeving, dat zij zich veilig moeten kunnen ontwikkelen, en dat zij – gezien hun leeftijd en onervarenheid – in het algemeen te weinig ervaring en inzicht hebben om de gevolgen van seks tegen betaling te kunnen overzien. In meerdere uitspraken trekt de rechter vervolgens de conclusie dat derhalve niet kan worden gesteld dat de keuze van minderjarigen voor prostitutie een (geheel) vrijwillige keuze is. Deze overwegingen komen ook terug in uitspraken waar het gaat om een mensenhandelslachtoffer.⁶ Een dergelijke overweging is daar misplaatst, nu het in het geval van mensenhandel gaat om uitbuiting door een derde in de prostitutie. Door in deze zaken te spreken over de bescherming van de minderjarige *tegen zichzelf*, wordt het mensenhandelslachtoffer onnodig gestigmatiseerd.

De wijze waarop het feit is begaan en de context van het feit

In de bestudeerde strafmotiveringen besteedt de rechter relatief veel aandacht aan de wijze waarop het feit is begaan (de *modus operandi*) en de context waarbinnen het feit is begaan. Deze omstandigheden kunnen zowel in strafverhogende als strafverlagende zin van invloed zijn op de strafmaat. In deze paragraaf zijn een aantal factoren samenhangend met de *modus operandi* en de context verder uitgewerkt.

3 Zie de uitspraken in de Valkenburgse zedenzaak waarin een veroordeling is gevolgd en Rb. Overijssel 19 november 2013, ECLI:NL:ROBVE:2013:3530 en Rb. Midden-Nederland 10 februari 2015, ECLI:NL:RBMNE:2015:743.

4 Rb. Rotterdam 4 september 2015, 10/751019-15, 10/751020-15 (niet gepubliceerd), en ECLI:NL:RBROT:2015:6326.

5 Zie bijvoorbeeld Hof 's-Hertogenbosch 19 juli 2005, ECLI:NL:GHSHE:2005:AT9538, Rb. Midden-Nederland 4 oktober 2013, ECLI:NL:RBMNE:2013:7822, Rb. 's-Hertogenbosch 2 september 2003, ECLI:NL:RBSHE:2003:Al1728, Rb. 's-Hertogenbosch 2 december 2003, ECLI:NL:RBSHE:2003:AN9846, ECLI:NL:RBSHE:2003:AN9844, ECLI:NL:RBSHE:2003:AN9800, ECLI:NL:RBSHE:2003:AN9794, Rb. Midden-Nederland 10 februari 2015, ECLI:NL:RBMNE:2015:743 en ECLI:NL:RBMNE:2015:745. Zie daarnaast de uitspraken in de Valkenburgse zedenzaak waarin een veroordeling is gevolgd.

6 Zie Rb. Midden-Nederland 10 februari 2015, ECLI:NL:RBMNE:2015:743 en ECLI:NL:RBMNE:2015:745.

Instemming van het slachtoffer

Nu de bescherming van de minderjarige, ook tegen zichzelf, centraal wordt gesteld in de wetsgeschiedenis (zie [paragraaf 2.2](#)) en in de rechtspraak, zou de instemming van het slachtoffer geen rol mogen spelen in de strafmotivering. Daardoor wordt immers alsnog afbreuk gedaan aan de beschermingsgedachte van dat artikel ten aanzien van minderjarigen.⁷

Dat de instemming van het slachtoffer soms toch een rol speelt in de strafmotivering illustreert een uitspraak van de Rechtbank Midden-Nederland uit 2013.⁸ De rechtbank vangt in haar strafmotivering aan met de beschermingsgedachte: “minderjarigen dienen zowel tegen zichzelf als tegen personen die op seksueel gebied misbruik van hen willen maken, beschermd te worden”. De verdachte heeft dit nagelaten en de rechtbank rekent de verdachte zijn handelingen dan ook aan. Vervolgens overweegt de rechtbank: “De rechtbank weegt echter ook mee dat in deze concrete zaak uit het proces-verbaal is gebleken dat het slachtoffer aangeeft dat hij de seksuele handelingen niet tegen zijn wil heeft verricht. Hij heeft verklaard dat verdachte geen schuld treft en er geen schade is aangericht. Het slachtoffer wenste daarom geen aangifte te doen tegen verdachte.” Het is uit het vonnis niet op te maken welk gewicht de rechter toekent aan de omstandigheid dat de seksuele handelingen niet tegen de wil van het slachtoffer plaatsvonden. Levert dit een strafverlagende omstandigheid op of betreft het een feitelijke constatering? Indien de instemming van het slachtoffer in strafverlagende zin is meegewogen is dit niet in lijn met de ratio en beschermingsgedachte van artikel 248b Sr.

In het verlengde hiervan zou de afwezigheid van dwang tot seksuele handelingen ook geen rol behoren te spelen in de strafmotivering.

Afwezigheid van dwang zou geen rol mogen spelen

Toch werd de afwezigheid van dwang in een uitspraak van 30 september 2015 door de Rechtbank Rotterdam meegewogen.⁹ In deze zaak – waar drie klanten voor de rechter verschenen voor seks tegen betaling met een zeventienjarig meisje – sloeg de rechtbank in de strafmotiveringen acht op de veroordeling van de mensenhandelaar die het slachtoffer had uitgebuit. Het Hof Den Haag had in haar arrest over de mensenhandelaar het onderdeel *dwingen* tot prostitutie niet bewezen verklaard. Onder meer gelet op de vrijspraak van dat onderdeel komt de Rechtbank Rotterdam ten aanzien van de klanten niet tot de geëiste deels onvoorwaardelijke gevangenisstraf, maar tot een geheel voorwaardelijke gevangenisstraf.

De rechtbank lijkt dit punt – de afwezigheid van door de mensenhandelaar uitgeoefende dwang tot prostitutie – dus in strafverminderende zin mee te nemen in haar vonnissen over de klanten. Dit staat niet alleen haaks op de bescherming die artikel 248b Sr het minderjarige slachtoffer beoogt te bieden,

7 Zie in deze lijn het artikel Dettmeijer-Vermeulen & Boot-Matthijssen 2014 waarin deze conclusie wordt getrokken ten aanzien van afwezigheid van dwang en geweld in mensenhandelzaken met minderjarige slachtoffers.

8 Rb. Midden-Nederland 4 oktober 2013, ECLI:NL:RBMNE:2013:7822.

9 Rb. Rotterdam 30 september 2015, ECLI:NL:RBROT:2015:6950, 10/751013-15 (niet gepubliceerd), en 10/751014-15 (niet gepubliceerd).

maar ook op de bescherming die het mensenhandelartikel aan minderjarigen biedt. Ook in artikel 273f Sr is dwang immers geen vereiste bij minderjarigen.¹⁰

Bewust op zoek naar een minderjarige

Een omstandigheid waarbij de rechtspraak duidelijk nog niet op één lijn zit, betreft de wijze waarop het al dan niet bewust op zoek gaan naar een minderjarige een rol zou moeten spelen bij het bepalen van de hoogte van de straf. Wanneer de rechter deze omstandigheid in strafverminderende zin meeweegt wordt afbreuk gedaan aan de geobjectiveerde leeftijd, en daarmee aan de beschermingsgedachte van artikel 248b Sr.

In de Valkenburgse zedenzaak die voor de Rechtbank Limburg diende is het al dan niet bewust op zoek gaan naar een minderjarige van doorslaggevend belang voor de strafmodaliteit.

Bewust op zoek naar een minderjarige als uitgangspunt?

De Rechtbank Limburg overwoog in de Valkenburgse zedenzaak dat bij artikel 248b Sr een onvoorwaardelijke gevangenisstraf het uitgangspunt is.¹¹ Die straf acht de rechtbank in elk geval op haar plaats indien de verdachte bewust op zoek ging naar een minderjarige. Echter, in de zaken waar de rechtbank niet uit het dossier kon afleiden dat de verdachte bewust op zoek was naar een afspraak met een meisje jonger dan achttien jaar kwam de rechtbank tot een taakstraf in combinatie met één dag gevangenisstraf. De rechtbank overwoog ten aanzien van die verdachten dat ze zich van de leeftijd van het meisje hadden moeten vergewissen, maar dat “het verwijt dat deze verdachte(n) kan worden gemaakt minder groot (is) dan in het geval dat iemand wel bewust op zoek is gegaan naar een minderjarige of wist dat zij minderjarig was.”¹² In zaken waar de verdachte niet bewust op zoek was naar een minderjarige wordt dus ver onder het door de Rechtbank Limburg genoemde uitgangspunt van een onvoorwaardelijke gevangenisstraf gestraft. Deze omstandigheid wordt in feite dus in strafverminderende zin meegewogen. Dat was het geval bij 23 van 24 veroordeelde daders in deze zaak.¹³

In één zaak was de verdachte wel bewust op zoek gegaan naar een jong en onervaren meisje. Hiermee nam hij volgens de rechtbank het risico om bij een minderjarig meisje uit te komen. Deze verdachte bezocht het slachtoffer bovendien twee keer. De rechtbank legde aan deze verdachte een gevangenisstraf op van vijf maanden, waarvan drie maanden voorwaardelijk, met een proeftijd van drie jaren.¹⁴

10 Dettmeijer-Vermeulen & Boot-Matthijssen 2014. Sub 2, 5 en 8 van artikel 273f Sr zien specifiek op minderjarigen en dwang is daar geen onderdeel van de omschrijving. Anders dan sub 2 ziet sub 5 alleen op seksuele uitbuiting en mensenhandel met het oogmerk van orgaanverwijdering, maar niet op andere vormen van mensenhandel. Voor arbeidsuitbuiting of bijvoorbeeld gedwongen bedelarij van minderjarigen zal daarom teruggevallen moeten worden op sub 4 waar dwang wel een bestanddeel is dat bewezen moet worden.

11 Deze overweging komt terug in alle uitspraken van de Valkenburgse zedenzaak waar een veroordeling is gevolgd.

12 Deze overweging komt terug in alle uitspraken van de Valkenburgse zedenzaak waar een veroordeling is gevolgd en waar één dag gevangenisstraf in combinatie met een taakstraf is opgelegd.

13 Aan twee van deze 23 daders werd desalniettemin een gevangenisstraf van enkele maanden opgelegd, in verband met hun beroep (meer hierover verderop in deze paragraaf). Rb. Limburg 23 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6234 en ECLI:NL:RBLIM:2015:6240.

14 Rb. Limburg 30 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6524.

Nu de Rechtbank Limburg in bijna al haar uitspraken in de Valkenburgse zedenzaak ruim onder het door haar zelf gestelde uitgangspunt van een onvoorwaardelijke gevangenisstraf straft, lijkt de term ‘uitgangspunt’ hier niet op zijn plaats. Het gaat in feite eerder om een uitzondering, nu de rechtbank in 21 van de 24 vonnissen afwijkt van haar eigen uitgangspunt door alsnog een taakstraf op te leggen. Bovendien is het feit dat de rechtbank de strafmodaliteit afhankelijk stelt van de vraag of de verdachte bewust op zoek was naar een minderjarige opmerkelijk gezien het feit dat de leeftijd van het slachtoffer geobjectiveerd is in artikel 248b Sr. Voor een bewezenverklaring is derhalve niet vereist dat de verdachte bewust op zoek was naar een minderjarige of wist dat zij minderjarig was. Door deze omstandigheid in feite in strafverminderende zin mee te wegen wordt afbreuk gedaan aan de beschermingsgedachte van het slachtoffer.¹⁵

Wanneer de rechter in haar strafmotivering aandacht wil besteden aan de vraag of verdachte wel of niet bewust op zoek was naar een minderjarige, zou hierbij de situatie waarin de verdachte niet op zoek was naar een minderjarige het uitgangspunt moeten zijn. Dit sluit aan bij het feit dat de leeftijd in artikel 248b Sr geobjectiveerd is. Indien vast komt te staan dat een verdachte wel doelbewust op zoek was naar een minderjarige zou dit evenwel een strafverhogende factor kunnen zijn. In geen van de bestudeerde uitspraken van vóór de Valkenburgse zedenzaak wordt dit onderscheid, tussen het al dan niet bewust op zoek zijn, in de strafmotivering gemaakt. Ook in de Schiedamse zedenzaak heeft de Rechtbank Rotterdam dit bewustzijns criterium niet genoemd in de strafmotivering.¹⁶ Opmerkelijk is dat dezelfde rechtbank nog geen maand later in een andere zaak juist wel in strafverlagende zin rekening lijkt te houden met het feit dat de verdachten niet bewust op zoek waren naar een minderjarige.¹⁷ Ook binnen een rechtbank kan hierover dus een verschil van inzicht bestaan.

Een gerelateerde factor die in de bestudeerde uitspraken terugkomt, is het vergewissen van de leeftijd van het slachtoffer. In enkele uitspraken rekent de rechtbank het de verdachte aan dat hij zich in het geheel niet heeft vergewist van de leeftijd van het slachtoffer.¹⁸

Andere factoren, zoals onbeschermd seks of meermalen bezoeken

In de rechtspraak spelen ook andere factoren omtrent de wijze waarop het feit is gepleegd een rol. Zo achtte de Rechtbank Limburg in de Valkenburgse zedenzaak de omstandigheden dat op verzoek van een

15 In [Paragraaf 2.3](#) is reeds aangegeven dat de context van opzet op de leeftijd niet behoort te worden meegenomen in de strafmotivering. Zie in deze lijn Schuyt 2009, p. 290.

16 In het requisitoir gaf de officier van justitie het volgende aan: “[n]iet is komen vast te staan dat de verdachten in deze zaak specifiek op zoek waren naar een minderjarige prostituee, maar zij hadden zich op grond van voornoemde aspecten [een advertentie waarin staat dat een meisje “net een maandje 18” is, een pooier die bij de deur geld in ontvangst neemt, een meisje op een matras in een vieze kelderbox] wel degelijk moeten realiseren dat het niet in de haak was.”

17 Rb. Rotterdam 30 september 2015, ECLI:NL:RBROT:2015:6950, 10/751013-15 (niet gepubliceerd), 10/751014-15 (niet gepubliceerd).

18 Rb. Noord-Nederland 20 februari 2014, ECLI:NL:RBNNE:2014:830, Hof 's-Hertogenbosch 19 juli 2005, ECLI:NL:GHSHE:2005:AT9538 en Rb. Overijssel 19 november 2013, ECLI:NL:RBOVE:2013:3530. Zie ook Rb. Midden-Nederland 10 februari 2015, ECLI:NL:RBMNE:2015:743 waar, naar aanleiding van het standpunt van de raadsman dat wel degelijk onderzoek is verricht naar de leeftijd, de rechtbank verwijst naar een eerder gemaakte overweging omtrent de geobjectiveerde leeftijd. Op grond daarvan had verdachte de verplichting om gedegen onderzoek te doen naar de leeftijd van het slachtoffer, hetgeen niet was gebeurd.

verdachte onbeschermd seks plaatsvond,¹⁹ dat een verdachte het slachtoffer drie keer had bezocht²⁰ en dat een verdachte aan het slachtoffer vertelde dat hij een politieman was, terwijl dit in werkelijkheid niet zo was, strafverhogend.²¹ In een uitspraak van het Hof Arnhem rekent het hof de lange duur en het indringende karakter van de activiteiten de verdachte zwaar aan.²² Overwegingen die, verschillend geformuleerd, terugkomen in de bestudeerde strafmotiveringen zijn dat de verdachte totaal geen oog had voor de belangen van of de gevolgen voor zijn minderjarige slachtoffer(s), dat hij zijn eigen bevrediging voorop heeft gesteld of dat verdachte, als volwassen man, juist degene was die het slachtoffer deze seksuele handelingen had moeten besparen.²³ In enkele uitspraken werd aan de verdachte aangerekend dat het ging om een (extra) kwetsbaar, weinig weerbaar of afhankelijk slachtoffer.²⁴

Het binnendringen van het lichaam van het slachtoffer

Een factor die door de Rechtbank Limburg in alle strafmotiveringen wordt genoemd is het wel of niet binnendringen van het lichaam van het slachtoffer. In uitspraken vóór 2015 wordt aan dit aspect geen aandacht besteed in de strafmotiveringen. Het lijkt erop alsof de rechtbank op dit punt de categorieën seksuele handelingen uit de strafvorderingsrichtlijn van het OM die in 2015 in werking trad volgt. Het OM kent aan het al dan niet seksueel binnendringen een belangrijk strafbepalend gewicht toe.²⁵ De straffen in de Valkenburgse zedenzaak vallen beduidend lager uit indien er geen sprake was van binnendringen (zie [Tabel 3.1](#)).²⁶ De rechtbank in de Schiedamse zedenzaak geeft slechts in één van de uitspraken, waarin het binnendringen niet was bewezen (maar wel andere seksuele handelingen), aan daar rekening mee te houden.²⁷ Deze verdachte krijgt een aanmerkelijk lagere straf dan de verdachten waarbij het binnendringen wel bewezen werd verklaard (zie [Tabel 3.2](#)). Ook in een zaak waarin de Rechtbank Rotterdam uitspraak deed vlak na de Schiedamse zedenzaak lijkt het verschil in de straffen ten aanzien van de verschillende verdachten te zijn ingegeven door het wel, dan wel niet binnendringen van het lichaam.²⁸ Het zou de inzichtelijkheid in de strafmotivering ten goede komen wanneer factoren die ogenschijnlijk wel van invloed zijn op de strafmaat als zodanig ook altijd worden benoemd in de strafmotivering.

-
- 19 Rb. Limburg 23 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6236. In de strafvorderingsrichtlijn van het OM wordt seks zonder condoom als factor genoemd die strafverhogend kan werken. Zie Richtlijn voor strafvordering art. 248b Sr. (2015R054) 1 juni 2015, *Stcr.* 2015, 14043.
- 20 Rb. Limburg 30 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6523. In een zaak die nog speelde vóór de Valkenburgse zedenzaak wordt het verdachte kwalijk genomen dat hij, terwijl het slachtoffer hem had aangegeven dat ze gedwongen werd, nogmaals een afspraak met haar regelde en dat er toen ook daadwerkelijk seksuele handelingen plaatsvonden. Zie Rb. Midden-Nederland 10 februari 2015, ECLI:NL:RBMNE:2015:745.
- 21 Rb. Limburg 30 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6522.
- 22 Hof Arnhem 25 maart 2010, ECLI:NL:GHARN:2010:BL9478.
- 23 Hof 's-Hertogenbosch 19 juli 2005, ECLI:NL:GHSHE:2005:AT9538, Rb. Noord-Nederland 27 februari 2014, ECLI:NL:RBNNE:2014:992, en Rb. Rotterdam 4 september 2015, 10/751019-15, 10/751020-15 (niet gepubliceerd), ECLI:NL:RBROT:2015:6326.
- 24 Rb. 's-Hertogenbosch 23 december 2011, ECLI:RBSHE:2011:BU8623, Rb. Noord-Nederland 27 februari 2014, ECLI:NL:RBNNE:2014:992, en Rb. Midden-Nederland 10 februari 2015, ECLI:NL:RBMNE:2015:743 en ECLI:NL:RBMNE:2015:745.
- 25 Zie over de strafvorderingsrichtlijn van het OM en de uitgangspunten daar in [paragraaf 2.4](#).
- 26 Zie [paragraaf 3.5.3](#) voor een overzicht van de verschillende opgelegde straffen in de Valkenburgse zedenzaak.
- 27 Rb. Rotterdam 4 september 2015, 10/751020-15 (niet gepubliceerd).
- 28 Rb. Rotterdam 30 september 2015, ECLI:NL:RBROT:2015:6950, 10/751013-15 (niet gepubliceerd), en 10/751014-15 (niet gepubliceerd). Zie [paragraaf 3.5.3](#).

De locatie

Een omstandigheid die een strafverzwarende rol speelt in de Schiedamse zedenzaak is de locatie waar de seksuele handelingen hebben plaatsgevonden. De Rechtbank Rotterdam geeft in de strafmotivering aan dat het meisje het werk deed in een vieze kelderbox, met alleen een matras tot haar beschikking.²⁹ Deze omstandigheid wordt in de strafvorderingsrichtlijn van het OM specifiek genoemd als factor die strafverhogend kan werken: “bijzondere omstandigheden zoals prostitutie vanuit een kelderbox of andere onveilige afgelegen ruimte”.³⁰ Eén van de verdachten in de Schiedamse zedenzaak verklaarde dat de seksuele handelingen niet hadden plaatsgevonden in een kelderbox, maar in zijn auto. Volgens de rechtbank maakt dit voor de strafwaardigheid echter geen verschil: “Evenals dat voor een kelderbox het geval is geldt ook voor een auto dat dit een ongebruikelijke plaats is waar het meisje in een kwetsbare positie wordt gebracht. De rechtbank acht dit een strafverzwarende omstandigheid.”³¹

In dezelfde maand buigt de Rechtbank Rotterdam zich over een zaak waarin ook sprake was van betaalde seks met een minderjarige in een auto. In deze strafmotivering legt de rechtbank echter niet het accent op de auto als locatie, maar op de rol van verdachte bij de keuze van de locatie. De rechtbank overweegt: “Tijdens de afspraak met aangeefster zijn er geen ongebruikelijke zaken voorgevallen en heeft de verdachte, zoals ook uit de verklaring van de aangeefster valt af te leiden, de aangeefster op geen enkele wijze onheus bejegend. Het seksuele contact tussen aangeefster en de verdachte heeft plaatsgevonden in de auto van de verdachte. Niet is gebleken dat de verdachte de plaats van ontmoeting heeft voorgesteld noch dat het seksuele contact op initiatief van de verdachte in zijn auto heeft plaatsgevonden.”³² Waar in de Schiedamse zedenzaak de auto vanwege het feit dat dit een kwetsbare locatie is een strafverzwarende omstandigheid opleverde, acht dezelfde rechtbank dit gegeven in voornoemde latere uitspraak niet als zodanig strafverzwarend, nu zij het accent legt op het feit dat niet vaststaat dat verdachte degene was die de locatie voorstelde. Wel blijkt uit het vonnis dat de betreffende auto de verdachte toebehoorde. Of het accent nu op de locatie *an sich* moet liggen, en de beslotenheid daarvan, of op de rol van verdachte bij die locatie, is op basis van de beschikbare rechtspraak thans nog onduidelijk.

In de bestudeerde uitspraken vóór de Schiedamse zaak wordt in de strafmotiveringen in het geheel niet op de locatie waar de seksuele handelingen plaatsvonden ingegaan. Dit terwijl in deze zaken ook ongebruikelijke plaatsen voorkwamen, zoals een auto of een bos.³³ Dergelijke plaatsen kunnen de kwetsbaarheid van het slachtoffer vergroten. Dat op deze kwetsbare locaties niet wordt ingegaan in de strafmotiveringen is temeer opvallend nu het in bijna alle zaken blijkt te gaan om locaties die buiten de gereguleerde prostitutiesector vallen.³⁴ Zoals al in [paragraaf 2.6](#) is besproken, is de exploitatie van prostitutie op dit moment niet overal vergunningplichtig. Het kan daarbij gaan om woningen of hotels. Op die locaties vindt dus geen reguliere controle plaats. Een klant loopt daar dan ook een grotere kans om een minderjarige aan te treffen. Dit soort aan het zicht onttrokken locaties verhoogt de kwetsbaarheid van iedere prostituee en zeker van een minderjarige die tegen betaling seks heeft.

29 Rb. Rotterdam 4 september 2015, 10/751020-15 (niet gepubliceerd) en in bijna dezelfde bewoordingen ook Rb. Rotterdam 4 september 2015, 10/751019-15 (niet gepubliceerd).

30 Richtlijn voor strafvordering art. 248b Sr. (2015R054) 1 juni 2015, *Stcr.* 2015, 14043.

31 Rb. Rotterdam 4 september 2015, ECLI:NL:RBROT:2015:6326.

32 Rb. Rotterdam 30 september 2015, 10/751014-15 (niet gepubliceerd).

33 Zie daarover [paragraaf 4.4.3](#).

34 Zie daarover [paragraaf 2.6](#).

In de vergunde prostitutiebranche worden zelden minderjarigen aangetroffen.³⁵ Daarop wordt immers door zowel exploitanten als de overheid gecontroleerd. Niettemin is er de afgelopen jaren een aantal uitspraken gedaan waaruit blijkt dat een minderjarige in de (vergunde) raamprostitutie of een club heeft gewerkt.³⁶ Het aanwezig zijn van een vergunning ontslaat een klant dan ook zeker niet van een onderzoeksplicht naar de werkelijke leeftijd.

Onderzoeksplicht, ook in de vergunde sector

Zo oordeelde de Rechtbank Overijssel dat een verdachte zich schuldig maakte aan het tegen betaling hebben van seks met een minderjarige in een vergunde seksclub met deurcontroles. Verdachte was er door de aanwezigheid van een vergunning van uit gegaan dat de uitbaters zich hielden aan de wettelijke voorschriften en de daaruit voortvloeiende leeftijdscontroles. Daardoor was verdachte in de veronderstelling dat het een meerderjarige prostituee betrof. Niettemin oordeelde de rechtbank dat van de verdachte meer onderzoek gevergd mocht worden naar de daadwerkelijke leeftijd van het slachtoffer.³⁷ Hierbij sloeg de rechtbank acht op de (jeugdige) foto van het slachtoffer, en op het feit dat het slachtoffer ten tijde van het bewezen verklaarde net zestien jaar was geworden.

In de rechtspraak wordt de locatie waar de seksuele handelingen hebben plaatsgevonden dus zeker niet standaard als factor genoemd in de strafmotivering. Daar waar de locatie wel expliciet wordt benoemd in de strafmotivering lijkt de invalshoek ten aanzien van de invloed van de locatie op de strafmaat nog niet uniform.

Mensenhandel in de strafmotivering?

De kwetsbare positie van de minderjarige wordt uiteraard nog groter wanneer er één of meerdere mensenhandelaren in of om de ruimte aanwezig zijn en mogelijk zelfs de deur op slot doen.³⁸ Dit was onder andere in de Valkenburgse en Schiedamse zedenzaken het geval.

In de Schiedamse zedenzaak werd in de strafmotivering van twee vonnissen gewezen op de omstandigheid dat de verdachte, bij het adres aangekomen, werd “geconfronteerd met een aantal jongens”.³⁹ In de Valkenburgse zedenzaak werd in één van de uitspraken in de strafmotivering gerefereerd aan de mensenhandelsituatie. De verdachte kende de mensenhandelaar van het slachtoffer vanuit zijn werk als jeugdzorgmedewerker en wist daardoor volgens de rechtbank dat er mogelijk sprake was van een “loverboy situatie”. De rechtbank oordeelt dat juist deze klant een eind aan de situatie van het meisje had kunnen maken, maar verzuimd heeft de juiste actie te ondernemen.⁴⁰ In een eerdere zaak uit 2015

35 Nijkamp e.a. 2014, p. 77 e.v.

36 Zie bijvoorbeeld Rb. Limburg 22 mei 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:4267, Rb. Amsterdam 31 januari 2014, ECLI:NL:RBAMS:2014:367, PHR 16 april 2013, ECLI:NL:PHR:2013:78, Rb. Den Haag 4 maart 2015, 09/827059-14 (niet gepubliceerd) en Rb. Overijssel 22 september 2015, ECLI:NL:RBOVE:2015:4347. Uit Rb. Limburg 14 januari 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:142 blijkt dat de mensenhandelaar het oogmerk had een minderjarige in een club te laten werken.

37 Rb. Overijssel 22 september 2015, ECLI:NL:RBOVE:2015:4347.

38 Uit de requisitoiren in de Schiedamse zedenzaak blijkt dat het slachtoffer heeft verklaard dat de deur van de kelderbox op slot werd gedaan.

39 Rb. Rotterdam 4 september 2015, 10/751020-15 en 10/751019-15 (niet gepubliceerd).

40 Rb. Limburg 23 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6240.

refereert ook de Rechtbank Midden-Nederland in de strafmotivering aan de achterliggende mensenhandelsituatie:

“Nadat verdachte via een website in contact is gekomen met de vriend (pooier) van het minderjarige slachtoffer heeft hij met haar afgesproken. Bij deze afspraak heeft verdachte het geld aan de vriend overhandigd en is het slachtoffer bij verdachte in zijn bus gestapt. Daar vertelde zij huilend dat zij het werk onder dwang moest verrichten en al het geld aan haar vriend moest afstaan. Het slachtoffer is toen zonder dat het tot seks is gekomen uitgestapt. De rechtbank neemt het verdachte kwalijk dat hij, terwijl het slachtoffer hem haar omstandigheden had voorgehouden nogmaals via haar vriend een afspraak met haar heeft geregeld en dat er bij die afspraak ook daadwerkelijk seksuele handelingen hebben plaatsgevonden.”⁴¹

In deze uitspraken speelt de mensenhandelsituatie mee bij de weging van de straf. Het gaat dan echter niet om de mensenhandel *an sich*. Het enkele feit dat het slachtoffer tevens slachtoffer van mensenhandel is speelt terecht geen rol bij de straftoemeting in strafverzwarende zin. Dat kan een klant niet worden aangerekend. Wat de klant terecht wel in strafverzwarende zin wordt aangerekend is dat hij met de (mogelijke) mensenhandelsituatie van het minderjarige slachtoffer geconfronteerd werd en toch besloot seksuele handelingen te verrichten.

De gevolgen

In algemene zin zijn de gevolgen van een strafbaar feit in belangrijke mate bepalend voor de strafwaardigheid. Soms wordt dat in het delict zelf omschreven, zoals bijvoorbeeld zware mishandeling de dood tot gevolg hebbend,⁴² soms wordt de mate van strafwaardigheid ingekleurd door de gevolgen zoals deze zich in een individuele zaak voordoen. Het delict eenvoudige mishandeling⁴³ kan bijvoorbeeld zowel een forse stomp zijn met een blauwe plek tot gevolg als meerdere schoppen die een slachtoffer achterlaten met een bont en blauw lichaam. De strafbaarstelling van seks met zestien- en zeventienjarigen laat in mindere mate ruimte voor het onderscheidend karakter van de gevolgen. Daar waar door de rechter de gevolgen worden meegenomen gaat het vaak om algemeenheden. Gevolgen die bijvoorbeeld een rol in de strafmotivering spelen zijn “de maatschappelijke onrust die het gevolg is van kindprostitutie”⁴⁴ en dat verdachte door zijn handelen heeft “bijgedragen aan het in stand houden van jeugdprostitutie”.⁴⁵ In feite zijn dit niet zozeer gevolgen van het ter beoordeling staande feit maar eerder inkleuring van de ernst ervan. Ook een overweging dat rekening wordt gehouden met de mate waarin het bewezenverklarde persoonlijk leed teweeg kan brengen⁴⁶ is van algemene aard en een verduidelijking waarom de strafbaarstelling van artikel 248b Sr deze minderjarigen beschermt. Een enkele keer wordt het een verdachte zwaar aangerekend dat de slachtoffers met weerzin terugkijken naar het gebeurde.⁴⁷ Ook benadrukt de rechter in meerdere uitspraken dat de persoonlijke, geestelijke, lichame-

41 Rb. Midden-Nederland 10 februari 2015, ECLI:NL:RBMNE:2015:745.

42 Art. 302 lid 2 Sr.

43 Art. 300 lid 1 Sr.

44 Hof 's-Hertogenbosch 30 oktober 2006, ECLI:NL:GHSHE:2006:AZ1421. Deze factor kan mogelijk ook gezien worden als behorend tot de aard van het delict.

45 Rb. Midden-Nederland 10 februari 2015, ECLI:NL:RBMNE:2015:743 en ECLI:NL:RBMNE:2015:745; Rb. Rotterdam 4 september 2015, 10/751019-15, 10/751020-15 (niet gepubliceerd), en ECLI:NL:RBROT:2015:6326.

46 Hof 's-Hertogenbosch 30 oktober 2006, ECLI:NL:GHSHE:2006:AZ1421.

47 Hof Arnhem 25 maart 2010, ECLI:NL:GHARN:2010:BL9478.

lijke of seksuele integriteit van slachtoffers is geschonden.⁴⁸ Specifieke gevolgen die verder gaan dan bovenstaande meer algemene bemerkingen zijn niet gevonden.

Nu nauwelijks overwegingen worden gewijd aan de individuele gevolgen van het feit in de strafmotivering kunnen deze gevolgen geen verklaring zijn voor de verscheidenheid in modaliteit en duur van de strafoplegging.

De persoon van de dader

Recidive en rapportages

De meeste verdachten hadden een blanco strafblad: slechts in enkele van de bestudeerde uitspraken was sprake van relevante recidive.⁴⁹ Eén van deze verdachten maakte onderdeel uit van de Schiedamse zedenzaak. In de Valkenburgse zedenzaak daarentegen hadden alle veroordeelde verdachten een blanco strafblad.

In de weinige zaken waar een rapport omtrent de geestvermogens van de verdachte werd aangehaald betrof dit slechts zaken waarin naast artikel 248b Sr ook andere zedendelicten ten laste waren gelegd. Bij de verdachten die (enigszins) verminderd toerekeningsvatbaar waren, werd dit gegeven uiteraard verdisconteerd in de strafmaat.

Over alle verdachten in de Valkenburgse zedenzaak werd een reclasseringsrapportage opgemaakt. Het enige dat in de strafmotiveringen in deze zaak is terug te vinden over de reclasseringsrapportages, is dat bij alle verdachten sprake is van een laag recidivesrisico. In de Schiedamse zedenzaak is nog minder informatie over de reclasseringsrapportages gegeven: in de betreffende strafmotiveringen vermeldt de rechtbank alleen dat zij acht heeft geslagen op het reclasseringsrapport. Ook in eerdere uitspraken wordt de informatie uit de reclasseringsrapportages vaak zeer summier weergegeven. In hoeverre deze rapportages in voorkomende gevallen dus van invloed zijn geweest op de strafmaat, is uit de strafmotivering niet op te maken.

Het beroep van de verdachte

Het beroep van de verdachte wordt in voorkomende gevallen zowel in strafverhogende als in strafverlagende zin meegenomen in de strafmotivering. In de Valkenburgse zedenzaak leverde het beroep van twee van de verdachten een strafverhogende omstandigheid op. De Rechtbank Limburg komt in verband daarmee tot oplegging van deels onvoorwaardelijke gevangenisstraffen van substantiële duur. Het betrof een directeur van een stichting die zich inzet voor ontwikkelingskansen en onderwijs voor kinderen⁵⁰ en een verdachte die werkzaam was in de jeugdzorg en professionele ervaring had met de begeleiding van zowel loverboys als hun slachtoffers.⁵¹

48 Zie bijvoorbeeld Hof Arnhem 25 maart 2010, ECLI:NL:GHARN:2010:BL9478, Rb. Noord-Nederland 27 februari 2014, ECLI:NL:RBNNE:2014:992 en Rb. Rotterdam 4 september 2015, 10/751019-15, 10/751020-15 (niet gepubliceerd), ECLI:NL:RBROT:2015:6326.

49 Rb. 's-Hertogenbosch 2 september 2003, ECLI:NL:RBSHE:2003:Al1728, Rb. 's-Hertogenbosch 23 december 2011, ECLI:RBSHE:2011:BU8623 en Rb. Rotterdam 4 september 2015, 10/751019-15 (niet gepubliceerd).

50 Rb. Limburg 23 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6234.

51 Rb. Limburg 23 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6240.

Beroep als strafverhogende omstandigheid

Ten aanzien van de jeugdzorgmedewerker overweegt de rechtbank dat van hem een grotere verantwoordelijkheid mag worden verwacht “bij het zich verzekeren van de juiste leeftijd van het meisje en de inschatting van eventuele loverboy situaties”. Bij zijn bezoek liep deze verdachte bovendien de man tegen het lijf die de rechtbank later veroordeelde voor mensenhandel van het meisje, terwijl hij deze vanuit zijn professionele achtergrond herkende.⁵² Volgens de rechtbank wist de verdachte voorafgaand aan de seksuele handelingen dat er mogelijk sprake was van een loverboysituatie. Hij vertrouwde (achteraf) de zaak niet en was bang dat er mogelijk sprake was van minderjarigheid en/of dwang. Volgens de rechtbank was deze verdachte bij uitstek de persoon die aan de zorgelijke situatie een einde kon maken door de politie te waarschuwen. Dat heeft hij niet gedaan.⁵³

Ook in een andere zaak speelde de functie van de verdachte mee in die zin dat volgens de rechtbank van hem, als leraar op een middelbare school, een grotere verantwoordelijkheid verwacht kon worden bij het vergewissen van de leeftijd van het slachtoffer.⁵⁴ Tegelijkertijd is ten aanzien van dezelfde verdachte ook sprake van een strafverlagend effect, samenhangend met datzelfde beroep. Ten voordele van verdachte neemt de rechtbank immers in aanmerking dat de strafzaak voor verdachte verstreckende consequenties heeft gehad nu hij is geschorst als leraar en het onzeker is of hij zijn werkzaamheden als leraar zal mogen voortzetten.

Dat dreigend baanverlies in strafverlagende zin wordt meegewogen is in enkele andere uitspraken ook terug te zien,⁵⁵ zo illustreert ook onderstaand voorbeeld:

Dreigend baanverlies als strafverlagende omstandigheid

De advocaat van de verdachte verzocht aan de rechtbank om bij de strafoplegging rekening te houden met de omstandigheid dat verdachte bij een hoge strafoplegging mogelijk zijn baan als internationaal manager zou verliezen. Bij een hoge strafoplegging voor een zedendelict zou verdachte namelijk de toegang tot het buitenland (met name de Verenigde Staten) worden ontzegd waardoor hij, als enig kostwinner, zijn baan niet zou kunnen behouden. De rechtbank gaat mee in dit verzoek en legt een voorwaardelijke gevangenisstraf op van drie maanden en een geldboete van 2500 euro. Volgens de rechtbank is verdachte door de gevolgen van het delict reeds sterk getroffen en wordt dit door hem als leed ervaren.⁵⁶

---

52 Uit de strafmotivering blijkt dat de mensenhandelaar tegen het slachtoffer heeft gezegd dat hij de verdachte klant kende van een groep waar hij vroeger gezeten had.

53 Rb. Limburg 23 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6240.

54 Rb. Noord-Nederland 20 februari 2014, ECLI:NL:RBNNE:2014:830.

55 Rb. 's-Hertogenbosch 2 september 2003, ECLI:NL:RBSHE:2003:Al1728 en Rb. Overijssel 19 november 2013, ECLI:NL:RBOVE:2013:3530.

56 Rb. Overijssel 19 november 2013, ECLI:NL:RBOVE:2013:3530.

De houding van de verdachte

Het tonen van berouw, met name op de terechtzitting, lijkt in meerdere uitspraken strafverlagend te werken.⁵⁷ In de Valkenburgse zedenzaak ging het om een verdachte die als één van de weinigen op eigen initiatief ter zitting verscheen om zijn verhaal te doen en inzicht te geven in zijn beweegredenen.⁵⁸ Ook werd door de Rechtbank Limburg in strafverlagende zin rekening gehouden met een (ten tijde van het delict) 21-jarige verdachte, die oprecht spijt had en oog had voor de gevolgen van zijn handelen op het leven van het slachtoffer.⁵⁹ De houding van een aantal verdachten in de Valkenburgse zedenzaak werkte echter juist strafverhogend, bijvoorbeeld een verdachte die draaide in zijn verklaringen⁶⁰ en een verdachte die geen verantwoordelijkheid nam voor zijn handelen.⁶¹ De omstandigheid dat wel of niet berouw wordt getoond door de verdachte lijkt aldus regelmatig in de rechtspraak te worden meegewogen bij het bepalen van de hoogte van de straf.

5.3 Conclusie

In dit hoofdstuk is ingezoomd op vier categorieën strafmaatbeïnvloedende factoren die in de bestudeerde uitspraken naar voren komen: de aard en ernst van het feit, de wijze waarop het feit is begaan en de context van het feit, de gevolgen, en de persoon van de verdachte.

Een aantal factoren en uitgangspunten komt in bijna alle uitspraken terug en lijkt daarin ook consequent te worden toegepast. Het gaat dan bijvoorbeeld om de beschermingsgedachte en de houding van de verdachte.

Een aantal factoren – die altijd onderdeel van de gedraging van artikel 248b Sr uitmaken – wordt echter ook inconsequent toegepast. Zo noemt de rechter in de ene uitspraak in haar strafmotivering het al dan niet binnendringen van het lichaam van het slachtoffer, de gevolgen voor het slachtoffer of de locatie waar de seksuele handelingen hebben plaatsgevonden, en komen deze factoren in andere uitspraken in het geheel niet aan de orde. In de strafmotiveringen waarin deze factoren wel genoemd worden, is bovendien niet altijd duidelijk of zij in strafverhogende dan wel strafverlagende zin zijn meegewogen, en welk gewicht eraan is toegekend. Daar komt bij dat in sommige strafmotiveringen een bepaalde factor, zoals het wel of niet binnendringen, in het geheel niet wordt genoemd, terwijl uit het verschil in opge-

57 Zie bijvoorbeeld Rb. Overijssel 19 november 2013, ECLI:NL:RBOVE:2013:3530 en Hof Arnhem 25 maart 2010, ECLI:NL:GHARN:2010:BL9478 waarin in het voordeel van de verdachte met deze omstandigheid rekening wordt gehouden. In Rb. Midden-Nederland 10 februari 2015, ECLI:NL:RBMNE:2015:743 wordt bij de strafoplegging ook aangegeven dat verdachte bij de reclassering te kennen heeft gegeven zijn lesje te hebben geleerd, waar in Hof 's-Hertogenbosch 19 juli 2005, ECLI:NL:GHSHE:2005:AT9538 juist wordt overwogen dat het hof geen inzicht heeft gekregen in de houding van verdachte tegenover de bewezenverklarde feiten en meer in het bijzonder of verdachte inzicht heeft in de ernst daarvan.

58 Rb. Limburg 30 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6525.

59 Rb. Limburg 30 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6523. Ook in een zaak die kort na de Schiedamse zedenzaak voor de Rechtbank Rotterdam diende werd de spijt die verdachte verklaarden te hebben meegenomen door de rechtbank in de motivering van de straf. Rb. Rotterdam 30 september 2015, ECLI:NL:RBROT:2015:6950, 10/751013-15 (niet gepubliceerd) en 10/751014-15 (niet gepubliceerd).

60 Zoals in Rb. Limburg 30 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6526.

61 Rb. Limburg 30 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6528.

legde straffen binnen één zaak met meerdere daders wel kan worden opgemaakt dat deze factor van invloed is geweest op de strafmaat.

Daarnaast wordt in enkele zaken in strafverlagende zin rekening gehouden met factoren waarmee de rechter geen rekening zou moeten houden in de straftoemeting. Het gaat om het 'niet bewust op zoek gaan naar een minderjarige' en om 'de afwezigheid van dwang door de mensenhandelaar'. Door de strafmodaliteit en strafhoogte in algemene zin afhankelijk te stellen van deze factoren wordt afbreuk gedaan aan de beschermingsgedachte van artikel 248b Sr, waarbij de bescherming van minderjarigen, of zij nu gedwongen zijn of niet, en of zij er nu uitzien als zestien of achttien jaar, centraal staat.

Zeker nu in de zaken zo uiteenlopende straffen worden opgelegd (zie [paragraaf 3.5.3](#)) is het van belang dat de factoren die als uitgangspunten voor de straf worden genomen duidelijk worden benoemd, waarbij wordt aangegeven op welke wijze zij van invloed zijn op de hoogte van de straf.

6 Conclusie

Op de kop af vijftien jaar geleden werd het betalen voor seks met een kind van zestien of zeventien jaar een strafbaar feit. De toenmalige minister van Justitie analyseerde de situatie destijds als volgt: “Nu contacten tussen klanten en prostituees van die leeftijd ook buiten prostitutiebedrijven plaatsvinden, zal het niet gemakkelijk zijn om een bepaling, zoals voorgesteld, te handhaven. Men moet van het opsporen van een dergelijk feit dus geen al te grote verwachtingen hebben.”

Nu is de tijd rijp om terug te kijken op de verwachtingen die gepaard gingen met de invoering van artikel 248b Sr. Dit rapport analyseerde de ontwikkelingen in de afgelopen vijftien jaar; hoe kwam het destijds tot een strafbaarstelling, hoe werd vervolgens door Openbaar Ministerie en de rechtspraak omgegaan met het wetsartikel en waar staan we nu? De nadruk in dit rapport lag op cijfermatige ontwikkelingen, aangevuld met een kwalitatieve analyse van de beschikbare rechtspraak. Vier elementen worden in deze conclusie uitgelicht:

Beschermingsgedachte

Kinderen van zestien en zeventien jaar zijn seksueel meerderjarig, wat inhoudt dat seks met kinderen van deze leeftijd in beginsel niet strafbaar is, mits de zestien- of zeventienjarige dit vrijwillig doet. Artikel 248b maakte op dit uitgangspunt een uitzondering. Hoewel seksueel volwassen, moesten deze kinderen beschermd worden en moest worden voorkomen dat zij ‘aan verleiding werden blootgesteld’. In de jaren die na de invoering van het artikel volgden, werden steeds meer artikelen aan de Zedentitel toegevoegd die kinderen van zestien en zeventien jaar beschermen. Thans is de bescherming van alle kinderen, seksueel volwassen of niet, vanwege hun kwetsbaarheid als minderjarige steeds meer een vanzelfsprekendheid.

Met het betalen voor seks met een zestien- of zeventienjarige wordt een zedendelict gepleegd. Hierbij past het de minderjarige in het strafproces aan te duiden als slachtoffer. Het komt helaas nog wel voor dat een minderjarig slachtoffer – in de media, maar ook in vonnissen – wordt aangeduid als ‘prostituee’. Dat van prostitutie onder de leeftijd van achttien jaar in Nederland echter geen sprake mag zijn, daar is de wet glashelder over. Prostitutie is in Nederland alleen toegestaan indien betrokkene de leeftijd van achttien jaar heeft bereikt. Het ten onrechte benoemen van een minderjarige als prostituee miskent het slachtofferschap en kan extra leed toevoegen voor de betrokkene.

Het fenomeen

Wat is er vijftien jaar na de invoering van artikel 248b Sr bekend over seks met minderjarigen tegen betaling? Uit de zaken die voor de rechter zijn gebracht, komt het beeld naar voren dat het fenomeen zeer divers is. Zowel meisjes als jongens worden slachtoffer. Alle verdachten die voor de rechter zijn gebracht

zijn mannen, de meeste autochtoon en met een blanco strafblad. De leeftijden van de bij het Openbaar Ministerie (OM) geregistreerde verdachten lopen erg uiteen; van minderjarig tot eind zestig.

De seksuele handelingen vinden plaats op uiteenlopende locaties, van een hotel tot kelderbox, van een auto tot een park. Bijna alle zaken speelden zich af in het illegale en/of onvergunde prostitutiecircuït, dus buiten de raamprostitutie en clubs, waar derhalve geen reguliere controle plaatsvindt. Op deze plekken lopen klanten de grootste kans een minderjarige te treffen en zich daarmee schuldig te maken aan een zedendelict. Voor de opsporingsinstanties geldt dat hun focus op deze sectoren moet liggen wanneer het gaat om de aanpak van artikel 248b Sr. Enkele zaken waarin de betaalde seks met een minderjarige plaatsvond in een vergunde seksclub illustreren dat daarbij niet de ogen moeten worden gesloten voor de vergunde prostitutiesector. Ook voor klanten geldt dat het feit dat ze een vergunde club bezoeken hen niet ontslaat van hun onderzoeksplicht naar de leeftijd van de prostituee.

Uit het onderzoek blijkt tevens dat seks met minderjarigen tegen betaling zich niet beperkt tot zestien- en zeventienjarige slachtoffers. Hoe vaak jongere kinderen worden betaald voor seksuele handelingen, is niet bekend. In de rechtspraak werden enkele tientallen voorbeelden gevonden van jongere slachtoffers. Ook uit de registratie van mensenhandelslachtoffers blijkt dat kinderen zo jong als elf jaar mogelijk zijn uitgebuit in de seksindustrie.

Een deel van de slachtoffers van artikel 248b Sr is tevens slachtoffer van mensenhandel. Daarnaast bestaat een tweede groep slachtoffers; dit zijn minderjarigen die zichzelf vrijwillig en geheel zelfstandig aanbieden voor seksuele handelingen tegen betaling. Voor de strafbaarheid van de ‘klant’ is het echter irrelevant of de minderjarige een slachtoffer van mensenhandel is, of dat hij of zij zichzelf geheel zelfstandig ‘aanbiedt’; in beide gevallen pleegt de klant een zedendelict zodra hij de minderjarige betaalt voor seks. De strafrechtelijke aanpak van klanten dient zich dan ook niet te beperken tot klanten van slachtoffers van mensenhandel, maar moet zich richten op klanten van alle minderjarigen die betaald worden voor seks.

Los van de gefragmenteerde informatie die uit de analyse van bestudeerde rechtspraak naar voren komt, is veel over het fenomeen en over de omvang van betaalde seks met kinderen nog onbekend. Cijfers over mensenhandel geven een indicatie van de omvang van betaalde seks met minderjarigen, maar geven geen compleet beeld. Ook over de achtergrond van de daders van artikel 248b Sr is weinig bekend, en de slachtoffers zijn moeilijk cijfermatig in beeld te krijgen. Fenomeenonderzoek kan helpen om de omvang en aard van het probleem verder in kaart te brengen, zodat de aanpak daarop kan worden afgestemd.

Een kentering in de aanpak

Als een rode draad loopt de kentering in de aanpak van klanten die betalen voor seks met een zestien- of zeventienjarige door het rapport. De cijfers ondersteunen het beeld dat politie en OM de eerste veertien jaar na de strafbaarstelling geen prioriteit gaven aan het opsporen en vervolgen van klanten van minderjarige slachtoffers; in die periode was het aantal verdachten per jaar landelijk vaak op één hand te tellen. Hier kwam in 2015 verandering in: de eerste zes maanden van dit jaar werden evenveel verdachten bij het OM ingeschreven ter zake artikel 248b Sr als het totaal van de veertien jaar daarvoor. Daarbij valt op dat waar klanten voorheen vaak tevens werden verdacht van andere zedendelicten of mensenhandel, de meeste verdachten die in 2015 bij het OM zijn ingeschreven uitsluitend van artikel 248b Sr worden verdacht. Deze ontwikkeling lijkt het resultaat van de focusverschuiving van het Openbaar Ministerie.

Die focusverschuiving houdt in dat het OM actief inzet op het opsporen en vervolgen van klanten van minderjarigen, en dat uniforme strafeisen gelden, met een onvoorwaardelijke gevangenisstraf als uitgangspunt.

Maar we zijn er nog niet; op basis van de mensenhandelcijfers van het OM ontstaat het beeld dat er nog veel meer klanten van minderjarige slachtoffers moeten bestaan. Sinds 1995 blijkt dat in ongeveer één op de vijf mensenhandelzaken sprake is van een verdenking van het prostitueren van een minderjarige. Zaken als de Valkenburgse en Schiedamse zedenzaak tonen aan dat bij één slachtoffer, dat enkele dagen te werk werd gesteld, tientallen klanten in beeld kwamen. Het is opvallend dat deze grote aantallen verdachten van artikel 248b Sr niet terug te vinden zijn bij andere mensenhandelzaken waarin minderjarigen werden uitgebuit, zeker wanneer het ging over langere periodes van gedwongen prostitutie door een minderjarige.

Er blijken bovendien grote regionale verschillen te bestaan in het aantal klanten dat als verdachte geregistreerd wordt. Met name het achterwege blijven van registraties in de regio's Den Haag en Amsterdam is opmerkelijk nu bij deze parketten juist veel mensenhandelzaken worden ingeschreven. Aangenomen mag worden dat een deel van deze zaken op minderjarigen ziet. De vraag kan worden gesteld waarom de klanten van deze minderjarige slachtoffers niet terug te vinden zijn in de cijfers. De kentering die verwacht mocht worden is dus nog niet over de volle linie doorgevoerd en niet bij alle parketten zichtbaar. **Het verdient aanbeveling dat het OM bij elk opsporingsonderzoek naar seksuele uitbuiting van minderjarigen ook inzet op het opsporen van klanten, teneinde deze groep verdachten op doelmatige en landelijk uniforme wijze aan te pakken.**

Straffen

Ruim de helft van de verdachten die wel in beeld kwamen bij Justitie werd berecht. Van deze groep werd de overgrote meerderheid schuldig bevonden en bestraft. De straffen lopen erg uiteen: van een taakstraf tot een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van een aantal maanden. In 2012 werd het zogenoemde taakstrafverbod ingevoerd, met als gevolg dat voor het hebben van betaalde seks met een zestien- of zeventienjarige in beginsel geen taakstraf mag worden opgelegd. Van dit verbod mag worden afgeweken wanneer een taakstraf wordt gecombineerd met een onvoorwaardelijke gevangenisstraf. Uit [hoofdstuk 3](#) blijkt dat van die mogelijkheid regelmatig gebruik wordt gemaakt, waarbij een taakstraf wordt gecombineerd met een gevangenisstraf van slechts één dag. In de praktijk zal dit betekenen dat de dader niet de gevangenis in hoeft, omdat hij deze ene dag reeds in voorarrest heeft doorgebracht. De facto krijgt hij met een dergelijke strafoplegging dus alleen een taakstraf, hetgeen strijdig lijkt met de bedoeling van de wetgever. Kan hieruit worden geconcludeerd dat de rechter in een dergelijk geval lichter over de strafwaardigheid van artikel 248b Sr denkt dan de wetgever? Of zijn er redenen denkbaar waarom een lichtere strafmodaliteit in individuele gevallen meer passend is? De verscheidenheid in strafmodaliteit en strafduur lijkt, zo blijkt uit [hoofdstuk 5](#), niet toe te kunnen worden geschreven aan de individuele gevolgen voor het slachtoffer. Dat het niet altijd om een individuele toepassing gaat illustreren ook de vonnissen in de Valkenburgse zedenzaak. In deze zaak was een taakstraf, gecombineerd met een dag gevangenisstraf, het uitgangspunt wanneer de verdachte niet bewust op zoek was gegaan naar een minderjarige. Een dergelijk algemeen uitgangspunt is – zeker in het licht van het taakstrafverbod – niet geëigend. Door een taakstraf als uitgangspunt te nemen bij een ernstig zedendelict als artikel 248b Sr, wordt de ernst van het feit gebagatelliseerd. Hiermee komt de strafwaardigheid zoals door de wetgever uitgedrukt in de strafbedreiging en het taakstrafverbod onder druk te staan.

De strafmotiveringen van de rechter stonden centraal in [hoofdstuk 5](#). Het beeld dat uit de bestudeerde strafmotiveringen ontstaat, is dat de factoren die de rechter betreft in zijn strafmotivering zeer divers zijn en dat het in veel gevallen niet duidelijk is hoe een bepaalde factor wordt meegewogen in de strafmaat. Verschillende rechters leggen verschillende accenten. Dat is op zichzelf niet problematisch, ware het niet dat de straffen en bijbehorende strafmotiveringen dusdanig uiteen lopen, dat het in een individuele zaak niet te voorspellen is op welke factoren de rechter de nadruk gaat leggen, en of dit gaat resulteren in een taakstraf met een vrijheidsstraf van één à twee dagen of in een langere onvoorwaardelijke gevangenisstraf. De zaken Valkenburg en Schiedam vormen een actueel voorbeeld van de mate waarin straffen en strafmotiveringen in – op veel punten vergelijkbare – zaken zeer uiteen kunnen lopen.

De verschillen zijn deels verklaarbaar door de fase waarin de aanpak van artikel 248b Sr-feiten zich bevindt: deze is vijftien jaar na de invoering van het wetsartikel net op stoom geraakt, en er is nog relatief weinig jurisprudentie. Hoewel de persoonlijke omstandigheden per dader kunnen verschillen, is de gedraging als strafbaar gesteld in artikel 248b Sr vrij strak omlijnd; het gaat steeds om het betalen voor seks met een minderjarige van zestien of zeventien jaar. Dat de toepassing van het taakstrafverbod, alsmede de strafmaatbeïnvloedende factoren per zaak en per rechtbank zo uiteenlopen, is in dat licht zeer opmerkelijk. **Het verdient daarom aanbeveling dat door de rechtspraak wordt toegewerkt naar meer helderheid in strafmotivering en meer uniformiteit in strafoplegging.**

Tot slot

Met dit rapport is de informatie over de vervolging en berechting van artikel 248b Sr in de afgelopen vijftien jaar cijfermatig en kwalitatief in kaart gebracht. De aanpak is op dit moment nog volop in ontwikkeling en is nog niet overal uniform zichtbaar. Wel is al duidelijk dat de uitspraak van de toenmalige minister van Justitie, dat artikel 248b Sr geen grote vlucht zou nemen, is ingehaald door de realiteit. De maatschappelijke verontwaardiging over betaalde seks met zestien- en zeventienjarigen uit zich inmiddels in de strafrechtelijke vervolging en berechting van daders. Steeds vaker is de klant erbij. Verwacht mag worden dat het Openbaar Ministerie de getoonde focus op klanten doorzet en dat binnen alle arrondissementen op uniforme wijze doet. Waar het Openbaar Ministerie een duidelijke focus heeft vastgelegd in een strafvorderingsrichtlijn, is de rechtspraak nog meer zoekend. Dit rapport biedt handvatten om ook in de rechtspraak de gewenste uniformiteit te bereiken.

Literatuurlijst

Cleiren, Crijns & Verpalen 2014, (T&C Sr)

C.P.M. Cleiren, J.H. Crijns & M.J.M. Verpalen (red.), *Tekst & Commentaar. De tekst van het Wetboek van Strafrecht en enkele aanverwante wetten voorzien van commentaar*, Deventer: Kluwer 2014.

Dettmeijer-Vermeulen & Boot-Matthijssen 2014

C.E. Dettmeijer-Vermeulen & M. Boot-Matthijssen, 'Ze wilde het zelf. Toch? Minderjarige slachtoffers in strafzaken', *Tijdschrift Praktijkwijzer Strafrecht*, 2014/30.

De Hullu 2015

J. de Hullu, *Materieel strafrecht. Over algemene leerstukken van strafrechtelijke aansprakelijkheid naar Nederlands recht*, Deventer: Kluwer 2015.

Lindenberg 2014

K. Lindenberg, *Prostituant en strafrecht. Quickscan van de strafrechtelijke verantwoordelijkheden van de prostituant bij mensenhandel en minderjarigheid*, Rijksuniversiteit Groningen 2014 (online publiek).

Nationaal Rapporteur 2013 (Negende rapportage mensenhandel)

Nationaal Rapporteur Mensenhandel en seksueel geweld tegen kinderen, *Mensenhandel. Negende rapportage van de Nationaal Rapporteur*, Den Haag: Nationaal Rapporteur 2013.

Nationaal Rapporteur 2014 (Mensenhandel in en uit beeld II)

Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen, *Mensenhandel in en uit beeld II. Cijfermatige rapportage 2008-2012*, Den Haag: Nationaal Rapporteur 2014.

Nationaal Rapporteur 2014 (Op Goede Grond)

Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen, *Op goede grond. De aanpak van seksueel geweld tegen kinderen*, Den Haag: Nationaal Rapporteur 2014.

Nijkamp e.a. 2014

R. Nijkamp e.a., *Verboden rood in beeld. Onderzoek aard en omvang niet-legale prostitutie in 2014*, Groningen-Rotterdam: Intraval 2014.

Noyon/Langemeijer/Rommelink

T.J. Noyon/G.E. Langemeijer/J. Rimmelink (bew.), *Het Wetboek van Strafrecht* (voortgezet door J.W. Fokkens en A.J.M. Machielse), Deventer: Kluwer (online).

Schuyt 2009

P.M. Schuyt, *Verantwoorde straftoemeting* (diss. Nijmegen), Deventer: Kluwer 2009.

Bijlagen

B1	Onderzoeksverantwoording	79
B2	Lijst met uitspraken	81
B3	Lijst van figuren en tabellen	85

B1 Onderzoeksverantwoording

Hoofdstuk 3 ‘Artikel 248b Sr in cijfers’ & paragraaf 4.2 ‘Persoonskenmerken van de verdachten’

Doelstelling

Bij de afdeling Statistische Informatie en Beleidsanalyse (SIBA) van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) zijn gegevens uit OM-data (het landelijke databestand dat informatie bevat van de arrondissementsparketten en rechtbanken over de vervolging en berechting in eerste aanleg van verdachten en veroordeelden) opgevraagd over alle bij het Openbaar Ministerie (OM) ingeschreven zaken die (mede) betrekking hebben op artikel 248b Sr. Het doel was: inzicht verkrijgen in de aard en omvang van de vervolging en berechting van verdachten van seks met een zestien- of zeventienjarige tegen betaling, waarbij het jaar 2015 wordt vergeleken met de ruim veertien jaar ervoor.

Dataverzameling

Het verzoek aan het WODC betrof een subbestand te leveren uit OM-data dat informatie bevat over de behandeling door het OM en door de rechter in eerste aanleg van alle artikel 248b Sr-zaken die vanaf de strafbaarstelling (oktober 2000) t/m juni 2015 bij het OM zijn ingeschreven. De openstaande zaken in dit subbestand zijn waar mogelijk handmatig aangevuld met informatie op verzoek ontvangen van het OM over de behandeling van de zaken die onderdeel uitmaken van de Valkenburgse (peildatum 22 september 2015) en Schiedamse (peildatum 17 september 2015) zedenzaak. Zaken die na juni 2015 bij het OM zijn ingeschreven zijn aldus buiten beschouwing gelaten, ongeacht of deze zaken wel of geen onderdeel uitmaken van de Valkenburgse of Schiedamse zedenzaak. Net als aanvullende informatie over de behandeling van openstaande zaken die géén onderdeel uitmaken van de Valkenburgse of Schiedamse zedenzaak.

Onderzoeksmethode

De uiteindelijk geselecteerde artikel 248b Sr-zaken zijn geanalyseerd met behulp van SPSS 21. De resultaten met betrekking tot de vervolging en berechting staan beschreven in [hoofdstuk 3](#). In [paragraaf 4.2](#) staan de persoonskenmerken van de betreffende verdachten.

Kanttekeningen

Alleen primair ten laste gelegde feiten worden opgenomen in OM-data. Hierdoor bestaat de mogelijkheid dat een aantal artikel 248b Sr-zaken niet boven water is gekomen; namelijk die zaken waarin alleen sprake is van artikel 248b Sr als subsidiair feit van een ander delict.

Daarnaast worden de bij het OM ingeschreven zaken, die vervolgens binnen het OM worden overgedragen, in OM-data opnieuw geregistreerd als ingeschreven zaken. Dit leidt dus in feite tot dubbeltellingen. Het aantal zaken dat dit betreft is echter verwaarloosbaar.

Verder is OM-data niet up to date. OM-data geeft over een bepaald jaar pas ongeveer een half jaar later een betrouwbaar beeld. Ongeveer een jaar na dato zijn de data redelijk stabiel – al vinden er dan nog steeds minimale wijzigingen plaats bij volgende peildata. De data in [hoofdstuk 3](#) en in [paragraaf 4.2](#) zijn gebaseerd op OM-data met peildatum 1 juli 2015. Bij een volgende peildatum kunnen dus nog veranderingen optreden. Deels is dit echter ondervangen door de handmatige aanvulling op de data voor wat betreft de Valkenburgse- en Schiedamse zedenzaak (zie hiervoor onder het kopje ‘Dataverzameling’).

B2 Lijst met uitspraken

In [hoofdstuk 3](#) zijn de cijfers over alle artikel 248b Sr zaken weergegeven. Daaruit komt naar voren dat de rechter in eerste aanleg in 74 zaken reeds uitspraak heeft gedaan.¹ Om een verdere inkleuring aan deze zaken te geven is een aantal van deze uitspraken nader bestudeerd. Op die uitspraken ziet deze bijlage.

Het gaat dan allereerst om alle op [rechtspraak.nl](#) gepubliceerde uitspraken van vóór de Valkenburgse zedenzaak, dus van 1 oktober 2000 tot 16 juli 2015 (Zie [B2.1](#)).² Daarnaast zijn alle uitspraken in de Valkenburgse en de Schiedamse zedenzaken bestudeerd (zie [B2.2](#) en [B2.3](#)). Deze uitspraken zijn alle onderdeel van de kwalitatieve analyse in dit rapport en vormen de basis van met name [hoofdstuk 4](#) en [hoofdstuk 5](#).

Daarnaast worden ter verdere illustratie op enkele plaatsen in dit rapport uitspraken genoemd die na de Schiedamse zedenzaak hebben gespeeld. Deze zaken maken, doordat zij in een later stadium van het onderzoek zijn uitgesproken, geen onderdeel uit van de gehele kwalitatieve analyse, maar zijn waar mogelijk meegenomen om een verdere inkleuring aan deze analyse te geven. De uitspraken zijn weergegeven in [B2.4](#).

De uitspraken zijn geclusterd weergegeven wanneer het om hetzelfde onderzoek of om dezelfde zaak gaat (tussenvonnis, eerste aanleg, hoger beroep en cassatie).

B2.1 Uitspraken art. 248b Sr vóór de Valkenburgse zedenzaak

In totaal zijn sinds de inwerkingtreding van artikel 248b Sr tot aan de Valkenburgse zedenzaak eenentwintig uitspraken gepubliceerd op [rechtspraak.nl](#)³ (peildatum 27 oktober 2015) waarvan een aantal ziet op dezelfde zaak.⁴ In totaal gaat het om zeventien verschillende zaken in bijna vijftien jaar tijd. In vijf-

---

1 Dit blijkt uit de OM registratie op peildatum 1 juli 2015, aangevuld met informatie ontvangen van het OM over de laatste stand van zaken in de Valkenburgse (peildatum 22 september 2015) en Schiedamse zedenzaak (peildatum 17 september 2015).

2 Peildatum 27 oktober 2015.

3 Gekozen is de periode te nemen vanaf inwerkingtreding van het wetsartikel tot aan de uitspraken in de Valkenburgse zedenzaak, namelijk 1 oktober 2000 tot 16 juli 2015. Voor het zoeken naar zaken op [rechtspraak.nl](#) zijn de zoektermen '248b' en 'jeugdprostitutie' gebruikt. Ter controle is ook op Legal Intelligence gezocht naar uitspraken met de zoektermen 'Artikel 248b Wetboek van Strafrecht' en 'jeugdprostitutie'.

4 Zo is er naast het vonnis van de rechter in eerste aanleg bijvoorbeeld ook een tussenvonnis, het hoger beroep en een keer de cassatie gepubliceerd.

tien van de zeventien verschillende zaken is seks met een zestien- of zeventienjarige tegen betaling (artikel 248b Sr) bewezen verklaard. In de twee overige zaken werd het primair tenlastegelegde zeden-delict als bedoeld in artikel 248a Sr (verleiding van een minderjarige tot seks) bewezen verklaard en kwam de rechtbank aan een oordeel van artikel 248b Sr niet toe.⁵ De zeventien zaken bestaan uit zes individuele zaken (met één verdachte) en drie grotere onderzoeken met meerdere verdachten. Eén onderzoek had betrekking op een omvangrijke ontuchtzaak die zich tussen de jaren 2000 en 2002 afspeelde rond het Eindhovense Anne Frankplantsoen waarbij zeven verdachten waren betrokken. Al deze verdachten werden veroordeeld voor seks tegen betaling met minderjarige jongens. Vanwege de grote omvang van dat onderzoek zijn de uitspraken daarvan hieronder apart weergegeven.

Anne Frankplantsoen

Rb. 's-Hertogenbosch 2 september 2003, ECLI:NL:RBSHE:2003:AI1728
 Rb. 's-Hertogenbosch 2 december 2003, ECLI:NL:RBSHE:2003:AN9844
 Rb. 's-Hertogenbosch 2 december 2003, ECLI:NL:RBSHE:2003:AN9794
 Rb. 's-Hertogenbosch 2 december 2003, ECLI:NL:RBSHE:2003:AN9800
 Rb. 's-Hertogenbosch 2 december 2003, ECLI:NL:RBSHE:2003:AN9846

Rb. 's-Hertogenbosch 2 december 2003, ECLI:NL:RBSHE:2003:AN9276
 Hof 's-Hertogenbosch 30 oktober 2006, ECLI:NL:GHSHE:2006:AZ1421

Rb. 's-Hertogenbosch 29 juli 2004, ECLI:NL:RBSHE:2004:AQ5696
 Hof 's-Hertogenbosch 19 juli 2005, ECLI:NL:GHSHE:2005:AT9538
 HR 9 januari 2007, ECLI:NL:HR:2007:AZ6114

Overige zaken

[Rb. Zutphen 7 oktober 2008, ECLI:NL:RBZUT:2008:BF7037 (geen art. 248b Sr ten laste gelegd)]
 Hof Arnhem 25 maart 2010, ECLI:NL:GHARN:2010:BL9478

Rb. Zutphen 26 januari 2011, ECLI:NL:RBZUT:2011:BP2192 (geen veroordeling voor art. 248b Sr)

Rb. 's-Hertogenbosch 23 december 2011, ECLI:RBSHE:2011:BU8623

Rb. Middelburg 2 februari 2012, ECLI:NL:RBMID:2012:BV2662 (tussenvonnissen)
 Rb. Middelburg 16 april 2012, ECLI:NL:RBMID:2012:BW2495 (geen veroordeling voor art. 248b Sr)

Rb. Midden-Nederland 4 oktober 2013, ECLI:NL:RBMNE:2013:7822

Rb. Overijssel 19 november 2013, ECLI:NL:RBOVE:2013:3530

Rb. Noord-Nederland 20 februari 2014, ECLI:NL:RBNNE:2014:830
 Rb. Noord-Nederland 27 februari 2014, ECLI:NL:RBNNE:2014:992

⁵ Rb. Middelburg 16 april 2012, ECLI:NL:RBMID:2012:BW2495 en Rb. Zutphen 26 januari 2011, ECLI:NL:RBZUT:2011:BP2192. Art. 248a Sr ziet op verleiding van een minderjarige. Het verschil tussen art. 248b Sr en art. 248a Sr is verder uitgelegd in paragraaf 2.5.

Rb. Midden-Nederland 10 februari 2015, ECLI:NL:RBMNE:2015:743

Rb. Midden-Nederland 10 februari 2015, ECLI:NL:RBMNE:2015:745

B2.2 Uitspraken art. 248b Sr in de Valkenburgse zedenzaak

Rb. Limburg 16 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6536 (vrijspraak)

Rb. Limburg 23 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6232

Rb. Limburg 23 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6233

Rb. Limburg 23 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6234

Rb. Limburg 23 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6235

Rb. Limburg 23 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6236

Rb. Limburg 23 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6237

Rb. Limburg 23 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6238

Rb. Limburg 23 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6240

Rb. Limburg 23 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6242

Rb. Limburg 23 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6247

Rb. Limburg 23 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6251

Rb. Limburg 23 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6255

Rb. Limburg 30 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6521

Rb. Limburg 30 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6522

Rb. Limburg 30 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6523

Rb. Limburg 30 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6524

Rb. Limburg 30 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6525

Rb. Limburg 30 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6526

Rb. Limburg 30 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6528

Rb. Limburg 30 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6529

Rb. Limburg 30 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6530

Rb. Limburg 30 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6531 (vrijspraak)

Rb. Limburg 30 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6532

Rb. Limburg 30 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6533

Rb. Limburg 30 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6535

B2.3 Uitspraken art. 248b Sr in de Schiedamse zedenzaak

Rb. Rotterdam 4 september 2015, 10/751016-15 (niet gepubliceerd) (vrijspraak)

Rb. Rotterdam 4 september 2015, 10/751020-15 (niet gepubliceerd)

Rb. Rotterdam 4 september 2015, 10/751019-15 (niet gepubliceerd)

Rb. Rotterdam 4 september 2015, ECLI:NL:RBROT:2015:6344 (vrijspraak)

Rb. Rotterdam 4 september 2015, ECLI:NL:RBROT:2015:6326

B2.4 Uitspraken na de Valkenburgse en Schiedamse zedenzaken

Ter illustratie zijn op enkele plaatsen in dit rapport uitspraken genoemd die na de Schiedamse zedenzaak hebben gespeeld. Deze zaken maken, zoals hierboven reeds is aangegeven, geen onderdeel uit van de gehele kwalitatieve analyse, maar zijn waar mogelijk in het rapport meegenomen om een verdere inkleuring aan deze analyse te geven.

Rb. Overijssel 22 september 2015, ECLI:NL:RBOVE:2015:4347

Rb. Rotterdam 30 september 2015, ECLI:NL:RBROT:2015:6950

Rb. Rotterdam 30 september 2015, 10/751013-15 (niet gepubliceerd)

Rb. Rotterdam 30 september 2015, 10/751014-15 (niet gepubliceerd)

Rb. Rotterdam 8 oktober 2015, 10/750012-15 (niet gepubliceerd)

Rb. Rotterdam 8 oktober 2015, 10/750073-13 (niet gepubliceerd)

Rb. Rotterdam 8 oktober 2015, 10/750072-13 (niet gepubliceerd)

Rb. Rotterdam 8 oktober 2015, 10/751007-15 (niet gepubliceerd) (vrijspraak)

B3 Lijst van figuren en tabellen

Hoofdstuk 2	Artikel 248b Sr in context	9
Tabel 2.1	Strafbaarstelling betaalseks met minderjarigen in andere wetsartikelen	19
Tabel 2.2	Minderjarige mogelijke slachtoffers van mensenhandel (m/v) die al gewerkt zouden hebben in de seksindustrie.	22
Hoofdstuk 3	Artikel 248b Sr in cijfers	27
Figuur 3.1	Trechter; van ingeschreven zaken bij het OM (oktober 2000 t/m juni 2015) tot strafoplegging door de ZM (oktober 2000 t/m half september 2015)	27
Figuur 3.2	Aantal art. 248b Sr-zaken, per jaar van inschrijving bij het OM (oktober 2000 t/m juni 2015, N: 177)	29
Figuur 3.3	Arrondissementsparket (oktober 2000 t/m juni 2015, N: 177)	30
Figuur 3.4	Andere feiten naast art. 248b Sr (oktober 2000 t/m juni 2015, N: 177)	32
Figuur 3.5	Afhandeling door het OM (oktober 2000 t/m half september 2015, N: 172)	34
Figuur 3.6	Afdoening in eerste aanleg (oktober 2000 t/m half september 2015, N: 74)	36
Figuur 3.7	Opgelegde hoofdstraffen in eerste aanleg (oktober 2000 t/m half september 2015, N: 61)	37
Figuur 3.8	Opgelegde hoofdstraffen in eerste aanleg voor uitsluitend art. 248b Sr, vóór en na de inwerkingtreding van de Wet beperking oplegging taakstraf (oktober 2000 t/m half september 2015, N: 48)	38
Tabel 3.1	Opgelegde straffen in de Valkenburgse zedenzaak naar omstandigheden	40
Tabel 3.2	Opgelegde straffen in de Schiedamse zedenzaak naar omstandigheden	41
Figuur 3.9	Vordering benadeelde partij ten aanzien van art. 248b Sr (oktober 2000 t/m half september 2015, N: 74)	43
Figuur 3.10	Toe- of afwijzing van de civiele vordering ten aanzien van art. 248b Sr (oktober 2000 t/m half september 2015, N: 35)	44
Figuur 3.11	Ingesteld hoger beroep (oktober 2000 t/m half september 2015, N: 74)	45
Hoofdstuk 4	Aard van de zaken	47
Figuur 4.1	Leeftijd verdachten (oktober 2000 t/m juni 2015, N: 177)	48
Figuur 4.2	Geboorteland verdachten (oktober 2000 t/m juni 2015, N: 177)	49

Postadres

Postbus 20301
2500 EH Den Haag

T 070 370 4514
www.nationaalrapporteur.nl

november 2015